

30.	<u>TEMPU SA BABI-LONIA RATU ISARAE SADO LAU HA' TEMPUR ROMA</u>	3
31a.	<u>YESU DABE</u>	9
31b.	<u>YESU MPANGADABE</u>	13
32.	<u>YOHANESI MATA DANG BATISI</u>	19
33.	<u>LUSIFA SOBA YESU NDIAN</u>	24
34.	<u>YESU BEI GABIA BULEHAYA SA HU' MAN</u>	29
35.	<u>YESU MAKAN MATA RIBU LIMA BALI DUPA HINO WAYO NGKULIK</u>	34
36.	<u>PETUSI MANGAKU YESU GE YOU YAWE YESU MPAHA' MA NGALI</u>	39
37.	<u>SIO MATATU YERUSALENG GOHO NYALO YESU</u>	45
38.	<u>SIO BADOK YESU HINO KAYU SALIPI</u>	51
39.	<u>YESU YANGUN HINO MATE SAI NDIAN / SARITA NISING</u>	58

<u>Palajaran Tambahan #1: YESU GATAGA MAI NTON DANG DALEDUNG HINO MATA SA</u>	66
---	----

<u>Palajaran Tambahan #2: TOMASI</u>	70
--	----

<u>Palajaran Tambahan #3: MATATU KAYA BALI LASARUSI</u>	83
---	----

<u>Palajaran Tambahan #4: SOWER AND THE SEED</u>	
--	--

<u>Palajaran Tambahan #5: NIKO-DEMUSI</u>	89
---	----

30

TEMPU SA BABI-LONIA TARU ISRAE SADO LAU HA' TEMPU ROMA

II RAJA 25:1-12

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi kito kaba mine hino You nsarita mai di matatu Isarae mo, sio bei mote You ndian suka hila dang. Hino mbi, sio nraja-raja ma nseing bei galia'. Po dang sado You gahako matatu ne dadi mata gegeng. Mata gegeng mo, sio ndinsi ge mai ndeling howo:

1. Mata gegeng mo yaga paling raja Isarae bali manuhu-nanak mo ne besa sio bei galia' mo ge sio mata gegeng mo notun gatong sio di sio bei galia' You ndian suka ngka.

Besa raja mo bali manuhu-nanak mo ne ngali sio nfamiking dang, mo ge souk You hukung sio.

2. Mata gegeng mo galomok matatu Isarae ndian. Galomok mo po notun paling sio di Mata sa dang You yanji ne. Sio mata gegeng mo notun matatu Isarae mo di mai ndeling waha di Mata sa You yanji mo, ne tuga di sio mata Isarae mo fiking soho di You mpangayanji ne. Tuga di sio walu gamena-menan di Mata sa You yanji mo.

Masing sio mata gegeng mo notun gatong ti bego, madi sio mata Isarae mo ge pake bei galia'. Hino mbi, sado You galau sio mata gegeng mo ne notun gamenan sio mata Isarae mo di You mpangahukung ge bene dali sio ngka. Sio mata Isarae mo ne mine dogo You ndio bego ge do etan tu kalau. Sio pusing ka di You ndio mo dang ka bei galia' gaha' la se. Madi You notun sio, besa sio ne ngali nfamiking dang, mo ge Matahaya bene galau musu ne lau ratu sio mata Isarae mo, madi pede la ratu dang. Musu mo ratu sio sado yodi gasupu galia' sio hino mpetak duo' mo, sado petak Kanang mo nohe.

I. BABI-LONIA LAU RATU ISARAE:

A. Nebuka-nesa musu Sedekia:

Dadi hino tempu sa sarita ndik dang mai, mo ge sio matatu Isarae duo' hino petak Kanang noson. Petak Kanang mo bali kota waha, madi kota tu ge sia la, mo ge kota Yerusaleng. Hino kota Yerusaleng mo, Leha' You dang Raja Salomo gahangun ne po hino. Hino kota Yerusaleng mo, matatu Isarae nraja ngkadato hino. Hino mbi, Yerusaleng bali hobong batu tela dang lili kota mo. Hobong mo haya bali nahu, ne yaga di musu diak sai, ne tuga di diak talo dang.

Dadi raja Isarae dang yako parenta di tempu sa mai ngan "Sedekia". Raja Sedekia mai ge ngan di musu ngkoyong tu kalau. Mata dang musu ngkoyong tu mo po ngan Raja Nebuka-nesa. Mata mo raja hino petak Babi-lonia. Matatu Babi-lonia mo ge iko You Yawe dang. Sio matatu sala tu kalau. Dadi sio bene lau ratu sio Isarae.

Dadi kemo hila fiking noson di sio mata gegeng habari hino sio matatu Isarae? Sio gegeng di hino raja Isarae bali manuhu-nanak notun, baya, "Besa kemo ne galua mai nfamei etan hino kemo mo dang, mo ge huko-huko sia You bene galau musu ne ratu kemo. Madi pede la ratu kemo hila dang. Ratu gafa', sio bene tuda kemo sou-souk sado ha' sio mpetak. Souk, bene bei kemo ne dadi sio ntamangan." Mata gegeng notun gamenan di sio Isarae bebego. Dadi mae, kito mine You nsarita...

B. Kota Yerusaleng nafu:
BACA II KINGS 25:1-12

Dadi kito kaba mine di You ndio ge pede muing. Matahaya galau mata gegeng waha. Sio sumpa-sumpak ne notun gamenan matatu Isarae ne sio bei mote You ndian suka. Madi tofo, kito kaba mine sio mbalawan gaha' You sado You gaheba sio di mpangahukung nfaha' tu kalau. Musu dang ratu sio Isarae ge rusu-rusu sado tofo sio tuda matatu Isarae sado yodi sio ha' petak Babi-lonia. Mo ge petak Kanang mo kabarising, po di musu dang ratu sio mo. Matatu Babi-lonia mo ratu sio sado duhan bali hobong batu tela dang lili hino kota Yerusaleng mo. Hino mbi, sio dunu ti Leha' You bali leha' galia' hino kota Yerusaleng mo sou-souk. Sio rugi tu. Soan Isarae nafu tu po di sio ndian sa ngaku You ndio dang ka sio bei galia' gaha' la You ndio.

Dadi kito kaba mine besa You Yawe ndio notun matatu di mai ndeling sa sia, mai ndeling so ge masing man madi souk dadi. You ndio ge pede muing. Dadi tofo, kito mine petak Kanang mo kabarising. Yerusaleng mo ruba noka, hino mbi, Leha' You ma hino dang.

II. MATATU ISARAE DAYAK PALING KOTA YERUSALENG:

A. Matatu Isarae nseing ge napa' baling ha' petak Kanang:

Dadi matatu Babi-lonia bei ntamangan di sio Isarae mo sado sio mpangadadi hino Babi-lonia mo ge kangela tu noka. Matatu Isarae duo' hino petak Babi-lonia mo sado man, lau taun laka hitu. Taun laka hitu mo gafa', You mine sio ntanangik sado Matahaya dahu mai ndeling sa ne sado nseing baling paling hino petak Kanang mo ma talo. Di mai, petak Kanang mo bali ngan fohu, ngan fohu mo po di matatu Isarae duo' hino. Ngan fohu mo po "petak Isarae". Hino mbi, matatu Isarae bali ngan fohu sa ma hino. Matatu Babi-lonia bali matatu peta-petak galia' yuang sio "matatu Yahudi". Dadi matatu Yahudi mo ge ma po matatu Isarae.

Dadi sio baling ha' petak Isarae mo sio sone ne gahangun paling sio ngkota Yerusaleng mo. Sio karaya lau taun laka howo lasi, mohon Yerusaleng besa mena ne paling. Kota mo bali hobong batu tela hemung sa mena ne paling. Hobong mo sado lili kota mo souk, bali sio sone ne gahangun paling Leha' You. Dadi nangatogu, sio mpetak ma bonu paling di matatu Yahudi mo, bali sio ngkota Yerusaleng bali Leha' You ma hino.

B. Matatu Isarae mbaruku you di ndian nising dang:

Madi matatu Yahudi mo sanang besa mena o dang. Sio iko-iko You ntanefa ne mbaruku You hino Leha' You madi sio mbaruku di ndian nising dang. Sio iko-iko You ndio ne basanaho di polo', madi sio ngaku tu-tu You dang. Dadi matatu Yahudi mo, sio bei mote noson You ndio, madi sio bei mote di ndian ngkulik ngka. Sio bei mote noson mai nfamei dang You dahu ne, sio bei iko bia-bia, madi sio bei iko di ndian kulik. Sio basanaho di polo' besa mena ne, madi tu-tu sio bei mote You ndian suka dang. Sio nfamei iko You ge iko noson, madi sio ndian ge dahu ka hino You dang. Ndian ngaku la ngking.

III. YUNANI BALI ROMA RUSU MATATU ISARAE SADO PASA

A. Matatu Yunani duo' sampun bali matatu Isarae ne parenta sio:

Dadi bei-bei dali naha' kasia, matatu ngkoyong tu diak parenta sio Isarae. Matatu mo hino petak sa ngan Yunani. Dadi sio diak parenta Isarae mo. Sio diak duo' sampun hino sio. Matatu Yunani mo, sio parenta pede petak Isarae mo dang. Sio parenta peta-petak waha di dunia ndoa' sa mo. Hino mbi, sado sio bei matatu hino peta-petak galia' mo ne sado gananou lio Yunani. Matatu Yunani mo ngkoyong tu kalau, sio pande tu. Masing matatu Yunani mo buju matatu Isarae ne sado sio gananou lio Yunani, madi matatu Isarae iko noson mai nfamei di mbaruku You. Di matatu Yunani mo bei gaetan sio mpangadadi dang.

B. Mata Roma dadi parenta matatu Isarae:

Dadi matatu Yunani mo parenta matatu Yahudi gafa', matatu ngkoyong ti hino petak galia' sa ha'. Matatu Yunani mo, sio ngkoyong ofo notun ti. Matatu dang diak mo ngkoyong ti. Dadi matatu ngkoyong mo hino petak sa ngan Roma. Matatu Roma mo yamo peta-petak dang sio Yunani parenta mena ne. Sio yamo ne diak duo' di hino.

1. Matatu Isarae nikan fangu bea hino parenta Roma:

Mo ge Raja Roma dahu parenta, yago matatu dang hino peta-petak dang mata mo mparenta mo. Sio sou-souk kaba fangu bea nyohi ulun sia-sia. Raja Roma mo yago mantentara matatu Roma mo, duo' nyohi mote peta-petak ne sio yaga matatu fangu bea mo.

Dadi matatu Roma mo sio nfamei di mbaruku sio nraja mo ge sio mbaruku hemung sa You. Sio iko You Yawe dang. Madi masing bebego, sio buju matatu Isarae ne mbaruku sio nraja mo dang. Matatu Isarae iko noson mai nfamei di mbaruku You Yawe. Hino mbi, sio nfamei iko You ge iko, madi sio ndian ge dahu hino You dang.

2. Matatu Isarae bei Yahudi ndeha' lomu:

Dadi a fene notun katong mpou sa di matatu Isarae mai, sio mbaruku nfamei. Mai nfamei di mbaruku You di tempu sa mai ka nfamei, sio bei begai: Nyohi dina Saba' sio sou-souk kaba lomu mbaruku You. Besa sio duo' hino kota Yerusaleim mo, sio lomu hino Leha' You. Madi besa sio duo' hino kota galia' hino petak Isarae mo, sio lomu hino "matatu Yahudi ndeha' lomu" ne mbaruku di You hino. Nyohi kota-kota ge Yahudi ndeha' lomu ge hino

souk. Di petak Isarae mo ge pede la Leha' You sia la. Leha' so po hino kota Yerusaleng.

3. Mata lefo badadi ne yaga di You mbuku:

Dadi sio lomu hino mbo, sio baca You ndio. You ndio mo, ndio dang Musa, Raja Dau, bali mata gegeng hila mena ne lefo ne. Sio mine You ndio, souk sio lefo hino buku sa ne sio nuhu-nanak bali You ndio ngan ma hino. Dadi nyohi dina Saba' matatu Isarae sio duo' baca buku mo bali basarita-rita di You ndio ngan mai. Dadi matatu Isarae, nseing yala buku mo, gusu po sio lefo sado bei paling buku sa. Matatu Isarae gangan matatu bebego ge "mata lefo". Mo ge mata lefo mo ndinsi ge lefo You nsarita hino buku mo souk bei paling buku sia paling.

4. Souk ma mata lefo mo danong ti mo hino You ndio ngan:

Dadi bei-bei bego, tofo mata lefo mo gananou You nsarita mai nahu. Sio do go fiking hino sio ndian, baya, "Kami ge pande tu! Kami pande pasa ti kami nsei-seing! Bia ge sio dahu nulu hino kami." Dadi sio mata lefo mai, sio gananou You ndio ge gananou nahu tu kalau. Madi sio gananou You dang! Dadi besa matatu nikak You ndio ngan mai hino sio, sio sango sou-souk. Mai ndeli-ndeling hino You ndio ge sio gananou souk. Mo ge hino sio mo, sio fiking, "You ndian sanang po di kito kananou You ndio bebegai." Madi gananou souk pede la You ndio mo ge dang, bali ti dahu ndian hino Matahaya dang, mo ge You ndian sanang dang. Pede la gananou You ndio sado sango pede dufu, madi ngaku bali bei mote Matahaya ndian sagaro dang, mo ge dali bali Matahaya ndian dang. You fandung po di matatu gananou Matahaya ndio, bali ngaku sado bei mote Matahaya ndian suka, gusu po mohon dali bali You Yawe ndian.

C. Matatu Isarae mbaruku You pede la di ndian kulik:

Masing matatu Isarae lau ha' Leha' You ne mbaruku You, madi sio mbaruku You di ndian kulik la. Sio pede la iko-iko sio nsei-seing, di sio ntaku' dang sio nsei-seing mo baya sio, besa sio ne iko dang. Sio dahu ndian hino You dang. Sio pede digun la di You ndio. Dadi matatu Isarae mo ge gahekok sio nsei-seing talo. Sio nseing ge do sio nfamei, sio fiking, "O, mo ge a dawok mo bene iko You. Io dalian tu po You." Hino mbi, dawok mo pede mangkaihi la. Dadi matatu-tu, nseing gahekok nseing talo, madi gahekok You ge talo dang. You ge do, sado ha' sio ndian. You gananou sio nfamiking dang galikung hino sio ndian mo sou-souk ngka.

Besa kito hila hino mbai, kito ha-ha' mine You nsarita mai, madi gofang ndoa' sa dang, madi kito ha' fene fei ma nsa? Pede la ntaku' dele dang matatu baya besa kito ha' dang? Bebego ge yaga. Kito nikan fiking, You Yawe, Mata sa walu' kito, bene batondo bali kito ne kito kananou Matahaya ndian suka. Matahaya dalian kito. Dele dang kito ha-ha' di fene pede la mine You nsarita, souk duo' basarita di karansung, te di manuk! Kito nikan fiking soho la hino You nsarita mai. Dele dang kito iko matatu Isarae sio nfamei mo. Di You notun kito matatu besa mine Matahaya ndio madi ngaku dang sado fei mote Matahaya ndian suka dang, Matahaya bene hukung mata sa mo. Matatu bali matatu, nseing gahekok nseing ge talo, madi kito yaga mine, You bene ganotun di matatu ngaku Matahaya dang. Matahaya notun gamenan, Matahaya bene diba mata so hino lipu hukung. Dadi yaga, dele fiking mai ndeling mai ka

famoyang. You ndio ge famoyang dang.

IV. MATATU ISARAE NSEING GE NAKI GAHA' DI MATA SA DANG YOU YANJI NE:

Madi masing besa, matatu Isarae mo nseing ge dahu ka ndian hino You dang, nseing ge bebegu dang. Nseing ge mangaku sio bali dosa. Sio gananou sio mantai lau bali You di dosa mo. Po dang sio dahu You di domba, sio basanaho di polo' di sio ngaku You ndio, sio ngaku tu-tu Matahaya ndio, sado bei mote You ndian nsagaro hila mo. Matatu Isarae mo hemung sa Nu bali mananak mo ne. Nu sio ngaku sado sio bei mote Matahaya ndian nsagaro, sado bei lage haya mo. Matatu Isarae di tempu sa sarita mai ndeha' dang dahu sio ndian hino You ge hemung sa Kalefe ne. Masing mata hulu mo yodi ti ngangaje etan hino petak Kanang mo, madi Kalefe mbalawan sio. Kalefe ngaku tu You ndio ka notun, baya, "Mae, kito lau ratu sio ge sio kala." Kalefe mo ngaku Matahaya ndio ne, po sado bene bei mote.

Dadi hino tempu sa Roma parenta petak Isarae mo, matatu Isarae waha pede la mbaruku You di ndian ngkulik, madi nseing ngaku tu-tu po hino You. Matatu dang ngaku You ge sio naki-naki Mata sa dang You yanji ne. Sio duo' fiking-fiking Mata so. Besa sio baca You ndio hino buku ne, sio dulo-dulok mai ngan dang notun sio di Mata so. Di sio gananou You ndio pede mukung.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Kito mine di You dahu pangahukung nfaha' tu hino Isarae. Matatu Babi-lonia tuda sio, bali dunu Leha' You hino Yerusaleng mo. Petak Isarae ge kabarising. Matatu Isarae duo' hino Bali-lonia lau taun laka hitu.
2. Dadi pangahukung mo gafa', nseing baling paling hino petak Isarae mo. Sio sone ne gahangun paling kota Yerusaleng bali Leha' You.
3. Matatu Isarae duo' paling hino Isarae madi mbaruku You di ndian kulik la. Tofo, matatu ngkoyong ti parenta sio. Nangkafohun matatu Yunani, di nangka togu matatu Roma.
4. Masing matatu Isarae waha mbaruku You di ndian ngkulik la, nseing ge dahu noson ndian hino Matahaya. Sio ndeha' dang ngaku tu You ge, sio walu-walu Mata sa dang You yanji ne. Di sio gananou You ndio pede mukung.

31a

YESU DABE

MATUSI: 1:1-25, 2:1-23

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi hino sarita ndik dang mbai ne kito kaba mine di mata gegeng dang You yati hino sio mata Isarae ne sionotun gamenan di Mata sa dang You yanji ne, di You bene sio mata Isarae mo yaga gamenamenan di Mata so. You notun gamenan di matatu Isarae di mai ndelindeling hino Mata so. Sio notun di Mata ma dabe bebesa, mpangahaya tete ge besa. Sio mata gegeng mo notun di matatu Isarae di Mata sa yanji mo hino soan bi sa ne sio gananou gatong di Mata so. Kemo fiking noson di You bene yati Mata sa dang yanji mo di nsa? Di Mata sa dang yanji mo ge bene gasupu matatutu hino susa sai ntakolo.

Dadi dina sai mohon kami kasupu di Mata sa You yanji mo nsarita. A fiking kemo hila mata hino mbai nseing ge gananou Mata sa You yanji mai nsarita mpou bemoumou ngka. Madi gananou gatong ka mangale dang. Mata so You yanji mo nsarita dufu tu po hino You nsarita dang kemo hodi mai. Kemo hila fata bali talinga ne mine katong di You nsarita dufu dang kami kasupu ngka mai, madi kona, kemo nfamiking ka sado kemo nfamiking goko gai hino You nsarita mai. Dadi kemo hila dele dahu ndian hino Lusifa mpangalelong mo. Kemo nikan yaga gabia di Lusifa ngkirakira di lelong matatu ge pede sia dang. Lusifa mpangabuju dang gasiak hino kemo ndian, sado kemo nfamiking hino You nsarita mai ge ofo hete, sado kemo gananou gatong di sarita mai mandufu dang. Kemo hila fiking noson di Lusifa nfamei di gahekok matatu ne? Yaga fiking. Di tempu sa hino Lodong Edeng ne, mata mo ha' Hawa. Mata mo ndio notun di Hawa mo ndik sia dufu, ndik sia sala, ndik sia tu, ndik sia gahekok ngka, sado Hawa mo nfamiking ofohete ngka. Dadi kemo hila hino mbai nikan yaga gabia. Dele dang pake ndeha' dufu bali sala ka sampun hemung. Mo ge a notun katong kemo, bego ge kemo souk susa tu kalau.

I. NGANGAJE DI YESU MPANGADABE:

A. Hino matatu Isarae susun soan sara penting:

Dadi hino sarita ndik dang mai ge sarita di Mata sa dang You yanji ne. Madi a fene notun kamenan mpousa di matatu Yahudi mpangadadi. Dadi matatu Yahudi mpangadadi ge sio lefo susun sio nsoan. Sio lefo sio susun soan mo ne sio gananou di sio nusikobi sado dali hino soan Yako mo. Nyohi ka matatu Yahudi mo gananou besa sio hino soan Yuda, te soan Ase, te hino soan Benyaming, ma sio gananou gatong. Dadi sio mpangadadi po bebego. Mata gegeng mo notun sio di mandeling sia, nikan sio susun soan hino Abarang sado ha' Mata sa dang yanji ne. Mata Yahudi mo susun soan ne sio gananou gatong di Mata sa yanji mo ge souk ha' hino Abarang te dang. Dadi mai kito baca You nsarita mai ne kito mine di Mata sa yanji mo susun soan nun.

B. Susun soan hino Yesu: BACA MATUSI 1:117

Dadi kito kaba mine di Mata sa dang You yanji ne ngan. Mata so ngan po "Yesu".

Kito kaba mine hino You nsarita mai susun soan Yesu ge nun hino Abarang, Isak bali Yako. Hino mbi, hino Raja Dau. Mo ge hemung sa You yanji ne. You ndio pede mukung. You Yawe ge mangkahekok dang. Di dufu sai nun po hino You Yawe.

Dadi kemo hila hino mbai yaga fiking Matahaya notun gamenan di matatu Isarae mo napa' taun bali maribu, madi dadi la se. Matahaya mpanganotun mo dadi hemung sa You notun ne. Souk, kito mine Yesu manina ngan, ngan mo po Maria. Maria nsanudong ngan Yosek. Mae, kito mine You nsarita...

II. YOSEK BALI MARIA

A. Bakason mai ndeling: BACA MATUSI 1:1820

Dadi kito mine Yosek bali Maria mo bakasoan ngka. Madi a fene notun katong mpousa di matatu Yahudi mpangadadi ne kemo gananou sio nfamiking. Di begai: Besa matatu Yahudi bakasoan, madi mene mo duo' noson bali maninanama, fine po duo' noson bali maninanama. Mo ge mene bali fine so luku' hemuhemung dang noson. Matatu Yahudi mpangadadi po bego.

Dadi di tempu sa Yosek mo gananou Maria ntuka mo, Yosek kage. Mata mo fiking di namei mo ge hino mata galia', di Yosek fiking baya sio howo basanudong dang noson. Po dang Yosek bene gadele Maria mo, madi mata mo bene gadele komo.

B. Bidadari sa ha' Yosek bali panganotun: BACA MATUSI 1:20

Dadi You galau bidadari sa ne ha' notun gatong Yosek mo di mai ndeling sa dang mo, di mo ge hino matatu dang. Di You Yawe dahu mandeling pede ti. Hama' You dahu mai ndeling mai ne Maria ntuka. Maria mo tutu gananou ka mene dang noson madi ntuka. Dadi hino mai ndeling dang You dahu mai, po dang Maria sado ntuka di mo.

1. Yesu bali manama hino matatu dang:

Dadi kemo hila yaga fiking, di hino You ge mai ndeling bene nfaha' sa ge hino dang. You ge Mata sa walu' kito. Besa You bene dahu mai ndeling bego, mo ge Matahaya bei talo. Kemo fiking noson di Abarang nsanudong, Sara? Bulehaya mo matatu bakaanak dang, madi tofo bali nanak sa. Hino mbi, Sara mo ntika' tu ngka, madi hino You ge mai ndeling nfaha' sa ge hino dang. Dadi kito mine Yesu mai manina ge Maria, madi manama ge hino matatu dang di Maria ntuka mo, po di mai ndeling sa Hama' You dahu hino ne.

2. Yesu dabe bali dosa dang:

Mo ge mangale hino, di begai: Hino Adang sio howo Hawa lau sumpasumpak sado dali kito hino dunia di ndoa' sai, matatu dang ge dabe sousouk dabe di bali dosa. Mo ge tu! Ngan ka di matatu ge sousouk dabe di dosa mago'. Di hino Adang sio howo Hawa mo, sio howo ndosa po lau sumpasumpak sado lau dali kito sousouk. Kito sousouk dabe di dosa, di kito dabe po nun fine bali mene. Kito nun po Adang sio howo Hawa. Sio howo bali dosa po dang dosa mo lau sumpasumpak sado dali bali kito.

Madi Mata sa Yesu mai ge pede ti. Mata dabe ndosa dang manun po Yesu mai, madi togutogu po Yesu. Di Yesu ge Maria ntuka mene dang. Mo ge mangale po Yesu ge Mata ndosa dang. Manina ge hino, madi Yesu badadi mo ge di manun bali mene ge dang. Po dang dabe ndosa dang di Yesu ge Mata ndosa dang.

3. **Ngan Yesu bali Imanue bali mangale:**
BACA MATUSI 1:21-23

Dadi bidadari sa mo notun paling Yosek di namei so, Yosek nikan gangan Yesu. A fene notun katong kemo mpousa di lio ngan sa Yesu. Di hino ngan Yesu mai ge mangale hino, mangale po begai: Ngan sa Yesu mai hino lio Yunani. (Explain how they learned Yunani.) Dadi ngan Yesu mangale po begai, "You Yawe ge Mata pahala".

Dadi souk kito mine Yesu bali ngan galia' ma hino. Ngan mo kito mine hino mata gegeng di mena ne. Mata gegeng mo yuang Yesu ge Imanue. Dadi ngan sa mai ma bali mangale. You nsarita notun kito di mangale po begai, lio ngan Imanue mangale ge "You hemuhemung bali kito".

C. **Yesu ge You, madi pake kalambi matatu:**

Dadi kito mine mai ndeling mai labe nfaha'. Nfaha' tu kalau. Di begai, Yesu mai ge You Yawe! Tutu You Yawe. Mo ge You pake kalambi matatu. Ngan Imanue mangale po bego. Dadi kito mohon mine po kasia mai Yesu ge tutu You Yawe. You Yawe ge duo' hemuhemung bali matatu hino dunia mai. Mangale begai, You Yawe pake kalambi matatu ne bakalemak bali matatu hino dunia mai.

BACA MATUSI 1:24-25

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai, mata sa dang You yanji ne po Yesu. Yesu mai ge tutu You Yawe. Madi dabe hino fine mo ge Yesu mo ma tutu matatu.

III. **RAJA HERODESI BEI NGKIRAKIRA DI YESU:**
BACA MATUSI 2:16

Dadi kito mine You nsarita notun kito di Yesu dabe mai hemung sa mata gegeng notun di mena ne. Sio notun baya dabe po hino kota Beteleheng.

A. **Matatu ngan "mayusi" dulok Yesu:**

Dadi sado kito mine bali di matatu pande tu ngan "mayusi" hino dina hanak ka lau ha' Yerusaleng. Sio ha' Yerusaleng madi lau nikak gatong di Mata sa dang dadi Raja Yahudi mo ge hino mbi? Dadi tempu matatu mayusi ha' mo ge sio matatu Yahudi nraja po ngan "Herodesi". Dadi Herodesi mo mine di sio mayusi nikak bego, mata mo fiking baya, woi sa bene dadi paling raja Yahudi?

Souk mohon Herodesi lomu di kapala mata rame bali sio mata lefo sousouk ne nikak di Karistu mai ge ndeha' dabe hino mbi? Raja Herodesi nikak bego di mata mo napa' nanang ndian haya dang ka.

Dadi a fene nikak kemo hila hino mbai sousouk, sio mata rame mo bali mata lefo, sio gananou gatong Yesu ndeha' dabe di woi notun sio? Sio gananou Yesu ndeha' dabe ge gananou hino mbi? Mo ge sio gananou gatong Yesu ndeha' dabe po di mata gegeng fara sia mena ne, sio mine You ndio notun di sio, souk lefo hino buku sa. Dadi kapala mata rame, bali mata lefo mo mine raja Herodesi nikak sio bebego, sio yufa' buku mo, dulodulok di hino sado dalo. Souk sio baya, "O, Karistu ndeha' dabe ge hino kota Beteleheng."

B. Herodesi yago mata mayusi mo besa sio dalo Yesu souk baling kalaki di:
BACA MATUSI 2:712

Dadi Herodesi yuang mata pande mo ne sio ha' hino mata mo ne mata mo nikak di, baya, "Kemo di pariamata tohoho mo ge man sa ngka?" Sio manyawo baya, "Napa' taun kahowo ngka". Dadi raja Herodesi mo mine bego, baya, "Besa kemo ka dalo namei so mo ge souk kabalik paling sai ha' hino mbai ne a ma mbaruku namei so."

Dadi a fene notun katong kemo hila di begai: Raja Herodesi mo matatu etan tu kalau. Mata mo bei ngkirakira bene gamate Yesu mo. Dadi a fene nikak kemo hila begai, woi sa ge bene padu sado yipik You? Mata mbalawan You ge mata hila? Sia la! Ma po Lusifa. Madi mae, kito mine You nsarita di Matahaya yaga tu po Yesu mai.

C. Matahaya yaga gabia mananak sia dufu Yesu mo:
BACA MATUSI 2:13-21

Dadi kito mine Lusifa bei ngkirakira bene bopo' Mata sa dang You yanji ne, madi mata so badadi ngka. Masing Lusifa rusurusu gaha' bene gamate Mata so, madi Mata so sado badadi talo, di Lusifa gananou tadengedenge Mata so bene barusa' io nulu ntalan. Po dang Lusifa bene gahutu' Mata so mpangadadi. Madi You ge nahu ti hete. You ngkoyong ti. Dadi tofo kito kaba mine Lusifa ngkirakira mo madi io nafu. Nafu di You galau Yosek sio mo ne ha' petak Masiri.

Yesu sado pasa raja Herodesi ngkirakira ndeling etan mo. Dadi hino sarita ndik dang mai, a fene notun kemo di mai ngan ngaha' ne kemo fiking di sarita mai nising.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Kito kaba mine di Mata sa dang You yanji ne ge dabe ngka. Mata so ge ngan Yesu.
2. Mata mo ngan howo mo bali mangale:
-Ngan sa Yesu mo mangale: "You Yawe ge Mata pahala."
-Ngan sia paling po Imanue. Lio ngan so mangale: "You Yawe hemu-hemung bali kito matatu."
3. Mata dabe ndosa dang nun po Yesu, madi togutogu po Yesu. Di mangale ntuka mene dang. Mo ge Yesu dabe ndosa dang.
4. Kito mine di Yesu mai ge tutu You Yawe. Di You pake kalambi matatu ne bakalemak bali kito matatu hino dunia mai. Madi Yesu ge tutu matatu di dabe hino fine.

I. NGANGAJE DI YESU MPANGADABE:**A. Hino matatu Isarae susun soan sara penting:****B. Susun soan hino Yesu:
BACA MATUSI 1:1-17****Susun Soan Yesu**

1 Mai mohon susun soan Yesu po sarita mai. Dadi Yesu mai ge mansoan nun po Dau. Souk Dau mo paling mansoan nun po Abarang. Dadi nana' hino Yesu nusi kobi Abarang sado lau ha' Dau sado lau sumpa sumpak paling sado ha' hino Yesu Karistu ge susun po begai.

*2-6a Soan nun po Abarang, souk mananak paling po Isak.
Isak mo ka mananak paling po Yako.
Yako mo ka mananak paling po Yuda hopok manulik kaka hila.
Souk, Yuda mo ka mananak po Peresi bali Sera (Sio howo nina po Tamara).
Souk, Peresi mo ka mananak paling po Hesarong.
Souk, Hesarong ka mananak paling po Arang.
Souk, Arang mo ka mananak paling po Amina-daba.
Souk, Amina-daba mo ka mananak paling po Nahason.
Souk, Nahason mo ka mananak paling po Samun.
Souk, Samun mo ka mananak paling po Boasi (Boasi Nina po Rahaba).
Souk, Boasi mo ka mananak paling po Obe (Obe Nina po Ru').
Souk, Obe mo ka mananak paling po Yese.
Souk, Yese mo ka mananak paling po raja Dau.*

*6b-11 Dadi Dau mo nanak paling po Salomo.
Bakaanak Salomo mo po di yala Uria nsanudong.
Salomo mo nanak paling po Rehabeang.
Souk, Rehabeang mo ka mananak paling po Abia.
Souk, Abia mo ka mananak paling po Asa.
Souk, Asa mo ka mananak paling po Yosapa'.
Souk, Yosapa' mo ka mananak paling po Yorang.
Souk, Yorang mo ka mananak paling po Usia.
Souk, Usia mo ka mananak paling po Yotang.
Souk, Yotang mo ka mananak paling po Ahasi.
Souk, Ahasi mo ka mananak paling po Hisikia.
Souk, Hisikia mo ka mananak paling po Manase.
Souk, Manase mo ka mananak paling po Amun.
Souk, Amun mo ka mananak paling po Yosia.
Souk, Yosia mo ka mananak paling po Yekonia hopok manulik kaka hila. Yekonia hino po di tempu sa sio Babi-lonia yako ka yodi sio Isarae ka gatuo' bei ntamangan hino Babi-lonia ne.*

12-16 *Mo gafa', Yekonia nanak paling po Seatia. Souk, Seatia mo ka mananak paling po Serubabe. Souk, Serubabe mo ka mananak paling po Abihu. Souk, Abihu mo ka mananak paling po Eliaking. Souk, Eliaking mo ka mananak paling po Asu. Souk, Asu mo ka mananak paling po Sadok. Souk, Sadok mo ka mananak paling po Aking. Souk, Aking mo ka mananak paling po Eliu. Souk, Eliu mo ka mananak paling po Elia-sara. Souk, Elia-sara mo ka mananak paling po Matan. Souk, Matan mo ka mananak paling po Yako. Souk, Yako mo ka mananak paling po Yosek, mata sa dang basanudong bali Maria. Maria mo po mata sa dang dabe Yesu. Mata sa Yesu mai po mata sa dang matatu sou-souk yuang Karistu po Yesu mai. Karistu po mata sa dang You yanyi galau ha' hino dunia mai po Karistu mai.*

17 *Dadi hino Abarang sado ha' hino Dau ge sumpak hulu tueng ngha'. Souk, hino Dau sado ha' hino tempu sa sio Isarae duo' hino Babi-lonia ne ge sumpak hulu tueng ngha' paling. Souk, hino tempu sa sio duo' hino Babi-lonia mo sado ha' hino tempu sa Yesu dabe mai ge sumpak hulu tueng ngha' paling.*

II. YOSEK BALI MARIA

A. Bakason mai ndeling: BACA MATUSI 1:18-19

Yesu Mpangadabe

18 *Dadi Yesu Karistu dabe bali mai ndeling sa begai. Maria sio howo Yosek bakason. Masing sio howo bakason ti mo, madi sio howo ge sia do sia dang. Masing bei ti bego ma Maria ntuka. Ntuka mo ka mandeling po Hama' You deku hino Maria mo. 19 Dadi Maria nsanudong Yosek mo ge mata bei mai ndeling kahila i ge pede dufu. Dadi Yosek do Maria ntuka bego mata mo bene gadele Maria, madi bene mangkadele mo, Yosek bene mangkadele komo, di Yosek bene bei gamahi paling Maria mo ge dang.*

B. Bidadari sa ha' Yosek bali panganotun: BACA MATUSI 1:20-21

20-21 *Dadi Yosek mo tahi tahi noson di mai ndeling sa bene gadele Maria mo, ka dali modong kasia, io luku' tofo, dadopon. Dadopon mo, do You mbidadari sa ha' hino io. You mbidadari mo notun mata mo po begai, baya, "Yosek, kou mata soan hino Dau mo ge yaga ne mine. Kou dele fiking paling goko gai ne kou ala dafa' Maria mo. Di io ntuka sa mo manun po hino Hama' You. Ntuka mo ka dabe talowo ge dabe namei mene sa. Dabe pasa ge kou kangan ngan Yesu. Gangan ngan Yesu mo po di souk mata mo pahala mamatatu mo hino dosa nsalak sa mai ntakolo."*

1. Yesu bali manama hino matatu dang:
2. Yesu dabe bali dosa dang:
3. Ngan Yesu bali Emanue bali mangale:
BACA MATUSI 1:22-23

22-23 Dadi mai sado dadi begai ne mata gegeng sa mpanganotun dang notun ban di You ndio di mena ne sado musing. Mata gegeng mpanganotun di mena ne baya po begai, baya, "Yaga mine, fine gananou mene dang noson sa ka ntuka. Ntuka mo ka dabe ge dabe namei mene sa. Namei mene so, gangan mangan po Emanue. Lio ngan so ka mangale po You ge hemu-hemung bali kito."

C. Yesu ge You, madi pake kalambi matatu:
BACA MATUSI 1:24-25

24-25 Dadi dadopon mo pasa, Yosek yangun tete ka bei mote bidadari mpangaago mo ka yala Maria mo ka bei nsanudong. Masing Yosek yala ti Maria mo madi Yosek mo ge nima dali Maria mo dang sado namei so dabe. Dadi namei so dabe, Yosek gangan Yesu.

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai, mata sa dang You yanji ne po Yesu. Yesu mai ge tu-tu You Yawe. Madi dabe hino fine mo ge Yesu mo ma tu-tu matatu.

III. RAJA HERODESI BEI NGKIRA-KIRA DI YESU:
BACA MATUSI 2:1-6

Matatu Majusi Ha' Hino Yesu

1-2 Dadi Yesu mo dabe hino Beteleheng, kota sa hino Yudea. Tempu sa Yesu dabe mo, Herodesi po mata yako parenta raja hino Isarae mo. Tempu sa mo, matatu pande ngan Majusi hino dina hanak ma lau ha' Yerusaleng. Sio mo ha', nikak matatu-tu baya, "Raja Yahudi sa mohon dabe ko ge hino hino mbi? Kami napa' to dufu di mata mo ntatoho dabe hino pariama sa. Kami to di pariama so hino dina hanak po dang sado kami ha' di mai, fene ha' mbaruku mata soko." 2-4 Dadi Herodesi mine ngangaje di sio mata Majusi mpanganikak mo, mata mo ndian ofo hete. Baya sio mata hino Yerusaleng sou-souk ma kaba ndian ofo hete po di sio mata dina hanak mpanganikak dang nikak hino sio mo, ka raja mo lomu kapala mata rame bali mata lefo hino mbo sou-souk. Lomu sio mo souk, raja mo nikak sio, baya, "Karistu mai nde ha' dabe hino mbi?" Dadi sio sango, baya, "Mata gegeng lefo di mena ne, notun dali tadenge-denge mata soko dabe hino Beteleheng hino petak Yudea."

A. Matatu ngan "majusi" dulok Yesu:

B. Herodesi yago mata mavusi mo besa sio dalo Yesu souk baling kalaki di:
BACA MATUSI 2:7-12

7 Herodesi mine go, yuang galikung sio mata Majusi ne nikak di hino sio di fuho mo supu ka nangkafohun ge mandufu bebesa. 8 Nikak mo sado dalo mandufu, mata mo galau sio sado ha' Beteleheng. Galau mo, defa hino sio, baya, "Lau ge tulok kabia-bia namei soko. Kemo ne dalo io, mo ge kemo notun di aku ne aku ma ha' ne mbaruku bali io." 9 Sio mine raja notun bego souk, sio ma lau. Sio lau mo, pariama tatoho hino dina hanak mo lau mena mena hino sio mbelen ndian, sio po bopa basamuhi-muhi. Lau lau sado do pariama mo togu hete namei so nde ha' duo' mo nfafon. 10 Tempu sa sio do pariama mo ge sio mantoro tu di. 11 Sio ha' hino leha' sa mo, do namei so hino. Mo souk, sio yufa' di mbarua dahu di mai mai nsaing haya ka yati hadia bia bia hino namei so. Sio yati mo po yati masi, menyan, bali yati mai nfoun bia sa ngan muru. 12 Yati hadia mo souk, dali modong tofo, You yati dadopon hino sio, yago sio dele ka baling sado ha' hino Herodesi. Sado dadopon mo souk, yangun. Souk, mohon sio baling ha' sio mpetak. Madi sio baling mo, sio baling mote leling galia'.

C. Matahaya vaga gabia mananak sia dufu Yesu mo:
BACA MATUSI 2:13-23

Yosek Sio Lahi Ha' Masiri

13 Sio lau mo pasa, dali modong tofo, Yosek luku' tofo ka dadopon. Dadopon mo, You mbidadari sa ha' io, baya, "Hangun ne ala namei mo bali manina ne lahi ha' Masiri. Tuo' dafa' hino mboko sado A notun paling kou. Di mai ge Herodesi bene galau matatu ne dulok namei so ne dalo ne gamate namei so. 14 Dadi Yosek mo yangun tete, yala namei so bali manina ne lau ha' Masiri. Sio mpangalaun mo po lau di modong. 15 Dadi sio duo' hino Masiri mo sado Herodesi gafoleng pasa mohon sio baling. Mai mo sado dadi bego bene You mpanganotun hino mata gegeng di mena o ma sado muing. You mpanganotun di mena o baya po begai, baya, "A uang A anak ne supu hino Masiri." 16 Duo-duo' sado Herodesi gananou di sio Majusi gahekok mo ngka ge mata mo ndian bubu'. Ndian bubu' ka galau matatu ne gamate namei mene dang duo' hino kota Beteleheng bali ndeha' duo' mote nsohing. Namei mene numun taun kahowo nouk tofo ge sio gamate gasou-souk. Gamate namei numun bego po di iko paling sio mata Majusi mpanganotun di namei mo ntempu dabe ne.

Yosek Sio Baling Ka Duo' Hino Nasarete

19-20 Duo-duo' sado Herodesi gafoleng, dali modong kasia, Yosek luku' ka dadopon bidadari sa ha' hino Yosek mo. Ha' mo, notun baya, "Hangun ne ala anamei so bali kou nsanudong ne paling ha' petak Isarae, di matatu dang bene gamate namei so ne ge gafoleng souk ngka. Yosek dadopon mo di tempu sa sio duo' hino Masiri. 21 Yosek yangun tete, yala namei so bali gahangun manina ka sio tolu baling ha' petak Isarae. 22 Madi sio lau lau noson, napa' mine ngangaje Herodesi nanak Akilasi po parenta dumpak paling manama mparenta. Yosek mine go, mata mo ntaku'. Souk Yosek mo dadopon paling. You ndio hino Yosek mo, notun baya, "Kemo ge dele ha' petak Yudea mo." Dadi Yosek dadopon mo souk, sio lau ha' ti Galilea. 23 You ndio mo souk, Yosek sio lau sado ha' kota sa ngan Nasarete ka duo' hino. Mai sado dadi begai po hemung paling sa mata gegeng mpanganotun di mena ne. Sio mpanganotun ne po baya begai, baya, "Mata soko souk matatu yuang mata Nasarete po mata soko."

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Kito kaba mine di Mata sa dang You yanji ne ge dabe ngka. Mata so ge ngan Yesu.
2. Mata mo ngan howo mo bali mangale:

Ngan sa Yesu mo mangale: "You Yawe ge Mata pahala". Ngan sia paling po Imanue. Lio ngan so mangale ge "You Yawe hemu-hemung bali kito matatu".
3. Mata dabe ndosa dang nun po Yesu, madi togu-togu po Yesu. Di mangale ntuka mene dang. Mo ge Yesu dabe ndosa dang.
4. Kito mine di Yesu mai ge tu-tu You Yawe. Di You pake kalambi matatu ne bakalemak bali kito matatu hino dunia mai. Madi Yesu ge tu-tu matatu di dabe hino fine.

32

YOHANESI MATA DANG BATISI

MATUSI 3:1-17

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi hino sarita ndik di dina sai ge, kito lumpa' kaleba napa' taun laka tolu gafa' ngka, sado Yesu mo ma napa' haya ngka. Bali dina sai ge kito mine sarita di matatu fohu sa. Mata so ngan po Yohanesi. Mata gegeng sia po Yohanesi mai. Kemo fiking noson di mata gegeng ndinsi?

I. YOHANESI

A. Mata gegengg dang gegengg You mparenta raja napa' dosun ngka: BACA MATUSI 3:1-4

Yohanesi lau gegeng hino una' tangan Yudea. Lau gegeng mo bene hambik ne matatu ngali nfamiking. Yohanesi lau gasun matatu-tu ndian di You mparenta raja ge gasapa' tu noka. Kemo hila fiking noson di sarita sa mbone, tempu sa Dau yako parenta raja hino Isarae? You yanji hino Dau ne po baya, "Tadenge-denge Mata sa hino soan sa kou ka nsanubun ge yako gaha' po parenta raja mai. Parenta raja mo ge bene butu-butu' paling ge dang ngka. Raja mo mparenta ge bene ha' nangka togu ge dang. Raja sa dang You notun gamenan ne po Yesu mai. Po dang matatu mayusi dulok di raja Yahudi ne.

Dadi Yohanesi napa' gananou gatong di Raja sa dang bene ha' parenta mo ge ntanohon napa' gasosun tu ngka, po dang Yohanesi lau gegeng nyohi di mote mpou-mpou hino Yudea. Yohanesi gananou di parenta raja dang souk ka ha' mai ge bali nfaramai hino, po dang sado lau batanefa di mote matatu-tu, yago ne matatu ngali gamenan di nfamiking.

B. Yohanesi yago sio ngali dafa' kemo nfamiking:

Yohanesi batanefa mo di bene sio ngali sio famiking hino mai ndeling tolu:

1. Matatu nikan ngali sio famiking hino sio ndosa, di ngan matatu baradosa ndosa ge, po dang dadi di kangalang hino You bali matatu mbakatanga sado matatu bali You ge kafa yao dang mai. Kafa yao po di manun kangalang dosa sai. Madi ngan ka di matatu pusing di sio ndosa mo dang. Hino mbi, matatu dalian sio ndosa sado bei gaha' pede la dosa lau ndeha' sia. Po dang Yohanesi yago sio ngali dafa' sio nfamiking gusu da!
2. Di matatu ge sio dalian soho la po sio ngkanangi diti, bali ti ngan di matatu ge sio fiking baya sio ge pahala diti sio ngkanangi talo. Po dang sado Yohanesi yago sio ne ngali sio nfamiking hino famiking fara sia mo. Yohanesi fandung

ge sio gananou sado mangaku di sio pahala diti sio ngkanangi talo dang. Sio nikan mangaku sio susa po di manun sio supu galinga hino dosa nsalak diti ma talo dang tu kalau.

3. Sio nikan ngali sio nfamiking di You. Di matatu Yahudi mo fiking You sanang bali sio nfaramei bei po di manun sio ge Abarang nuhu-nanak. Madi Yohanesi yago sio ngali dafa' sio nfamiking gusu, di You gusu po pahala matatu talo. Matatu dalo pakanggomon po di nusi-kobi ne ge dang ka soho la po hino You. You ge Mata dufu sia. Dadi matatu bene pasa ge nikan ngali sio nfamiking ne ngaku You.

Dadi Yohanesi ndio bali pangaago hino sio mo, baya, "Ngali dafa' kemo nfamiking gusu da" bali mangale hino. Sio nikan ngali sio nfamiking hino sio nfamiking di:

- 1) sio ndosa ne,
- 2) leling dufu sado dalo pakanggomon,
- 3) sio nikan ngali sio nfamiking ne bei ngangano nun hino You. You sanang bali sio dang di sio ngangano pede la sio nusi- kobi mo.

C. **Yohanesi yago sio "Gaka' gamenang You ndeling lau ne ndeling lau mo ma kabarising":**

Yaga fiking, di tempu sa di mena ne, Yesaya napa' notun gamenan, baya, "Tadenge-denge mata gegeng sa ha' una' tangan ge gegeng di Mata sa dang You yanji mo." Mata so po Yohanesi mai. Yohanesi po yago matatu-tu ne "gaka' gamenan di You ndeling lau ne ndeling lau mo ma kabarising", po dang defa matatu ne ngali gamenan di sio nfamiking.

Di raja sa dang sio mata Isarae yaga gamena-menan, mo ge tu-tu ma po Raja Yesu. Di Yesu mo ge raja, madi tu-tu ge You ngkalambi matatu. Di Mata sa dang Yohanesi sado lau gegeng gamenan di mo po, Mata sa You yanji ne bene ha'. Po dang sado Yohanesi mo yago di sio mata Isarae mo ngali di sio nfamiking, sio ndian, ne dele ka mai fati paling hino Mata sa You yanji mo ndeling lau, mbelen ndian dang gatun sai mo.

II. **YOHANESI BATISI MATATU**

A. **Batisi mangale:**
BACA MATUSI 3:5-6

Dadi kito mine ko, matatu Isarae waha kaba ngaku You ndio dang Yohanesi notun di mai. Mohon sio ngali tu di sio nfamiking ka sio dalian paling You. Bali ti sio ma mangaku di sio ge matatu baradosa. Dadi sio ngali nfamiking ka dahu harak togu-togu po hino You. Sio harak di sio ngkanangi diti dang ka harak togu-togu po di Mata sa dang You yanji ne ge napa' dosun tu ngka, po dang sado Yohanesi dobu te batisi sio hino Wayo Yoradang mo. Bei nfaramei mo po di bei tanda di sio Isarae ge ngali sio nfamiking ngka. Bali ti sio walu-walu Mata sa dang You yanji ne. Di Yohanesi gegeng di Mata so ge souk bene ha'.

Lio ngan sa "batisi" mai ge mangale begai: dobu hino wayo. Besa sio Isarae ndeha' dang napa' ngali sio nfamiking hino sio ndosa mo, mo ge Yohanesi bei mai nfaramai dang a faya ko. Yaga mine, batisi dang mai ge (sado dobu hino wayo) dobu mo ne sado gahira di sio ndosa ge dang. Pede la dahu tatoho di sio ge ngali sio nfamiking bali mangaku di sio ge bali ndosa.

B. Matatu Farisi bali matatu Saduki:
BACA MATUSI 3:7A

Mai kito mohon mine lio ngan fohu howo, di matatu Farisi bali Saduki. Sio fara howo mo ge ngan di mata Isarae ndeha' dang yodi You nsarita mai ka nahu tu, po sio fara howo mo. Sio pande tu hino You ndio ngan hila dang hino You nsarita mai. Hino You nsarita mai, ge bene ngan sia ne sio mantalingun ge dang, pede sio gananou gasou-souk. Bali hino You nsarita mai, nfaramai hila ma sio bei mote gasou-souk. Madi yaga fiking bali yaga ne mine, sio mata Farisi bali Saduki mo bei mote ti You mai nfaramai hila mo, madi bei mote la di ndian ngkulik. Kito to hino sio ngkanangi ge hemung besa matatu ngaku You. Hino mbi, mai dang. Sio notun baya, "You mai nfaramai hila ge pede kami fei mote souk". Bali sio ma gahanak diti sio ngan ka notun baya, "O, hino You nsarita mai, baya lio ngan sia ne kami kananou dang ge mai dang." Masing sio dapa' diti sio ngkalahang notun baya, "O, kami ge dufu sia", madi You ge do dufu sio bali gananou gatong di sio ndian nising dang busu mo.

C. Matatu Farisi bali Saduki nfaramai bei:
BACA MATUSI 3:7-12

Dadi kito mine ko, Yohanesi do dufu ti sio fara howo mo nfaramai. Sio Farisi bali Saduki fiking sio ngkanangi ge dufu di You nsarita mai ka nfaramai hila ge sio pede bei mote souk, po dang sio fiking sio ngkanangi ge dufu sia. Madi Yohanesi notun gatong hino sio, baya, "Kemo ge man habai. Kemo ngaku You di kemo ndian nfafon. Kemo bei mote ti You mai nfaramai hila po di kemo bene gihak diti kemo ngan. Gihak You ngan dang ka gihak diti kemo ngan. Yohanesi gananou sio Farisi mo harak togu-togu po di mai waha dang sio bei diti hino ndian mo. Yohanesi notun gatong hino sio, baya, "Do kemo ne ngali kemo nfamiking, mo ge do kemo bei mai waha pede dufu." Madi sio ngali sio nfamiking dang. Sio dalian You mpanganotun hino Yohanesi mo dang ka dalian togu-togu po sio ngkanangi diti. Sio fiking hino sio ndian famiking ge sio gusu dufu laun sia. Hino mbi, You ge busu sio nfaramai mo, bali busu sio ndian famiking mo. Sio mata Farisi bali Saduki ma fiking sio pasa po di sio ge Abarang nuhu-nanak. Sio fiking Abarang mpolo' bali nising po dang badadi sio sado sio ma pasa po di You mpangayanji hino Abarang di mena ne. Yohanesi gasala sio nfamiking mo, notun, "You ge bei nggaha' mai sado badadi Abarang nuhu-nanak ma talo."

D. Yohanesi baya galibang di mansabek bali padi gandung nsewang:
BACA MATUSI 3:10-12

Yohanesi baya ko ge baya galibang mpou sa, ne matatu dang mo ma fiking gabia di hino ndian. Mansabek dang napa' ganateng ngka mo ge mangale po mata dang You yanji mo ntanohon ge napa' gasosun tu ngka. Bali ti Mata dang souk ka parenta dunia mai bene do nyohi matatu-tu ndeha' bei mote You ma Mata so pahala bia-bia, madi matatu-tu dang bei galia' hino You ndian suka mo ge souk Mata mo diba hino lipu hukung. Mpou sa ngan lipu hukung mo ge uton mago'. Uton mo ge laduk ndeha' sia. Hino You nsarita mai notun hino lipu hukung mo ge tafolung yanak butu-butuh' dang.

You nsarita mai banding mata baradosa ge hemung sa kayu nfuang nising dang, te kayu nfuang etan. Besa kito fiking di ndihan kebo, ndeha' nising dang, ge kito teu ma pusing dang. Kito teu mo, teu fene fei kayu dabun. Kito tunu kasou-souk. Kayu mpaha' bego ge kito tunu kasou-souk. Kito ala mangale hino matatu baradosa. Matatu baradosa ka ngali nfamiking dang mo ge souk kemo fiking besa? You diba hino lipu hukung te dang? Mo ge You hukung ka gatuo' hino uton laduk dang mo ndian. You ndio pede muing. Po dang lio ngan dang a faya ko, "batisi di uton". Baya hino raja sado ha' hino matatu kasiang ka ngali nfamiking hino You ntanefa mai dang, mo ge sio mpangadadi nsanubun ge You batisi sio di uton, mo ge mangale You diba hino lipu hukung dang uton mago' mo.

Kemo ngan di matatu Taliabo mai fiking besa? Kemo hila sado tarusu You nsarita mai fiking besa? You nfamiking di hino dosa ge ngali ngka te? Mahara noson? Matatu baradosa ge pasa te? Souk pasa dang. Kemo hila hino mbai ge hemung sa kayu nfuang bia te hemung sa kayu nfuang etan mo. You yala gabia po kayu nfuang bia, kayu nfuang etan, ndeha' nising dang ge You diba hino uton mo la se.

Dele ka kemo nfamiking besa matatu Farisi bali matatu Saduki mo ka harak di kemo mpande diti. Sio ge mangaku di bei dosa dang. Sio rekeng sio ngkanangi ge dufu, mbi mai dang. Sio ge gahanak la sio ngan diti, notun baya, "Kami ge bia di kami ge kananou You nsarita mai nahu." Madi a fene notun katong kemo, sio ge hemung sa padi gandung nsewang dang souk ka dunu mo. Sio mpangadadi nsanubun ge fangu di ngkanangi bali fangu di nyawa hino lipu hukung.

III. YESU HA' WAYO YORADANG

A. Yohanesi do dufu Yesu: BACA MATUSI 3:13-15B

Dadi kito mine ko, Yohanesi ge do dufu Yesu. Mata gegeng Yohanesi mo gananou gatong di Yesu po Mata sa dang You yanji ne. Yohanesi gananou Yesu gusu po gasupu matatu hino dosa nsalak sai ntakolo talo. Yohanesi ndian nfaha' di batisi Yesu di Yesu ge matatu ndosa dang po dang ndian yati dang. Yohanesi fiking dufu po Yesu batisi Yohanesi ge dufu. Masing Yohanesi fiking ti bego, madi Yesu baya, "Kito fei fegai ge dufu bali You ndian suka. Batisi dafa'." Yesu mai bei iko You ndian suka. Yesu bei mote mandian suka diti dang ka bei mote po You ndian suka la se.

B. You ge ngan sia madi Mata tolu: BACA MATUSI 3:15B-3:17

Kito mine ko, Yesu ge tu-tu You nanak po Yesu. Madi a fene notun paling kemo, Yesu ma tu-tu You po Yesu mai. (Imanue) Kito fene fiking ge, fiking dali dang. Kito famiking ha' dang. Kito ngan di matatu ge kito famiking ofo tu. A mbaiko notun kemo, notun Hama' You nouk mpaha' besa manuk mbukon, deku hino Yesu mo. A fene notun kemo. Hama' You mo ge tu-tu You. You ge ngan sia madi Mata tolu. Di sarita ndik dang mai, kito mine di You Mata tolu. Hama' You mo ha' hino You nanak Yesu mo, Hama' You dang nouk bete mpaha' sa manuk mbukon mo ge bei tanda Baba You dang hete alang mo gaduo' Yesu ndinsi hino dunia mai. Yesu sado daman di kalambi matatu, bene gasupu di matatu baradosa hino dosa nsalak sai ntakolo ge dali bali You ndian suka, po dang Hama' You nouk bete mo, tatoho sa You gaduo' Yesu ndinsi hino dunia mai.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Yohanesi ha' gamenan hino Yesu, bene ganateng ban Yesu ndeling lau ne mai fati hino mata dang You yanji mo ndeling mo ma hino dang, po dang defa matatu ne ngali nfamiking.
2. Matatu Isarae waha nanang susa di sio ngkanangi ka sio mangaku di sio ndosa. Sio tu-tu ngali sio nfamiking ka gabalik paling hino You.
3. Matatu Farisi bali matatu Saduki ngangano togu-togu po sio ngkanangi diti bali mai waha dang sio bei. Sio gahanak diti ngan di sio gananou You nsarita nahu. Madi tu-tu sio ngaku You dang.
4. Yohanesi do dufu po Yesu. Yesu po gasupu matatu hino dosa nsalak sai ntakolo talo. You Yawe gaduo' po Yesu ndinsi mo. Yesu dang mai bei dufu bali You ndian suka. You ndian sanang po mananak Yesu mo.

33

LUSIFA SOBA YESU NDIAN

MATUSI 4:1-11

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi a fene notun kemo hila hino mbai di You nsarita di hino Yesu mai. You nanak po Yesu. Tu-tu Yesu matatu di dabe hino fine, madi Maria ntuka po di manun Hama' You. Yesu ge You bali Yesu mai ma ngan di matatu. Hemung besa a notun kemo mbaine. You pake kalambi matatu ne bakalemak bali kito matatu hino dunia mai.

I. YESU MPANGADADI HINO DUNIA MAI:

Dadi a fene notun katong kemo di Yesu mpangadadi hino dunia mai. Yesu ha' dunia mai di bei mote You ndian suka. Yesu ge bei ti ma no dang. Yesu ha' dunia mai di bene bei sonto di mata bei mote soho la You ndian suka. Dadi mai sa ka You yago Yesu bei. Yesu bei mote la se. Yesu ngangano soho po hino You. Mo ge mangale begai: Yesu mpangadadi ge sonto pangadadi dufu. You bene matatu sou-souk bei mote Yesu mpangadadi. Yesu mpangadadi di nun nangka fohun You walu' matatu ne sio dahu ngangano po hino You. Bego ge dufu. Madi tofo matatu bei ti ma no. Ngangano hino You dang ka ngangano ti hino sio ndian famiking diti, mo ge dosa ko po mo. You bene Adang sio howo Hawa dahu ngangano po di Matahaya, madi tofo sio bei diti ti ma no. Sio bei mote You ndio dang. You bene sio howo dahu soho ngangano nun hino Matahaya, madi sio bili ka bei ti ma no. Mo ge dosa ko po mo. Hino mbi, dosa bali nsalak. Di tempu sa sio bei dosa mo lama mote sio mantai lau bali You. Pangadadi nun po hino You, madi sio ndosa mo bei kangalang sado You pede ti, matatu baradosa pede ti. Sio mpangadadi butu'.

Madi kito mine hino You nsarita notun kito mai di Yesu ge dabe ndosa dang. Yesu ha' hino dunia mai ge bei sonto di matatu bei mote soho la You ndian suka. Yesu ge ngan di matatu dahu ndian hino You, di ngangano soho la po hino You Yawe. Dadi hino sarita ndik dang mai a fene notun kemo hila di sarita Lusifa bene soba Yesu ndian.

II. HAMA' YOU DOTO YESU SADO HA' UNA' TANGAN:

A. Yesu mangaodon: BACA MATUSI 4:1-4

Dadi hino sarita ndik mbaine, kemo mine Yohanesi dobu Yesu. Yohanesi dobu Yesu hino Wayo Yoradang. Dadi Yohanesi bei bego souk, Hama' You doto Yesu ne ha' hino una' tangan sa. Hino una' tangan mo Yesu mangaodon man. Yesu mangaodon mo sado lau botu laka ngha', sado botu laka ngha' mo gafa' Yesu mbaluhan. Masing Yesu mo You, madi mohon kito mine di sonto Yesu mo ma tu-tu matatu, di Yesu mo mbaluhan talo. Yesu mbaluhan hemung besa kito matatu mbaluhan. Dadi di tempu sa Yesu hino una' tangan mo, Lusifa ha' hino mbo. Mae ne kito mine You nsarita.

B. Lusifa ha' bene soba Yesu ndian:

Dadi kito mine hino You nsarita mai notun kito di Lusifa ha' Yesu ne bene soba Yesu ndian. Lusifa ha' bene soba Yesu ndian hemung sa io lelong Adang sio howo Hawa di mena ne. Lusifa bene do di dang Yesu bei mote io ndio hemung sa Adang sio howo Hawa te dang. Lusifa nfaramai etan mo ge lau ndeha' sia. Io mbalawan gaha' You. Di Lusifa gananou tadenge-denge Yesu bene barusa' io nulu ntalan po dang Lusifa bene ganafu Yesu mo.

III. LUSIFA DAHU PANGABUJU HINO YESU:

A. Lusifa nfaramai lelong Yesu di kangan gan:

1. Sia kanangka fohun: Besa kemo ka You nanak, ago nggaha' badadi roti!

Dadi kito mine Lusifa ha' Yesu, souk lelong Mata so. Lelong mo po notun, baya, "Besa kemo ka You nanak..." Dadi di nangka fohun kito mine Lusifa lelong Yesu bene Yesu ngaku You ndio dang. Di Yesu mohon mine You notun, baya, "A anak talian po Mata sai. Mata sai ge bei A lian ka sanang." Yesu mine You ndio baya mo hino Wayo Yoradang mo. Kemo fiking noson? Yohanesi dobu Yesu gafa' You ndio notun, baya, "A anak talian po Mata sai..." Madi Lusifa baya hino Yesu, "Besa kemo ka You nanak..." Mo ge mangale po di Lusifa ge ngaku You ndio ne dang, po dang lelong di Yesu mo. Bene soba Yesu ne Yesu ngaku You ndio mo dang. (Sonto di Adang bali Hawa: Habai sa mo baya hino sio, "A mine You po notun lodong mai nfuan gan nyohi talo dang. Mo ge tu? Mo ge mai dang. Kemo nate ka dang", sado Hawa nfamiking ofo hete.)

Dadi Lusifa nfaramai lelong Yesu mo begai, Lusifa baya, "Besa kemo ka You nanak mo ge ago nggaha' mo badadi roti". Lusifa baya bego di Lusifa gananou Yesu mo mangaodon napa' lau botu laka naha' ka Yesu mo mbaluhan. Lusifa gananou Yesu mbaluhan po dang io lelong bebego. Masing Yesu gasoba nggaha' dadi roti talo, madi Yesu ge iko Lusifa mpangabudyu mo dang. Madi besa Yesu iko Lusifa ndio mo ka yago nggaha' badadi roti, mo ge Mata mo bei ti ma no. You ndio ha' Yesu yago Mata mo bebego dang. Dadi besa Yesu iko Lusifa ndio mo ge Yesu tu-tu bei ti ma no. Madi Yesu bei mote Lusifa ndio mo dang. Di Yesu ge dahu ngangano po hino You. Yesu gananou Matahaya dalian tu po Yesu bali Mata mo ngaku You ndio ne.

2. Yesu nsanango, "Ngan ka di matatu ge dadi pede di roti ge talo dang, dadi po di You ndio ngan hila":

Dadi Yesu sango Lusifa ndio mo di lio ngan mai ka mandufu tu. Yesu notun baya, "Ngan ka di matatu ge dadi pede di roti ge talo dang ka dadi bali po di nyohi You ndio ngan hila": Lio mo mangale po begai: Kito ngan ka di matatu ge dadi soho di kangan kan ge dang. Yesu notun kito, baya, kito nikan tolou kabia You ndio ngan mai ne kito kananou di pangadadi mai ka mandufu. Yesu notun Lusifa di mai sa ngan matatu ngkanangi ge pede kanangi ginang dang. Besa kito fene kananou pangadadi mai ka mandufu mo ge nun po hino You ndio ngan mai. Souk, Lusifa lelong paling Yesu ndian, lelong paling mo po begai. Mae, kito mine You nsarita...

B. Lusifa nfaramai lelong Yesu di ngkanangi:
BACA MATUSI 4:5-7

1. Pangabudyu sia kahowo: Ganafu diti ngkanangi hino Leha' You ntubu nfafon":

Dadi kito mine Lusifa mo lelong paling Yesu ndian po begai: Lusifa bene Yesu soba You ne do di dang You galau bidadari ne riwo Yesu mo te dang. Lusifa yago Yesu ganafu diti ngkanangi hino Leha' You ntubu nfafon mo. Souk baya, "Kito howo to dang besa You dalian kemo te dang." Madi Lusifa gananou You dalian tu po Yesu mo di You ndio notun ne po baya, "A Anak talian po Mata sai". Hino mbi, Lusifa notun Yesu baya, "You nsarita notun, baya, "You yago bidadari ne yaga kemo...ne sado kemo ndo' mo ma dali ofo nggaha' dang." Dadi kito mine Lusifa mo ma tu-tu gananou You nsarita mai, madi mata mo ngaku You ndio dang. Bali ti lelong Yesu ne sado Yesu bei mote io ndio.

2. Yesu nsanango: "Dele ka kemo soba paling kemo nYou Yawe":

Madi Yesu bei mote Lusifa ndio mo dang. Mata mo bei mote la po You ndio. Mata mo ngangano soho po hino You. Di Yesu gananou Matahaya dalian tu po Yesu, di Matahaya ndio notun po bego. Mata mo gananou besa dalo susa, lama mote Matahaya riwo. Madi Yesu mo bene soba You dang. Bei bego ge dosa, po dang Mata mo notun Lusifa, "Dele ka kemo soba paling kemo nYou Yawe." Dadi Lusifa lelong Yesu madi Yesu nafu dang. Yesu nafu hemung sa Adang sio howo Hawa ne ge dang. Di Mata mo ngaku gaha' po hino You.

C. Lusifa nfaramai lelong Yesu di mai ndeling mbaruku:
BACA MATUSI 4:8-11

1. Pangabudyu sia katolu: Lusifa yago Yesu, "Tutu' ne tabe aku":

Dadi kito mohon mine di Lusifa mo gasupu ka mandian nising tu hino Yesu. Mata mo notun gangayak ka hino Yesu, baya, "Tutu' ne tabe aku. Dadi a fene notun katong kemo hila di Lusifa ndian nfamiking. Mata mo ndian suka nising tu-tu di hino dunia mai nangka fohun sado lau dali di dunia ndoa' sa mai ge, Lusifa ndian suka ge ngan ka di matatu hino dunia mai ge sou-souk dutu' ne tabe io. Lusifa ndian suka nising ge ngan di nyohi matatu ge dutu' ne tabe io sou-souk. Lusifa ndian suka po bego. Di tempu sa hino Lodong Edeng mo lau sumpa-sumpak sado dali dunia dina sai.

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai, kito ngan ka di matatu susa di mata sa musu kito mo ge ngkoyong tu. Di begai: sado Adang sio howo Hawa dahu ndian hino Lusifa ndio hino Lodong Edeng mo, Lusifa po parenta dunia mai. Lusifa parenta dunia mai bali parenta nyohi matatu dang dabe hino dunia mai sou-souk ge pede Lusifa mparenta. Po dang Lusifa notun Yesu baya, "Kemo ne dutu' ka tabe soho aku, mo ge mai bia kahila dang a notun di kemo ko ge a ati kasou-souk hino kemo." Lusifa mo baya bego talo di Lusifa po mata parenta dunia mai sou-souk. Lusifa parenta dunia mai sou-souk po di Adang sio howo Hawa mpamili ne. Di tempu sa sio gan kayu gananou nfuang mo ge sio bei mote Lusifa ndian suka ngka mo. Lama mote sio mantai lau bali You. Sio howo mpamili supu hino You mparenta. Mo ge souk Lusifa parenta

sio, madi pede la sio dang. Lusifa parenta sio nuhu-nanak lau sumpa-sumpak sado ha' kito hino dunia ndoa' sai. Dadi hino dunia mai ge Lusifa po mata parenta sou-souk. Po dang Lusifa notun Yesu, besa Yesu mo dutu' ne tabe soho io, souk Lusifa yati parenta mo ma talo di tu-tu Lusifa mata parenta mai waha dang mo.

2. Yesu nsanango: "Lau kalia' tiba so":

Madi Yesu mine Lusifa baya bego, Yesu sango baya, "A! Lau kalia' tiba so. You nsarita notun baya, "Mbaruku ge mbaruku soho la po You Yawe, bali fei iko po You Yawe mai nfaramai". Mata mo bei mote Lusifa ndio dang, di Mata mo ngaku gaha' po hino You Yawe. Yesu ge nafu dang. To, Mata mo yago Lusifa, "Lau kalia' tiba so". Lama mote Lusifa lau. Woi sa po ngkoyong ti? Lusifa te Yesu? Yesu! Besa Yesu ngkua' pasa ti hino mai nton nene bebego, mo ge mai nton nene nuhu-nanak bebesa? Yaga fiking Yesu ngkua' pasa ti hino bidadari etan mo sou-souk. Yesu ge ngkua' nahu ti hete.

LIO NGAN TOGU:

Dadi tofo kito mine Lusifa lau gafa', bidadari ha' tulung Yesu. Sio tulung di kangan bali bei gabia Yesu ndian mo di Mata mo ngaku gaha' You. Mata mo ngangano soho po di You. Souk, Yesu do di bidadari dang You galau mo ha' tulung.

Dadi kito mohon mine You nsarita notun kito, Lusifa ha' Yesu bene soba Yesu ndian hemung sa io lelong Adang sio howo Hawa ne. Masing Adang sio howo nafu, di bei mote Lusifa ndio, madi Yesu ge pasa. Yesu nafu dang di ngaku You ndio. Dadi Lusifa mohon gananou tu-tu io ge bali mata souk ka musu io ge ngkoyong tu. Madi Yesu ngkoyong po di Yesu ge bei ngangano hino You. Yesu ha' dunia mai ne bei sonto di matatu bei mote pede la You ndian suka. Ne kito ngan ka di matatu fei mote. Yesu mpangadadi mo ge bei sonto pangadadi dufu, pangadadi dang dali bali You ndian suka, di bei ngangano nun po hino Matahaya.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Lusifa lelong Yesu ndian hemung sa lelong Adang sio howo Hawa di mena ne. Di Lusifa bene Yesu nafu ne souk ma bei mote Lusifa ndio. Lusifa nfaramai etan di mena ne sado dali dina sai ma galua dang.
2. Yesu ha' dunia mai ne bei sonto di matatu-tu bei mote Yesu mpangadadi, bei mote soho la You ndian suka. Yesu ge, baya bei diti hino ndian kasia ma dang, di ngangano soho po hino You.
3. Yesu notun You ndio ngan labe penting di hino kangan gan, di ngan ka di matatu ge dadi pede di hino kangan ge talo dang, ka dadi po di nyohi You ndio ngan hila.
4. Yesu ge bei gaha' ngangano nun hino You, po dang Yesu bei mote Lusifa ndio dang. Yesu nafu hemung sa Adang sio howo Hawa mo dang. Yesu ge ngkoyong ti, Lusifa ngkoyong ofo notun, di Yesu ngkoyong mo po di You Yawe.

34

YESU BEI GABIA BULEHAYA HU' MAN

MATUSI 9:18-26

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi hino sarita ndoa' sa mbaine kemo mine di Lusifa ha' Yesu, ha' mo di bene soba Yesu ndian. Madi Yesu nafu dang. Yesu pasa ti hete, pasa ti mo po di Yesu ge bei ngangano nun po hino You. Tempu sa mo gafa', Yesu lau loli-lolik hino petak Isarae mo. Lau mo ha' nyohi mote kampo-kampong. Yesu lau gegeng, baya, "Ngali bali kemo nfamiking gusu da. You mparenta raja ge napa' dosun tu ngka." Hino mbi, nyohi ka mote kampong mo ge Yesu bei tanda-tanda herang waha. Tanda herang mo po Yesu pake bei kabia matatu-tu hu', sado matatu waha hino petak Isarae mo gihak Yesu ngan.

I. YESU BILI MANANAK GATEPA MATA HULU TUENG HOWO

Dali naha' kasia, Yesu bili matatu ne bei mananak gatepa. Yesu bili mata hulu tueng howo, hino Yesu mpangalaun ndeling hila i ge, pede sio lau bali sou-souk. Sio lau mo po di tulung Yesu bali Yesu gatepa sio.

Yesu nanak gatepa mo nseing ngan begai: Petusi, Yakobusi, bali Yohanesi. Yohanesi sa mo ge fohu, hemung sa Yohanesi sa dang dobu Yesu ne dang. Yohanesi sa mai ge mata galia'. Dadi Yesu bali mananak gatepa mo lau ha' nyohi mote kampo-kampong hino petak Isarae mo. Sio lau mo, sio lau gegeng nyohi mote matatu Yahudi mo yago, baya, "Ngali bali kemo nfamiking gusu da! You mparenta raja napa' dosun tu ngka". Dadi hino sarita ndik di dina sai, kito fene kaba mine You nsarita notun kito di Yesu bali mananak mo mpangadadi. Mae, kito mine You nsarita.

II. MANTIKA' YAHUDI SA HA' YESU DI BALI MANDEHA' FANDUNG:

A. Mantika' mo dule Yesu ha': BACA MATUSI 9:18

Dadi mantika' sa ha' Yesu mo bali nfandung. Mantika' Yahudi sa mo ha' gila-gila, ha' hino Yesu. Yesu mo hino mananak gatepa sa ndeha'. Di Yesu mo gatepa-tepa matatu hino, bali sio kaba gan kangan. Mantika' mo ha' Yesu, duo' ka dang bali dutu' ka tabe Yesu. Dampak ofo petak ka tabe Yesu. Dampak mo bali gahanak ndio tete dule Yesu ne ha' mata mo ndeha'. Mata mo notun gatong Yesu di mananak sa gafoleng mo. Mananak so napa' numun taun kahulu tueng howo ngka, po dang gafoleng mo. Kona, matahaya mo mangkasuka di mananak so, di mananak fine sia dufu ka gafoleng. Madi matahaya lahi bahanging di hino Yesu. Kemo hila hino mbai, yaga fiking di matahaya mai ndio baya hino Yesu, baya, "A anak fine sa mohon gafoleng. Masing gafoleng ti begoko madi Ke lau ha' hino mboko ne Ke bape nima hino io. Bego ge io dadi paling."

Dadi yaga fiking, mata mo nanak fine sia dufu mohon gafoleng, madi mata mo duo-duo' yaga namei mo dang ka lahi ha' di Yesu. Di mata mo rai hino ndian fiking baya, "Yesu gusu riwo aku talo". Masing namei mo mwohe souk ngka, madi mata mo ngaku noson Yesu riwo talo. Dadi Yesu do mata mo ngaku bali bahanging hino Yesu. Yesu mine go, ndio ka dang, bali goho ka lau hemu-hemung bali mantika' mo. Yesu bene lau ha' mata mo ndeha'. Yesu mananak gatepa mo nseing ma lau bali. Dadi Yesu sio supu hino mananak gatepa sa mo ndeha', do hino leha' ntakolo mo ge matatu waha goho basusun. Matatu waha mo sio naki Yesu di bene supu hino leha' mo.

B. Yesu bei gabia bulehaya sa hu' man:
BACA MATUSI 9:19-21

Dadi Yesu lau iko mantika' mo, bene ha' mata mo ndeha'. Madi sio ndeling lau mo ge daroto' di matatu waha ka goho basusu. Dadi Yesu lau-lau noson kito mine bulehaya sa yako Mata mo ngkalambi ndo' nun. A fene notun kemo hila hino mbai, di bulehaya mo. Mata sa mo hu' man tu noka. Pangahu' mo di dalo fine mangale ka lau man dalo, lau taun ka hulu-tueng howo. Di hino taun kahulu tueng howo mo mandian, mata sa mo lau ma bahanging nyohi mote matatu-tu, bene do dang bei ka sado bia paling. Hino matatu dang bulehaya mo bahanging hino mo, nseing kira baya, "Kemo mpangahu' mo man dang bia paling ngka". Hino mbi, sado bulehaya sa mo fangu matatu-tu dang bulehaya mo bahanging hino mo, sado ma mpipi souk. Madi pangahu' mo lau ndeha' sia. Hino mbi, pangahu' mo etan dogo etan.

Dadi hino mata dang riwo bulehaya mo, kira nseing gasili waha, di sio iko hino kayaka nfamei. Kira sio yago bulehaya mo baya, "Kangan sa begai ma gan dang, mai sa bebegai ma gan dang. Hino mbi, sado besa wayo, wayo mutung ma yinung dang, nikan yinung po wayo nggomon". Dadi bulehaya mo fangu la kayaka-yaka mo sado pipi ma souk. Bulehaya mo susa tu kalau. Mata mo susa bego ne souk ngangano paling hino woi? Ngangano paling di matatu ge dang ngka. Ngan di bulehaya mo ge ngangano hino dang ngka di mpangahu' mo mago' kadufu.

Kemo hila hino mbai, yaga mine. Matatu-tu hino dunia mai nseing hemung besa bulehaya so. Sio susa, sio susa tu kalau di sio bene dadi. Sio dulo-dulok pangadadi madi sio dalo pangadadi dang. Sio ha' matatu waha ne mampahanging hino. Sado matatu dang balalangi mo yanji hino matatu dang hu' mo baya, Kemo nikan bei begai ge souk kemo bia paling". Tofo, sio mpangahu' mo bia ma dang, hino mbi, sado sio ma hino dang. Kona, sado sio hemung besa fine sa hino sarita mai. Mata dang susa mo ge bakamun noson di susa mo ndeha' sia. Madi yaga mine hino You nsarita, bulehaya mo bei besa?

C. Bulehaya dang hu' man ngaku tu Yesu:
BACA MATUSI 9:20-21

Dadi bulehaya mo napa' mine di matatu basarita-rita di Yesu mo. Kira mata mo mine matatu nseing notun di tempu sa Yohanesi dobu Yesu, bali alang hete gaufa' souk You ndio supu baya, "A anak talian po Mata sai". Te kira mata mo mine matatu-tu nseing basarita di Yesu bei gabia matatu dang ha' waha ne te, sado bulehaya mo fiking bali mata riwo talo sa hino.

Dadi di tempu sa bulehaya mo mine Yesu mohon ha' hino sio ngkampong, souk mata mo lau ha' Yesu. Mata mo napa' hino matatu waha dang goho naki Yesu supu mo mbakatanga ngka. Io fiking hino denge ndian, "Besa a ka hako Mata mo ngkalambi

ge souk a bia paling". Mata mo ha' Yesu batondo tadenge sai dang po di mahi. Bulehaya mo dangi-dangik di notun Yesu di pangahu' mo mandeli-ndeling dang, ha' bebegu dang. Bulehaya mo ndio lio ngan sia ma dang, di mata mo ha' Yesu ntakolo nun hopok matatu waha mo. Kira bulehaya mo ntaku' te mahi di kalambi ntora' bali baredek di mata mo matatu kasiang. Madi masing bebegu, mata mo bene ha' Yesu. Dadi sone ne dosun Yesu madi matatu goho basusun dalo.

Dadi fine mo do Yesu goho hino matatu waha mo mbakatanga. Mo ge mata mo yika' hino matatu mo mbakatanga duli matatu-tu mo. Bulehaya so lau di tadenge, sado goho rampa' hino Yesu ntakolo nun. Dadi bulehaya mo goho mo, mohon dabak mbala' nima ka yako di Yesu ngkalambi. Lama mote Yesu nanang ngkua' supu. Yesu wai do mote ntakolo nun, nikak, "Woi sa po yako A kalambi ko?" Dadi Yesu mananak gatepa sio baya, "Ke to, matatu-tu rampa-rampa' hino Ke waha, besa po sado Ke nikak paling bego?"

Dadi kemo hila yaga fiking, di tempu sa mo matatu waha kaba yako Yesu, madi pede bulehaya sa mo gusu po dalo bia, di bulehaya mo ha' bali ndian famiking, hino mbi ngaku Yesu ge, ngaku di ndian nising. Souk bulehaya mo dabak nima sado yako di Yesu ngkalambi mo. Lama mote bia paling.

D. Yesu bali panganikak sa:

Dadi bulehaya mo yako Yesu ngkalambi, lama mote Yesu wai mote ntakolo nun ka nikak, "Woi sa po yako A kalambi ko?" Dadi kemo fiking besa? Yesu gananou ka dang po nikak bego? Kira Yesu do dufu dang te? Mai dang. Yesu ge You. Yesu ge mai ndeling ka hila i ge gananou sou-souk. Dadi besa po Yesu nikak paling bebegu, baya, "Woi sa po yako A kalambi ko?" Mo ge mangale begai, Yesu bene fine mo mangaku di mata mo bia ngka. Yesu bene fine mo basarita di bulehaya nsarita di pangahu' ko. Besa pangahu' mo lau taun kahulu tueng howo, besa io dulo-dulok matatu ne tulung madi dalo dang, sado mampipi souk, harak ma hino dang. Gusu po mohon mine di Yesu mo sado ngaku Mata mo bei gabia paling talo. Fiking Mata riwo talo sa hino. Tofo, tu-tu bulehaya mo dalo bia. Dalo bia po di manun ngaku Yesu. Dadi Yesu nikak mo di bene mine fine mo basarita-rita ne matatu-tu waha hino mbo, sio kaba mine di Yesu bei bego ma talo. Bulehaya mo nikan gahanak Yesu ngan. Mae, kito mine You nsarita...

E. Yesu galomok bulehaya mo ndian:
BACA MATUSI 9:22

Yaga mine, Yesu gananou fine so ntaku' po dang Yesu galomok mata mo ndian, baya, "Mina, dele kage! Mina, dele ntaku'! Mina, dele mahi! Kou mpangahu' dang man tu ngka mo, madi di dina sia ge kou bia paling." Yesu notun, baya, "Mina, kou bia paling di kou ngaku." Mo, gusu po mohon bulehaya mo ndian gaha' di, ndian gaha' po di Yesu ndio ko sado basarita di sarita mo. Basarita di hino sarita mo manun sado ha' di yako ngkalambi ko.

Dadi Yesu mine go, souk lau paling bene ha' mantika' mo ndeha'.

III. YESU GADADI PALING ANAMEI GAFOLENG SA MO

A. Yesu diak mantika' ndeha':
BACA MATUSI 9:23-24

Dadi Yesu ha' mantika' mo ndeha', do matatu waha kaba susa di. Matatu ndeha' bu suling ma hino. Mo ge Yahudi mpangadadi po bego. Besa matatu gafoleng, sio ha' bu suling besa tanda sa sio susa. Dadi matatu waha hino leha' ndian mo, sio ntanangik balangohong sado talinga babongon di sio ndio. Di sio sou-souk susa di namei fine sa gafoleng mo. Nseing bu di suling, nseing dangi-dangik, bali nseing batondo-tondo sado wewa-wewak tu kalau.

Dadi Yesu do go, yago sio sou-souk supu galinga. Masing bei ti bego, madi Yesu bene galomok sio ndian. Galomok sio mo po notun sio, baya, "Namei fine mai gafoleng dang ka luku". Mo ge matatu dang susa mo mine go, sio ngaku Yesu ndio mo dang, ka yutok, dangei dafa' Yesu, sado Yesu yago sio, "Supu gasou-souk dafa". Gusu po Yesu dule namei fine sa mo manina-nama bali Yesu mananak gatepa ne sio diak ha'. You nsarita notun kito po begai...

B. Yesu gadadi paling namei fine sa mo:
BACA MATUSI 9:25

Dadi kito mohon mine Yesu gadadi paling namei fine sa mo. Namei mo tu-tu gafoleng, madi Yesu gadadi paling namei mo talo. Di pangadadi nun po You. Yesu ge woi? You!! Dadi kemo mohon mine Yesu gusu ngkua' pasa ti hino mate sai. Yaga fiking, yaga ne mine. Di mantika' mo napa' gananou bego ngka. Yaga fiking. Mata mo ha' Yesu baya, "A anak fine sa mohon gafoleng. Masing bego ma Ke lau ha' hino mboko ne Ke bape nima hino io. Bei bego ge io dadi paling. Dadi kito mine di mantika' mo ngaku gamenan Yesu gadadi paling namei mo talo. Mo ge dadi po di mantika' mo ngaku Yesu. Yesu gusu ngkua' pasa hino mate sai.

LIO NANGKA TOGU:

Dadi sarita ndoa' sai ha' nangka togu, madi a fene lomu sarita mai nising mpousa ne kemo fiking-fiking di sarita ndoa' sa mai. Nangka fohun begai: di fine sa mpangahu' sado lau man mo. Yaga fiking. Yesu bali mananak gatepa mo bali matatu bali mbaratu' lau hemu-hemung hino leling mo goho basusun. Matatu waha tu kalau sado sio rampa-rampa' bali Yesu di tempu sa mo, madi pede la sia gusu po dalo bia. Yesu notun mai ndeling mo mangale po begai: fine mo sado bia paling po di manun lian sa ngaku Yesu.

Sonto sia paling po begai: hino mantika' sa mo ndeha'. Di hino mantika' mo ndeha' matatu waha tu kalau. Matatu waha mo duo' kaba susa di pangamate. Souk, Yesu ha' bene galomok sio ndian, madi sio mine Yesu ndio baya namei fine mai gafoleng dang ka luku' mo souk sio yutok, dangei Yesu. Dadi Yesu yago sio, "Supu gasou-souk dafa!" Di sio ngaku Yesu dang. Madi matatu dang ngaku Yesu mo, besa Yesu mananak gatepa, bali namei fine mo manina-nama, Yesu dule ne sio diak hemu-hemung bali Yesu. Sio mata dang ngaku Yesu ndio mo, sio diak souk sio kaba do Yesu gadadi paling namei fine so. Yaga fiking, ndeha' dang ngaku Yesu dang, Yesu yala sio dang. Madi ndeha' dang ngaku Yesu, Matahaya dule sio ne sio hemu-hemung bali Yesu mo.

Dadi kemo hila hino mbai, yaga mine. Kemo matatu waha tu, hedi? Kemo matatu waha lomu begai di bene mine You nsarita. Kemo hila duo' rampa-rampa' kira hemung sa matatu waha hino sarita mbai ko te? Yaga fiking di sio dosu-dosun tu ka bali Yesu madi sio ngaku tu-tu Yesu dang. Masing besa sio do Yesu di mbelen diti,

madi sio ngaku dang. Hino mbi, nseing yutok-dangei Yesu. Dadi kemo nikan yaga kemo ndian, kemo nikan fiking gabia-bia. Dadi sarita ndoa' sai togu po mo.

LIO PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Yesu ngkua' pasa hino pangahu-hu' mai.
2. Yesu gusu ngkua' pasa hino mate sai.
3. Matatu waha mo, sio kaba rampa' bali Yesu madi sio mamongo noson, po dang sio rugi.
4. Madi bulehaya dang hu' mai, bali mantika' mo, sio ha' Yesu di ndian famiking. Sio ge ngaku di ndian nising po dang sio dalo bia.

35

YESU MAKAN MATA RIBU LIMA BALI DUPA HINO WAYO NGKULIK

I. RAJA HERODESI BEI GAETAN YOHANESI

A. Yohanesi gasala Raja Herodesi di yala mangkaka nsanudong: **BACA MARK 6:1429, MATUSI 14:112**

Dadi hino sarita ndik dang mai ge nfaha' hino sarita ndik dang mbai ne ngka. Sarita mai ge di tempu sa Yohanesi gegeng di You ndio mai hino sio Isarae. Mata dang parenta matatu Isarae hino Galilea di tempu sa mo po ngan Herodesi Antipasi. Dadi Herodesi mai bei galia' hino You ntanefa mai ka ndeling sa, dadi Yohanesi gasala mata mo. Gasala mata mo ka mata mo nsanudong mo ndian etan ka gatuo' di Yohanesi hino bui ndian. Manun di Herodesi nfamei yala paling mangkaka nsanudong. Tempu ka sia Herodesi mo do bia mangkaka nsanudong sado mata mo gadele mansanudong mena ne tuga di yala mangkaka nsanudong mai. Herodesi nsanudong basamuhi mai mahara tu di Yohanesi po di Yohanesi gasala sio, sado bulehaya mo buju di Herodesi ne yako Yohanesi mo bali diba hino bui. Madi Herodesi mo ge gananou, Yohanesi ge matatu bia, nfamei bei ge pede dufu tu. Madi mata mo iko paling hino nsanudong mo mpangabuju sado yako di Yohanesi mo, bali gasiak' hino bui ndian.

B. Herodesi gamate Yohanesi:

Dadi mo souk, dali paling tempu kasia, Herodesi mo bei ngale haya. Dadi di tempu sa bei ngale mo, Herodesi nsanudong dang mo mananak fine sa rame. Rame mo, rame hino matatu waha mbelen ndian. Dadi Herodesi mo do di fine sa mo sado mata mo do bia, mata mo do bia di fine sa mo ndai ge bia tu. Rame souk, mohon nikak fine dang rame mo, baya, "Mai sa sia ka kou danek hino a ge a ati kou sado ha' di a parenta raja ngking ma a ati kou. Faya la! Tutu a ati hino kou." Mata mo milu di mangainung haya. Manina mo dahu ngkirakira hino mananak mo, dahu ngkirakira mo souk, fine mo lau ha' paling Herodesi bali sio waha mo, baya, "Ati Yohanesi nulu ntalan gatea hino loyang!"

Herodesi mine bego, bei doho dang ngka di io ndio baya diti ne. Mata mo fiking bei mote dang mo ge talo dang di mata mo ndio ge matatu waha kaba mine mata mo mpangayanji ne ngka, po dang sado mata mo galau tantara ne bei Yohanesi mo. Dadi kito to masing mata sa Yohanesi mai ge ngan di ndio ngan dufu tu, madi matatu dang waha hino dunia mai ge ndian suka po di mai ndeling ndeha' dufu dang, di hino sio ndian ge, sio ndian suka po di bei mote la ndian sa nafisu bei dosa. Sio pede la bei dosa gaha'.

II. YESU NDINSI LAU

A. Yesu bei gabia paling matatu dang hu':
BACA MATUSI 14:1314

Tempu tempu Yesu lau ha' ndeha' matatu dang ne wasik, di Yesu bayasa ge rong nyohi mote matatutu ne gatepa matatu di You ndio ngan mai, po dang sado Yesu mo mamuhu tu kalau, duo' galinga ne wasik. Bali temputempu Yesu bene pede ne babeto hino MamBaba. Bali ti temputempu Yesu bene pede ne gatepa mananak gatepa mo.

Madi tempu sa mai ge Yesu duo' pede talo dang, di matatu waha mine ngangaje bali nseing ma do di Yesu ndage mo bopik hino una' nun, ka sio supu hino sio ngkampong ka langon lulu Yesu mo. Sio do bego, sio ndian badaduk lau bali Yesu mo ka sio lau. Hino mbi, sado kampokampong mutung kabarising di sio waha ndian gahubak lau hemuhemung bali Yesu, mo ka sio lau.

B. Matatu dang ha' do Yesu nseing ge pede mbalalie:

Dadi besa Yesu ha' mpou sia, matatu kaba ha', duo' lomu hemung bali Yesu po hino mpou so. Sio waha dang ha' mo, nfamiking pedepede ti.

1. Matatu waha kaba ha' ne Yesu yoi ban sio mpangahu' mo. Matatu bakempang, mata mbelen do mai dang, bali matatu ntalinga fongo, sio waha kaba ha' ne Yesu gahira ban sio mpangahu' mo. Di Yesu bei gabia sio talo po di Yesu ngkua' pasa hino mai hu' kahila mai.
2. Madi matatu waha mo nseing ha' mutung mbalalie la. Sio ha' mo, bene do bali tandatanda herang la. Do Yesu bei tanda herang mo souk, Yesu bene gatepa sio sousouk di You ndio ngan mai. Sio pusing ka di You ndio ngan mo dang ka sio goho ka lau bafoti.
3. Ndasi po sio mata ha' di ndian nising, di sio ge ndian gahubak mine You ndio ngan. Sio dalian pede la sio ngkanangi dang ka dalian bali sio nyawa. Kira sio nseing ma mine Yohanesi ndio ngan hino Wayo Yoradang ne. Sio mine Yohanesi baya, "Ngali bali kemo nfamiking gusu da! Mansabek deu di kayu ko ge napa' manaten ngka." Souk, do Yesu mo ma ha'. Sio fiking denge sio ndian, baya, "Yesu mai po mansabek dang Yohanesi notun di ne. Dadi sio fiking bego, sio dahu di hino sio ndian, baya, "A nyawa mai ge hemung sa padi gandung nsewang te ndeha' yapa ka nsewang dang, ka dahu gabia hino gudang? Sio ndian gahubak bene gananou di pangadadi mai mandufu po dang lomu di hino Yesu mo. Sio fiking pangadadi mai mandufu ge togutogu po Yesu gusu mata gananou. Sio ngangano di sio mata Saduki bali sio mata Farisi dang gatepa di You ndio mo dang, di sio fara howo mo bayasa yodi You nsarita mai, madi sampun di sio no sado You nsarita mai nising tu, nseing tu dang. Noson po sio no napan bei diti hino sio ndian. Sio makan matatu di fiak tu dang ka makan matatu di fiak loding. Matatu hino Taliabo mai notun kaho Setesi nama, baya, "Kami elieling kami kanangi ntaku' dang matatu makan di mai etan, bene bei gaetan di kami kanangi". Kami fene notun katong kemo begai, deledede ka matatu makan kemo di sarita napan bei, tofo sado kemo nyawa rugi".

Kito kabalik hino sarita mai. Yesu ndage mo taga, Yesu nouk toyo do matatu waha kaba duo' naki. KASUPU GAMBA #76 Yesu gananou gatong di sio waha ha' mo ndian. Sio nseing ha' di kanangi sanang dang, bali nseing ha'

bene gananou di pangadadi mai ka mandufu, sado nseing ha' bene mbalalie la. Dadi Yesu gananou gatong sio ndian hila mo souk. Yesu do go, ndian yanak bakaosu. Yesu mo dalian sio mo sousouk. Bule ma mene, namei, matahaya, Yesu bakaosu gasousouk. Yesu notun gabiabia sio di pangadadi mai ka mandufu bali bei gabia sio mpangahu' hila mo. Sio waha kaba bakuba di Yesu ha' mo. Sio mo, matatu bali maribu.

C. Yesu mananak gatepa ha' Yesu bali fandung:
BACA MATUSI 14:1518

Yaga fiking! Yesu sio duo' hino mbo napa' man ngka. Mananak gatepa mo ma mamuhu bali mangkadage. Bali sio ma kira mbaluhan. Sio fiking di kangan ma yala doho dang, po dang sado yago di Yesu galau sio matatu waha mo ne sio baling ha' kampong ne dulok kangan. Madi Yesu ge ndian pede ti.

D. Yesu makan mata ribu lima di roti mpou lima bali kenak howo:
BACA MATUSI 14:1921

A fene nikak kemo, Yesu baya tarima kasi mo, baya hino woi? You. Yesu baya bego po di begai: Masing sio waha ngkangan gan mpou nia' sia ma Yesu danek tarima kasi di fiking bia, di kangan sousouk manun po hino You, dadi Yesu nanang dufu po baya tarima kasi hino You. Mo mohon kito mine Yesu ngkua' ge pasa ti hete, di Yesu po gasoba roti mo. Roti mpou lima mo bali kenak howo mo mata ribu lima lasi gan sado nfutong nyohi, madi bali ndasi noson. Mandasi mo yisi hino tibi ndik hulu tueng lima po di manun Yesu gasoba. Bika'galung, bika'galung, sado sio nfutong gasousouk, sado roti bali kenak mo ndeha' ge batatumbung noson. Sio waha ma fiking hino ndian, baya, "Mo ge raja sa dang You notun ne po mata so!".

III. YESU DUPA HINO WAYO NGKULIK

A. Yesu lau duo' pede ne babeto:
BACA MATUSI 14:22-23

Dadi kito mine ko, Yesu perlu babeto hino MamBaba. Yesu perlu gananou gatong di You ndian suka po dang babeto hino MamBaba mo. Yesu ge ndian tomo togutogu po hino You. Yesu ndian bene bei ti ma no ge hino dang. Yesu ngkirakira hila ge manun po hino MamBaba ndian suka, po dang batondo togu dang bali You. Dadi Yesu babeto mo sado modong. Mananak gatepa mo napa' lau di lage mo yao ngka.

B. Yesu mananak gatepa kaba do Yesu dupa hino yago ngkulik:
BACA MATUSI 14:24-27

Dadi kito mine Yesu babeto hino mbapeng mo sado modong. Dadi kito mine ko, lage mo sado lau yao, mohon dalo susa hino talaga mbakatanga. Koro' boyang di sio. Lage mo taki ka lau di nsahi ka sio dawok bese hino wayo ma ha' ofo wayo mo dang. Fiking sio ge souk pasa dang. Nseing kira fiking, baya, "Kito ge gafoleng ngka mai. Mai ge kito to Yesu dang ngka." Mo mohon do mai ngkambok sa balalauk hino ndeha' bakufa haya mo ndian. Do ge, ndian yatuyatu ka yalu, baya, "Mai besa po lau sai ngka mo!" Yesu mine go, galomok sio ndian baya, "Bia ntaku'. Aku po mai." Yaga fiking, Yesu ge ngkua' pasa hino mai walu' hila i. Masing talaga mo mutok ti mo, madi mpaha' Yesu dupa hino talo.

C. Petusi bene dupa hino wayo ngkulik ne ha' Yesu:
BACA MATUSI 14:28-31

Dadi kito mine ko, Petusi dahake dupa bene ha' Yesu. Mata mo dinggang kahowo, katolu ma talo noson di mata mo ndian soho hino Yesu. Petusi fiking gokogai dang ka ndian soho la po hino Yesu. Mo mohon mata mo galahi mbala' mbelen ka do soho Yesu dang ko, do di koro' batago mo, bali ti ntalinga ma soho hino Yesu ndio dang ka talinga mine la koro' bali wohe ngkahodon ne, sado Petusi ndian ngaingai ka sado ndo' dinggang ma gananou dang ngka. Ndo' mo ma gahoang hino wayo. Gusu po kito mine Petusi bahanging hino Yesu, "Yesu, pahala a da!" Kemo fiking noson di Yesu ngan mo, mangale besa? You Yawe ge Mata pahala. Dadi Petusi nanang bene gapodok, bahanging hino Yesu. Bahanging hino sio mata hino lage ndian mo dang ka bahanging hino Yesu. Souk, Yesu dabak nima ka yala di mata so, bali ndio, baya, "Besa po kou ndian ngaku soho A dang?" Kemo yaga fiking. Petusi ge do Yesu nising ma masing bego, madi ndian ofohete ka ngaku tutu dang. Hino You nsarita mai ngan hila ge, dele ka kito lian ofohete paling besa Petusi ndian dang mai.

D. Koro' bali wohe bei mote Yesu ndio sado ogo:
BACA MATUSI 14:32

Mo souk, sio howo yanak hino lage mo. Yanak mo ngka ge Yesu yahak wohe bali koro' mo ka wohe bali koro' mo denteng ka dolik lama mote. Yesu nanak gatepa do go sio baya, "Matatu sai ge besae po koro' bali wohe bei mote po Mata sai ndio". Sio mbaruku Mata mo, baya, "Ke ge You nanak tu po Ke."

Dadi Yesu nanak gatepa hulu tueng howo mo dutu' ka tabe Yesu. Sio gihak Yesu, notun, baya, "Tutu ge You nanak tu po Ke." Sio mine Yesu mpanganotun hila ma dufu, bali sio do dufu di Yesu ngkua'. Yesu ndio baya, "Ogo!" Talaga mo ogo lama mote ngka mo, hemung sa You ndio di dunia mai nangka fohun ne. Yago baya, "Naha", naha' lama mote ngka mo. Mai hila hino dunia mai sousouk Yesu ndio ge nikan pede bei mote souk. Yesu ge You. Fulungkayu hila lau dali hino uyan bali doang mo ge You ngkua' pasa ti, bali Yesu, You nanak sia dufu ge ngkua' pasa ti.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Yesu bei gabia paling matatu ndeha' hu' talo po di Yesu ge You. Yesu ngkua' pasa mai hu' mo sousouk. Po dang Yesu bei gabia paling matatu hu' talo.
2. Matatu waha kaba do Yesu bei tanda herang madi nseing ge pede mbalalie la. Sio dahu sio ndian hino Yesu dang.
3. Hino Yesu ge mai nfaha' mai hino dang di Yesu ge tutu You. Baya makan mata ribu lima di roti mpou lima bali kenak howo pede talo di Yesu ge You.
4. Petusi gahoang di tempu sa mata mo dahu ndian hino mai ngkahelek waha mo, besa wohe bali koro'. Masing Petusi gahoang bene gapodok, madi Yesu pahala mata mo talo.
5. Yesu denteng di wohe bali koro' mo sousouk sado talaga mo dolik paling di Yesu ge You. Yesu ngkua' pasa ti mai mo sou-souk di mai mo pede la Yesu mai walu'.

36

PETUSI MANGAKU YESU GE YOU YAWE YESU MPAHA' NGALI

MATUSI 12:38-41, 16:13-17, 24-27, 17:1-13

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi kito kaba balajar Yesu mpangadadi. Kito kaba mine You nsarita notun kito, notun Yesu ge dabe ndosa dang. Yesu ge You di manina ntuka mene dang, ntuka mo po di manun Hama' You. Po dang Yesu dabe ndosa dang. Kito mine You nsarita notun di You yaga gabia Yesu mo di tempu sa Herodesi bene gamate Yesu mo. Souk, kito mine di Yohanesi batisi Yesu. Kito kaba mine ne Yohanesi batisi Yesu, batisi mo, bia notun Yesu bene ngali nfamiking bei sa-sa ge dang, ka Yesu bei mote maNama ndian sagaro, di Yesu ge nfamiking dufu laun sia. Di tempu sa mo, Hama' You nouk, deku hino Yesu bali alang gaufa', You ndio supu, baya, "A Anak talian po Mata sai". Mo ge souk, kito kaba mine Hama' You doto Yesu sado ha' una' tangan sa, gusu po mohon Lusifa ha' soba Yesu ndian. Madi Yesu nafu hino pangabuju hila mo dang, po di Yesu ndian ge soho hino maNama ndian suka bali Yesu ma ngkua' pasa ti hino Lusifa ngkua'. Pangabuju mo gafa', kito mine Yesu lau ha' kampo-kampong hino petak Isarae, bali bei tanda herang. Kemo fiking noson di sarita Yesu bei gabia bulehaya sa hu' dang man ne, bali gadadi paling namei gafoleng so? Mo ge kito kaba mine Yesu ngkua' pasa ti hino pangahu-hu'. Yesu ngkua' pasa ti hino mate sai. Di Yesu ge tu-tu You. Pangadadi nun togu-togu po hino You. Souk, kito mine di Yesu tulung mata ribu lima lasi mo di tangan gan, madi bia mantalingun Yesu ndio hino Lusifa. "Ngan ka di matatu ge dadi pede di roti ge talo dang, ka dadi po di nyohi You ndio ngan hila". Dadi souk, kito mine Yesu ngkua' pasa hino rato di Yesu dupa hino wayo ngkulik mo. Sado Yesu mananak gatepa nseing baya, "Mata sai ge besae po koro' bali wohe bei mote po Mata sai ndio".

Dadi hino sarita ndik di dina sai, kito mine noson Yesu mpangadadi. Matatu waha gihak Yesu ngan sado hino Yesu mpangalaun ndeling kahila i ge matatu waha pede lau bali, bali nseing ge lomu naki Yesu ha'. Madi matatu waha dang iko Yesu mo, nseing ge pede la bene do Yesu bei tanda herang. Sio ngaku Yesu dang. Ndian suka la bene do tanda herang. Hino mbi, nseing iko Yesu di bene do di dang bei paling tangan ne sio gan, madi sio fiking ha' di Yesu ge dang. Sio fiking nayan-nahun po sio ntuka mandian.

I. MATATU FARISI DANE-DANEK TANDA HERANG:

BACA MATUSI 12:38-41

Dadi kito mine mata Farisi bali mata lefo mo galua sio nfamei etan mo dang. Sio waha kaba ha' ti mo, madi sio ha' bene danek hino Yesu ne Yesu bei tanda herang hino sio mbelen ndian ne sio do diti. Di hino sio nfamiking ge sio fiking Yesu mo ge You nanak dang. Sio lelong dafa' Yesu hemung sa Lusifa ne. Di bene do di dang Yesu ge tu-tu You nanak te dang. Madi Yesu mine sio ndio mo, baya sio, notun baya, "Kemo ge man habai!" Souk, Yesu notun sio di tanda sa hino Yunusi ne. Baya, "Tadenge-denge matatu Niniwe bene gasala kemo di kemo dusu Aku ne fei tanda-tanda herang". Di begai: di matatu Niniwe ge sio do tanda sia

ma dang. Sio pede la mine You ndio mo hino Yunusi ne. Sio mine Yunusi gegeng mo, lama mote sio ngali sio nfamiking sado mandaha sio ndosa sado sio pasa. Madi sio do tanda herang sia la ma dang. Ngan di sio Farisi bali mata lefo ndeha' ha' dang ngaku dang. Mo ge tadenge-denge souk matatu Niniwe gasala sio sou-souk. Di mata sa pasa ti Yunusi, mata sa nahu ti hete hino Yunusi mo ge bakalemak bali sio, madi sio ge mamongo noson di Yesu mo. Sio do dufu Yesu ge dang. Kona, sio rugi tu.

II. PETUSI MANGAKU YESU GE YOU YAWE NANAK

A. Yesu bali panganikak sa hino mananak gatepa: BACA MATUSI 16:13-14

Dadi kito mine matatu waha ngaku Yesu dang. Sio fiking Yesu ge You nanak dang. Yesu ge bei gabia matatu-tu hu' waha, matatu bakempang sado lau paling di ndo' talo, matatu mbelen do mai dang sado do paling mai talo, mata ntalinga fongo souk mine paling, po di Yesu ngkua', di Yesu ngkua' ge pasa ti hino mai hu' hila mai. Masing bebego, madi sio nseing fiking Yesu ge You nanak dang. Yesu ge yati sio roti, yati roti hino mata bali maribu, hemung sa You yati mana hino matatu Isarae di hino ha' tangan ne, madi matatu Yahudi di tempu sa Yesu duo' bali sio mo ge sio mamongo noson di Yesu mo.

Dadi dali naha' kasia, Yesu lau bali mananak gatepa mo. Yesu nikak sio, baya, "Matatu yuang Aku ge matatu besa?" Yesu bene mine besa matatu Yahudi mo ge sio gananou gatong Yesu te dang. Mohon Yesu nanak gatepa mo notun Yesu, baya, "Matatu nseing baya Ke ge Yohanesi ka dadi paling. Madi nseing notun Ke ge mata gegeng mena sa ngan Elia, bali nseing notun Ke ge mata gegeng galia' sa ngan Yeremia". Mo ge a fene notun kemo hila, mata gegeng mo sou-souk matatu bia tu, madi sio ge You Yawe nanak dang. Pede la Yesu gusu po You nanak.

Dadi kito mine matatu Yahudi mo gananou gatong ka Yesu dang. Sio gananou gatong Yesu dang di sio ngangano la hino sio nfamiking diti. Sio fiking You nsarita dang. Besa sio fiking You nsarita, sio fiking di hino mata gegeng mpanganotun ne, di sio mata gegeng mo notun gamenan di Yesu bene ha' hino dunia mai. Di hino mata gegeng mpanganotun di mena ne, sio notun, baya, "Tadenge-denge do Mata sa ha' ne bei tanda herang, besa bei gabia mata dang hu', bali gadadi paling matatu dang gafoleng, do Mata sa ne bei tanda bego, mo ge Mata sa You yanji ne po Mata so". Madi kona, matatu Yahudi waha mo, sio ngangano la hino sio ndian famiking diti, po dang sio gananou gatong ka Yesu dang, ka sio fiking Yesu ge mata gegeng sa.

B. Petusi mangaku Yesu ge You Yawe nanak: BACA MATUSI 16:15-16

Dadi Yesu nikak sio di matatu galia' nfamiking mo souk, wai nikak ti nanak gatepa, baya, "Mo ge kemo fiking Aku ge besa?" Yesu nikak bego souk, Petusi gahanak ndio tete, baya, "Ke ge Karistu, raja dang You yanji ne po Ke. You tu, You Yawe nanak po Ke." Kemo hila fiking noson di You mpangayanji hino Raja Dau? You yanji Raja Dau mo ge tadenge-denge hino soan Dau ka nsanubun ge Mata sa dabe ge Mata so po dadi raja. Madi Mata so mparenta raja ge lau butu-butu' dang. Dadi Petusi mo notun Yesu ge Mata so, Mata dang You yanji hino raja Dau ne. Petusi nsanango mo ge dufu tu.

Madi Petusi sango pede la bego dang ka manyawo, "Ke ge You tu. You Yawe nanak po Ke". Dadi Petusi notun Yesu, "Ke po Mata sa dang You yanji hino Hawa bali Abarang ne, di Ke ge You tu". Masing besa You pake kalambi matatu, madi Petusi mo gananou gatong Yesu, di notun, "Ke ge Karistu, You Yawe nanak po Ke". You nsarita notun kito po begai:

C. Yesu gaduo' Petusi nsanango mo:
BACA MATUSI 16:17

Dadi Yesu mine Petusi sango bego, Yesu ndian sanang. Petusi manyawo mo dali Yesu ndian. Yesu notun Petusi, "Kou sango ko ge bia. Mo ge tu". Dadi a fene nikak kemo hila mpousa. Hino Petusi nsanango dufu mo, kemo hila fiking besa? Besa Yesu gaduo' Petusi ndio mo ge Petusi mpangananang besa? Mata mo sanang di, te sanang dang? Mahesi tu kalau.

D. Famiking dang yanak hino kito lian ge pede sala, madi You ndio ngan pede dufu:

Madi Yesu notun Petusi, lio ngan dufu mo ge manun matatu dang, ka manun po You. Mo ge mangale begai: Petusi manyawo bego hino io ndian famiking diti ge dang, di Petusi ma nising dang. Petusi mo dabe hino Lodong Edeng ntakolo hemung sa kito sou-souk, di dabe hino dosa ndian. Dadi besa famiking supu hino lian nising dang, famiking mo nising dang. Besa fiak lodong ne nfuang fiak tu ge talo dang. A fene fei sonto sa ne kemo fiking sarita mai mangale. Besa kemo hila hino mbai, wayo gan hino sumu sa. Sumu mo bakalepu, ngkuni, hino mbi, foun. Dadi kemo daku hino fui yodi ha' leha', bauk, yinung, fiking baya, "Wayo mai ngkangan ma etan, foun ma etan". Dadi kemo fiking ka fui mo po dang wayo mo etan di mo te? Kemo do go, yala ti sarageng, daku hino, bali bauk, yinung, nanang ngkangan hemung noson. Souk, kemo do go, fiking, "Sarageng mai etan, sarageng mai foun". Dadi kemo yala ti safo bia tu kalau, safo mo ge safo masi. Souk, kemo lau daku di wayo mo, yodi ha' leha', bauk paling, yinung paling, fiking, "Bah! Hino safo masi mai ma etan, foun ma hino!" Madi etan mo manun hino sumu mo. Sumu mo pede la wayo etan. Dadi etan mo hino mai waha dang kemo daku di mo dang, manun etan mo hino sumu ko.

Mo ge sumu mo hemung besa kito ngan ka di matatu ndian. Kito matatu ge nising hino dang, po dang kito nikan mine lio ngan dufu hino You nsarita mai. Dadi besa famiking yanak hino kito lian, bene dalo ndeha' dufu sia ge hino dang. Di kito mantai lau bali kito nun. Famiking dufu nun po hino You. Dadi besa You ne yati Matahaya ndio hino kito dang, mo ge kito famiking pede sala-sala. Mandufu togu-togu po hino You nsarita mai. Po dang Yesu notun Petusi, "Kou sango ko ge bia, madi lio ngan dufu mo, manun matatu dang, ka manun po You."

Dadi kito mohon mine sonto dang sado dali kito hino dunia ndoa' sai. Kito mine besa kito ge ngangano pede la hino kito famiking diti, mo ge kito susa tu. Kito kananou mai ndeling dufu hino kito lian famiking ge talo dang. Dadi kito mine You dalian kito po dang Matahaya yati ndio ngan hino kito. You ndio mai ge yufa' kito lian ne sado mai ndeling dufu kahila ma kito kananou talo. Mai ndeling dufu di hino dosa mai, kito kananou mandufu di hino You nsarita mai. Te hino mate sai, kito kananou mandufu po hino You nsarita mai. Hino mbi, leling supu di hino susa sai ntakolo, kito kananou ma po hino You nsarita mai. Yaga fiking, besa kito ne, You ndio hino dang, mo ge kito ngangano nun hino dang. Mo ge kito tuo' la hino mate sai ndian, bali kangela. Kangela mo nsanubun di kito gafoleng souk. Madi di mai ge You ndio hino ngka. You ndio napa' ha' kemo hila hino mbai. You ndio po sarita mai.

E. Yesu dahu mai ndeling sa hino mananak gatepa sio tolu::

BACA MATUSI 16:24a-25

Dadi Yesu bene mananak gatepa mo gananou di sio ngkanangi ge bene ngan yanak ge dang. Yesu notun sio, baya, "Bene iko Aku ge nikan fiking ha' ngkanangi dang, bali bei mote Aku". Yesu ndio mo mangale begai: besa nanak gatepa mo ne fiking la ntuka mandian, mo ge nsanubun di sio rugi. Rugi di begai: dunia mai ge dunia sia, madi bali dunia basamuhi mai ma hino. Kito kanangi mai nikan baling paling hino petak hemung sa You ndio notun ne. Madi kito nyawa mo besa? Kito nyawa mo supu hino kanangi haya dang ha' mate ndian bebesa? Di begai: dunia basamuhi mai ge bali ndeha' howo. Ndeha' sia, lipu hukung, ndeha' sia ge You ndipu.

Dadi kemo hila hino mbai napa' gananou ngka. Besa matatu ne gafoleng di ndosa mago' noson, mo ge mata mo bali foko' noson. You yala matatu bali dosa ge talo dang. Dadi matatu ne gafoleng di ndosa mago' noson, mata so nikan fangu di nyawa hino lipu hukung. Nyawa dang diak hino lipu hukung mo ge duo' soho hino lipu hukung. Bene bali ngangano hino ge dang.

Dadi kemo yaga mine, kito tuo' hino dunia mai man dang, madi hino dunia basamuhi mai kito tuo' mbo lau ndeha' sia. Nsanubun hino dang, hemung sa a notun ne. Kito matatu kanangi sou-souk nikan baling paling hino petak, madi nyawa ge baraasan. Dadi tadenge-denge nyawa mo duo' hino mbi? Duo' po hino dunia basamuhi mai ko, madi dunia sa mo ndeha' howo. Dadi kemo nyawa mo duo' hino ndeha' sia bi? Mo ge naki hino mata sia-sia mpamili diti.

Po dang Yesu gatepa di nanak mo, notun baya, "Kemo ngkanangi ge dele pusing di hiti kemo bei mote Aku." Di Yesu notun, "Ngan ka di matatu ge dadi pede di roti ge talo dang, ka dadi po di nyohi You ndio ngan hila mai."

F. Masing mata sa mura di mai hino dunia mai, madi tofo io nyawa ma rugi ge susa:

BACA MATUSI 16:26

Lio mangan, besa mata sa, io mura di mai hino dunia mai sou-souk, tofo io nyawa ma rugi. Mo ge mata so ge untung te rugi? Mo ge rugi la se.

Dadi kemo hila hino mbai, yaga mine. Lio mangan besa kemo nlodong nuwo ma waha, sokalati ma waha, sengke ma waha. Kemo dadi matatu kaya tu, sado kemo susa dang. Kemo mura di mai hino dunia mai sou-souk. Tofo, kemo gafoleng. Mo ge kemo besa? Kemo bali nfoko' noson. Kemo fangu di dosa nfoko' mo di lodong waha mo te? Pipi te? Mai-mai te? Mo ge fangu di mai mo ma talo dang. Fangu togu-togu po di kemo nyawa. Po dang Yesu notun, masing besa matatu mura di mai hino dunia mai sou-souk, tofo io nyawa ma rugi, mo ge mata so rugi la se.

Dadi kemo hila yaga fiking Yesu ndio mai. Di angka fohun Yesu nikak mananak gatepa mo di "matatu yuang Aku ge matatu besa?" Mananak mo notun Yesu, "Matatu waha ge gananou Ke dufu dang noson". Souk Yesu gawai nikak ti mananak mo, baya, "Kemo hila besa? Kemo hila ge fiking A besa?" Souk, Petusi manyawo dufu, notun baya, "Ke ge Karistu, raja dang You yanji ne po Ke. You tu, You Yawe nanak po Ke." Mo ge souk, Yesu gatepa sio, notun sio, baya besa "Kemo hila fiking Aku You Yawe nanak tu, mo ge bei mote Aku, dele pusing soho di kemo ngkanangi, di souk ge kemo

rugi la se."

III. YESU MPAHA' NGALI NGKA

A. Matatu waha mamongo noson Yesu ge You:

Dadi matatu waha sio kaba do Yesu di mbelen diti madi fiking Yesu ge You nanak dang. Sio do Yesu dufu dang di You pake kalambi matatu. Di matatu Yahudi do Yesu hemung sa matatu bayasa. Masing Yesu yoi ban matatu mpangahu' waha, sado gadadi paling matatu, madi sio fiking Yesu ge You nanak dang. Sio do dufu dang di You pake kalambi matatu, dadi sio do Yesu hemung sa matatu bayasa. Madi kito mohon mine Yesu mananak gatepa, sio gananou Yesu ge tu-tu You Yawe nanak sia dufu. Sio ngaku Yesu ge You. Dadi dali naha' kasia, Yesu yala Petusi, bali Yakobusi hopok Yohanesi. You bene notun sio di mai ndeling bia sa. Mandeling mai bia tu kalau. Mae, kito kaba mine You nsarita.

B. Yesu bali mananak gatepa tolu yanak mbapeng sa: BACA MATUSI 17:1-3

Dadi kemo mohon mine Petusi bali Yakobusi hopok Yohanesi do Yesu mpaha' mo ngali. You ngkanilan supu hino Yesu ngkanangi hemung sa lampu hino leha' ndian ka naha' supu hino ntakolo. Dadi Yesu ganotun mata tolu mo di Yesu ge tu-tu You, di ngali mpaha' bebego ma talo. You ngkanilan supu hino Yesu ngkanangi, madi You pake kalambi matatu ne bakalemak bali kito. Yaga fiking, Yesu mbelen ndian karapakan sa naha' mbelen. Yesu mpakeang kabafufuk sa seleng. Mo ge You ngkanilan supu mpousa. Madi pede bego dang. You nsarita notun kito Yesu batondo hemu-hemung bali mata howo. Mata sia ge Musa. Madi a fata Musa mo gafoleng ngka? A fata Musa mo gafoleng man ngka! Mo ge tu! Madi kito mohon mine di sonto dunia basamuhi mai, besa a notun ko, ma hino. Di Musa mo duo' po hino, di Yesu batondo hemu-hemung bali Musa mo. Musa mo gafoleng ngka madi Musa mo dadi noson, di You yala Musa mo. Madi labe nfaha' mpousa. A fene notun kemo di mai ndeling-deling ne namou mai kemo baling ha' leha' ma fiki-fiking hino kemo ndian.

Dadi mata sa paling ngan Elia. Elia mai mata gegeng sa. (Kemo fiking noson?) Mata gegeng mai duo' mena ne madi kami howo kasupu Elia nsarita dang noson di kanitok sarita mai mpousa, ne kito man dang ma ha' sarita mai manising. Naki tadenge, mohon kemo howo notun kemo hila di Elia nsarita, sarita bia tu.

C. You ndio supu ne gatuo' mananak sia dufu Yesu mai ndinsi: BACA MATUSI 17:4-8

Dadi nangka togu kito mine You ndio supu paling. You ndio mo baya, "Yesu mo ge A Anak talian po Io. Io ge bei A lian ka sanang. Kemo mine kabia po Io." You notun Yesu mananak gatepa tolu mo po bego. Di You bene sio gananou Yesu ge tu-tu You Yawe nanak, po dang sio nikan mine gabia Yesu ndio. Di Yesu ndio ge You ndio.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Petusi mo mangaku hino Yesu, "Ke ge Karistu, raja dang You yanji ne po Ke". Di

You yanji raja Dau di Mata mo mparenta raja bene lau butu-butu' dang.

2. Famiking dufu nun po hino You. Dadi besa You ne yati Matahaya ndio hino kito ngan di matatu dang, mo ge kito famiking pede sala-sala.
3. Dunia basamuhi mai ma hino. Hino dunia basamuhi mai bali ndeha' howo. Sia You ndipu, sia ge lipu hukung.
4. Petusi bali Yakobusi hopok Yohanesi napa' do Yesu mpaha' ma ngali. Yesu mbelen ndian karapakan sa naha' mbelen. Di You ngkanilan supu hino Yesu ngkanangi.

LIO NGAN NANGKAFOHUN:**1. Yesu mpangadadi lau:**

Dadi kemo hila hino mbai kaba mine di Yesu mpangadadi ne ngka. Kemo mine sarita di Yesu mpangadadi lau hino Yesu dabe nangka fohun, sado ha' di hino mpangahaya tete mo. Dadi kemo mine Yesu bayasa lau ha nyohi mote kampong ne gatepa matatu-tu. Mata mo bayasa diak hino Yahudi ndeha' lomu ne gatepa matatu hino. Besa Mata mo hino kota Yerusaleng, mo ge Yesu lau ha' Leha' You ne gatepa matatu hino. Besa Yesu gatepa matatu hino Leha' You, te hino Yahudi ndeha' lomu, mo ge matatu Farisi bali Saduki mo sio ha' mine-mine. Sio duo' mine Yesu ndio, sio mine ti mo, madi hino sio ndian ge ngaku Yesu dang.

2. Yesu bei tanda herang waha:

Dadi hino tempu sa Yohanesi batisi Yesu mo, sado ha' di tempu sa sarita ndoa' sa mai, lau taun katolu mandian ngka. Di taun katolu mandian mo, Yesu bei gabia matatu-tu hu' waha, matatu mbelen do mai dang sado do paling mai bia (#80), matatu bakempang lau di ndo' talo dang sado lau paling di ndo' talo, sado matatu gafoleng ma Yesu dadi paling (#74). Dadi matatu nseing do Yesu bei tanda bebegu, sado sio ngaku Yesu mo. Sio fiking Yesu ge You Yawe nanak sado sio mbaruku Yesu mo (#77).

3. Ngali haya domba Pasa:

Dadi Yesu lau ha' nyohi mote kampo-kampong lau taun katolu mandian. Dadi di tempu sa hino sarita ndoa' sa mai, matatu Yahudi mo bene lomu di bei sio ndina haya sa ngan "Dina Pasa". Sio bene bei ngale pasa. Kemo fiking noson di sarita di domba pasa di tempu matatu Isarae hino petak Masiri noson ne? You nsarita notun kito po begai: You ndio bali Musa mo baya,

"Di modong mo A fene lau nana' hino petak Masiri ne kamate anamei mantuan hino Masiri mo sou-souk. Bali you hila hino Masiri ge A hukung kasou-souk, di Aku ge ngan Yawe. Madi polo' dang hino kemo ndeha' hila mo ge tatoho. Aku ka to tatoho polo' hino kemo ndeha' hila mo, mo ge Aku lau kadufu kemo. A pangahukung mai ge dalo kemo dang. Aku fei kasouk ti Masiri, madi pangamate mai ge hangkik bali kemo dang. Dali dina sai ge A katuo' nun dina haya po dina sai, sado ha' di kemo nuhunanak ge nyohi dina sa mai ge nikan bei ngale po nyohi dina sa mai, sado lau sumpa-umpak." (Ex. 12:13-14)

Dadi nyohi taun ge matatu Yahudi mo bei ngale pasa mo, di sio fiking di tempu sa mena, ne sio nusi-kobi pasa hino You mpangahukung mo po di ngale pasa mo. Dadi matatu Yahudi hino petak Isarae sou-souk dali dina haya bego, sio sou-souk kaba sone

lomu hino kota Yerusaleng, ne bei ngale mo di hino mbo ge Leha' You hino.

I. YESU LAU BENE HA' KOTA YERUSALENG

A. Ngale haya domba pasa ntanohon napa' dosun:

Dadi hino sarita ndoa' sa mai, Yesu bali mananak gatepa mo sou-souk hino sio mpangalaun di bene ha' Yerusaleng di ngale pasa mo ntanohon noson minggu kasia. Masing noson minggu kasia, madi matatu Yahudi napa' lomu gamenan hino kota mo ngka. Sio mata nyohi mote mpo-mpou hino petak Isarae mo, sio kaba ha' Yerusaleng. Sio matatu bali maribu.

B. Yesu bene diak kota Yerusaleng mo hino kaladai nanak nfafon: BACA MATUSI 21:1-7

Dadi kito mine paling sontu sia di Yesu ge You nanak. Di Yesu gananou gamenan di kaladai sia bali mananak ge hino kampung sa mo. Yesu ha' kampung mo dang noson, madi napa' gananou kaladai mo hino ngka. Bali kito mine Yesu mananak gatepa mo, sio ge ngaku Yesu. Sio mine Yesu ndio mo, sio nika-nikak waha dang ka sio bei mote Yesu ntanefa mo la se. Dadi sio ha' kampung sa mo, do kaladai mo hino, hemung sa Yesu notun ko.

Di Yesu ndio ge lungsung dang. Yesu ndio mo ge pede muing. Kira Yesu mananak gatepa mo fiking noson Yesu Mbaba ndio, hino bapeng sa Yesu goho hemung bali Musa ne te? Di You ndio supu hino wana sungkang mo, baya, "Io mo ge A Anak talian po Io. Io ge bei A lian ka sanang. Kemo mine kabia po Io."

Dadi Yesu mananak gatepa mo napa' mine gabia di hino Yesu ndio. Yesu defa sio, mo ge sio bei mote la se. Dadi nanak gatepa mo baling yodi hopok kaladai howo mo. Souk, Yesu yanak hino kaladai nanak so ka lau di.

Dadi kito mine mata gegeng sa mena ne notun gamenan di matatu Yahudi nraja bene ha' sio. Mata mo notun, baya, "Mata mo fani dang. Mata tu bia tu." Sio notun, baya, "Mata mo ha' kemo ge, kemo do yanak hino kaladai nanak sa". Dadi matatu Yahudi gabalik sio ndio talo dang. Di sio mata gegeng napa' notun gamenan di hino matatu Yahudi mo ne tuga di sio ma walu gamena-menan di Mata so. Bali yaga gamena-menan di mai ndeli-ndeling hino Mata mo ne sio do dufu Mata so. Hino mbi, sio gananou gatong ngka. (#81)

II. SIO MATATU YERUSALENG GOHO NYALO YESU

A. Matatu goho nyalo Yesu hino leling ngking bali ngking: BACA MATUSI 21:8-11

Dadi matatu waha kaba duo' naki Yesu ha' Yerusaleng mo. Sio naki hino leling nsohing. Matatu nseing hino kampo-kampung galia' ka sio ha' Yerusaleng di ngale pasa mo. Ngale pasa mo noson minggu kasia madi masing bebego, madi matatu bali maribu ge napa' hino mbo ngka. Di hino matatu waha mo, nseing do Yesu dang noson. Kira matatu waha mo, nseing mine-mine Yesu nsarita, madi sio do di mbelen diti dang noson, po dang sio kaba lomu bene do diti Yesu mo.

Madi a fene notun katong kemo hila, di hino matatu waha dang ha' mo, matatu fara tolu. Fara sia ge sio napa' gananou Yesu ge tu-tu You nanak. Sio napa' do Yesu bei tanda-tanda bali sio ngaku Yesu mo ge tu-tu You nanak. Sio fiking Yesu mo ge raja dang You yanji ne. Dadi di tempu sa Yesu ndo' lau-lau noson mo, ndeha' dang napa' ngaku Yesu baroa'. Sio gihak Yesu ngan. Hino mbi, nseing ge bopo' nuwo ndon ne gapa hino tapak dang Yesu lau hino mo. Fara sia paling, matatu ndeha' hino kampong galia' dang mohon ha' Yerusaleng mo. Sio nseing do Yesu dang noson. Po dang sio kaba ha' hino tapak mo bene do Yesu. Dadi sio mo bei mote matatu ndeha' dang ngaku tu Yesu mo. Sio bei mote di sio mahesi. Sio mine matatu mo ndio ge pede gihak Yesu, bali fiking sarita dang sio mine, sado sio bei mote mata mo nfamei. Sio baroa' di gihak Yesu mo bali bopo' nuwo ndon ne gapa hino leling sa mo. Sio gananou gatong ka dang, madi sio sou-souk kaba bei mote. Madi fara sia paling ge mantai. Fara sia mai ge mata Farisi bali mata Saduki hopok mata Lefo. Dadi sio do matatu Yahudi mo suba Yesu bebego, mo ge sio ndian haya dang. Di sio ndian ge matatu Yahudi mo dahu nulu hino sio. Po dang sio mahara tu ka Yesu mo.

B. Matatu Farisi ge ndian haya dang di Yesu:

Dadi sio bei ngkira-kira ne tuga di gamate Yesu. Madi sio pusing di matatu waha dang gipik Yesu mo. Tu-tu mata Farisi bali mata Saduki, hopok matatu Lefo mo bene gamate Yesu, madi sio ntaku' di matatu waha dang gipik Yesu mo. Dadi Yesu mo ge bali matatu bene souk ka musu ko hino. Madi woi sa po hino musu mo ntakolo? Woi sa po buju-buju mata Farisi bali mata Saduki ne sado gamate Yesu mo? Lusifa. Lusifa bene yipik Yesu, bene gamate Yesu. Hino dunia mai badadi dang noson, lau sumpa-sumpak sado dali dina sai, Lusifa nfamei etan mo galua dang noson. Mai ndeling bia kahila hino You ge, io mbalawan sou-souk di io mahara You. Dadi mata Lefo, mata Saduki bali mata Farisi mo bei mote Lusifa ndian di sio bei ngkira-kira bene gamate Yesu mo.

III. YUDASI BENE BEI GAETAN YESU

A. Yudasi lau ha' matatu dang musu Yesu:
BACA MATUSI 26:14-16

Dadi hino Yesu nanak gatepa mata hulu tueng howo mo, sia ngan Yudasi. Yaga fiking Yudasi mo lau hemu-hemung bali Yesu napa' taun katolu mandian ngka. Di tempu sa Yesu bei gabia matatu dang hu', Yudasi mo ma hino. Di tempu sa Yesu gadadi paling matatu gafoleng, Yudasi mo ma hino. Di tempu sa Yesu makan matatu bali maribu mo Yudasi po bage roti bali kenak mo. Di tempu sa Yesu dupa hino wayo ngkulik bali yahak uyan bali wohe mo ma Yudasi hino lage ndian mo. Yudasi mo do Yesu bei tanda herang waha, bali mine Yesu notun gatong di You ndio, madi io ngaku Yesu dang. Io fiking ha' Yesu dang. Yudasi mo ndian ge pede dulok untung diti.

Dadi Yudasi mo lau ha' hino sio mata Farisi bali mata lefo. Io ha' madi mata mo bene dulok untung. Dadi mata mo ha' sio baya, "Kemo ge besa? Besa a ati Yesu hino kemo, mo ge souk kemo yati ti mansa hino aku?" Mata mo nikak bego di mata mo dulok untung. Hino mata mo ndian ge bene masak Yesu hino mata dang souk ka musu Yesu mo. Mo ge mangale begai: Kemo fiking noson di sio mata Farisi bali mata Lefo mo? Sio ge mahara tu po Yesu, po dang sado sio bene gamate di Mata so, madi sio ntaku' di matatu waha dang gipik Yesu mo. Madi Yudasi, mata sa bei ngkira-

kira mo, napa' yanji hino sio mata Farisi mo, baya, "Naki ne tempu sa Yesu pede". Gusu mohon io lau notun di sio.

B. Matatu Farisi mine Yudasi ndio ge sio mantoro di:

Dadi mata Farisi mo mine Yudasi notun bego, sio mantoro di. Sio sanang di sio fiking mohon dalo tu di Yesu. Souk, sio yati Yudasi mo mpipi ntalan laka tolu.

Dadi Yudasi mo dulo-dulok ndeling di tempu sa Yesu mo pede ne Yudasi lau notun di mata Farisi, ne sado sio yamo di Yesu mo talo. Yudasi mo fiking galikung io ngkira-kira hino Yesu ma talo.

IV. YESU GAN NGALE DOMBA PASA MO HEMUNG BALI MANANAK GATEPA HILA

A. Yesu ndio nfaha' bali mananak gatepa mo:
BACA MATUSI 26:17-23

Dadi Yesu bali mananak gatepa mo bene bei ngale pasa. Di tempu sa mai, Yesu ha' Yerusaleng napa' botu ngha' ngka. Dadi dina haya pasa mbelen po mo. Po dang Yesu mananak gatepa mo bene dulok ndeha' sa ne sio bene dahu di ngale mo hino. Di sio kaba bene gan domba pasa mo.

Dadi dali modong tofo di dina haya mo, Yesu bali mananak hulu tueng howo mo sou-souk diak hino leha' sa. Sio diak mo di bene gan ngale pasa mo. Sio duo' ga-gan kangan mo mohon Yesu gahanak ndio tete baya, "Kemo mai, mata sia po souk bei paling nakan hino Aku." Dadi Yesu nanak gatepa mo, mata sia-sia kaba sara kage, di nseing nanang ndian ofo hete, di mine sio nTuhang gasupu lio ngan mo.

Madi Yudasi ge nanang besa? Yudasi mo fiking galikung io ngkira-kira mo hino Yesu talo. Kito mohon mine sonto sa Lusifa nfamei. Besa io buju matatu, mata mo fiking hino io ndian, "O, matatu galia' ge do dufu aku dang". Yaga fiking sonto-sonto hino sarita mena. Di nangka fohun, fiking di Adang sio howo Hawa. Sio gan kayu gananou nfuana mo gafa', sio ntaku', sado dapik You. Madi You do dufu sio ngka, kito dapik You ge talo dang. Souk, fiking Kan. Mata mo gamate manulik Habe mo gafa', You nikak, "Kou nulik hino mbi?" Kan sango, "Doho!" Kira Kan fiking You do dufu dang te? Sarita mena bali sonto waha. Sodong bali Gamora, sio bei dosa gangayak hino You mbelen ndian, madi sio fiking hino sio ndian ge You do dufu dang. Sio rekeng You dang. Madi You rekeng sio ndosa mo. Te fiking Musa, gamate mata Masiri mo, souk lofu hino una', di Musa mo fiking matatu do dufu dang, madi You ge do dufu ngka. Te besa Yunusi ne. Yunusi mo balahi You, madi dapik You ge talo dang.

Dadi Yudasi mo ma fiking bebego. Yudasi mo fiking, "Masing aku fei ti akan hino Yesu mai, madi a kalikung a kira-kira mai talo". Madi Yesu do dufu. Yesu napa' gananou. Di tempu sa Yudasi nfamiking etan mo yanak hino io ndian, mo ge lama mote Yesu napa' gananou ngka. A notun kalau kemo hila hino mbai, Yesu do dufu kemo hila hino mbai ndian sou-souk. Kemo bene dapik You ge talo dang. Te bene galikung kemo ndian nfamiking hino You ge talo dang.

B. Yesu notun gatong, Yudasi po matatu bene bei asan Yesu:

BACA MATUSI 26:24-25

Dadi kito mine You nsarita notun Yesu gasupu lio ngan susa mo gafa', mananak gatepa mo mata sia, sia kaba nikak. Yaga fiking Yudas mo. Yudas mo mpangananang besa? Susa. Io mohon fiking, "O, Yesu napa gananou ngka. Hino mbi, Yesu mohon bage lio ngan sia hino sio sou-souk, notun baya, "Mata sa dang bei nakan hino Aku ge io souk dalo susa. Bia sa io ne dabe dang dafa' ge bia."

Madi Yudas mo dahu ndian hino Yesu ndio mo dang. Io ndian ngkoyong la se. Souk, nikak paling Yesu, baya, "Guru, Ke fiking aku ge mai dang, hedi?" Madi Yesu sango baya, "Mo ge kemo po baya diti ko". Yesu ndio mo mangale, "Kou po mata dang souk bei nakan hino Aku ko".

Dadi kito kaba mine Yesu notun, "Besa matatu dang bei nakan hino Aku, bia sa io ne dabe dang dafa' ge bia". Di Yesu bene matatu fiking besa matatu duo' mine, mine, mine, mine You ndio hemung sa Yudas mo, madi tofo, ngaku Yesu dang, mo ge bia sa matatu bego ne dabe dang ge bia. Di matatu bego souk dalo susa la se. Yaga mine. Yaga fiking.

C. Yesu bei sonto sia madi mananak gatepa hila mo mutung gananou ka dang: BACA MATUSI 26:26-28

Dadi a fene notun kabia-bia kemo hila hino mbai, Yesu nanak gatepa mo mine mangguru ndio bego, sio ndian gapopong. Sio sou-souk mutung gananou mangale sa ma dang.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Masing Yesu bei sio mata Farisi, bali mata Lefo mo ndian hu' dang, madi sio bene gamate Yesu mo.
2. Hino Yesu mananak gatepa hulu tueng howo mo, mata sa ngan Yudas po mata bei nakan hino Yesu mo.
3. Yesu ge gananou gamenan Yudas mo ngkira-kira. Masing besa Yudas mo notun hino mata galia' dang, madi di tempu sa Yudas nfamiking etan mo yanak hino io ndian ge lama mote Yesu napa' gananou ngka.
4. Yesu ndio notun matatu dang bei nakan hino Yesu mo ge bia sa sio dabe dang, ge bia. Mangale: matatu dang mine-mine You ndio madi ngaku You ndio dang, mo ge mata so souk dalo susa la se.

38

SIO BADOK YESU HINO KAYU SALIPI

MATUSI 26:36-68, 27:1-2,11-13,22-47,50-51,54,57-60

LIO NGAN NANGKAFOHUN: (*Guru: Basarita paling di palajarang 37 di Yudasi bei nakan hino Yesu ne.*)

I. YESU MODONG NANGKA TOGU BALI MANANAK GATEPA

A. Yesu hino mpou sa ngan Gesamani:

BACA MATUSI 26:36-39

Kito mine paling di Yesu babeto hino MamBaba. Yesu mai ge ndian soho po hino You ndian suka. Yesu ngkira-kira hila ge mago' po hino MaNama ndian sagaro. Yesu lau ka ndeling hila i ge pede bei mote MaNama ndian sagaro. Dadi a fene nikak kemo hila, a panganikak mai begai: Besa po Yesu sado ndian nanang susa bali ti ndian sado daroto'? Yesu baya bego po di Mata mo napa' gananou gamenan di souk ka kapala mata rame bali sio Farisi bali sio Saduki mo napa' dahu ngkira-kira ne gamate Yesu mo. Po dang Yesu ndian susa bali ndian daroto' dang mo. Yesu ma dalian ngkanangi. Masing Yesu ge You, madi Yesu ma ngan di matatu po dang dalian ngkanangi. Fiking ngkanangi mo ge souk nate. Madi yaga fiking, Yesu ge dalian pede la ngkanangi mo dang, ka dalian tu-tu po MaNama ndian sagaro hila bali MaNama ndio batondo ngan hila. Yesu dalian soho la ngkanangi dang ka sahete tu po Manama ndian suka bali sagaro hila po dang Yesu babeto mutung dang mo. Yesu baya, "Mo ge naki hino Ke ndian suka."

B. Yesu babeto madi mananak gatepa vaga riwo Yesu talo dang:

BACA MATUSI 26:40-44

Kito mine ko, Yesu gasala mananak gatepa mo. Yesu gasala mo po di sio babeto riwo Yesu dang. Yesu notun bego po di mata sa ndian mbalomo mo ge souk nafu hino pangabuju hila. Mote Yesu ndian ge mananak gatepa mo ndian ngkoyong ne padu babeto riwo ban Yesu mo. Di Yesu ge souk bali mai ndeling nfaha' hino. Madi ngan di matatu ge ndian ngkoyong dang. Ngan di matatu ge pake nafu asan hino pangabuju hila. Yesu napa' notun gamenan mai tolu mo di Yesu ge souk nate. Madi sio fiking Yesu ge nate dang po dang sado sio ngaku Yesu ndio mo dang, po dang sio galihak ne babeto riwo ban dang, madi sio mada dang. Sio babeto riwo dang.

C. Matatu ha' Gesamani bene vako Yesu:

BACA MATUSI 26:45-46

Yaga talian. Yesu ge tu-tu You. Masing modong basakodo tu, madi Yesu ge do dufu. Bali Yesu ma do dufu sio matatu baradosa dang ha' mo ndian nising sado notun gatong di nanak gatepa mo. Yesu do musu mo ha', madi galahi ngkanangi dang. Yesu gananou gatong, bei bego ge dufu bali You ndian suka dang.

D. Yudasi bei gaetan Yesu:
BACA MATUSI 26:47-50

Dadi kito mine ko, Yudasi dahu ngkira-kira ne matatu yako Yesu, madi Mata mo notun gamenan di matatu waha mo, baya, "Do Aku ne fou Mata sa ge Mata soko po Mata so. Kemo tadenge ne hako po Mata so, di Mata soko po Mata so." Yudasi bei kira-kira gahekok bakuba di Yesu ne musu mo yako di Yesu. Yudasi ha' hino Yesu mo, baya, "Kona, mohon to paling a guru po mai". Baya mo souk, yapa' ka bou Yesu mo. Masing Yudasi gangasing Yesu ntalinga mo, madi Yesu gananou gatong di Yudasi ngkira-kira etan dang mo, po dang Yesu baya, "Fei dafa'!" Yesu galahi ngkanangi ma dang, padu ma dang, ka yati ngkanangi hino sio la se.

BACA MATUSI 26:50B-52, LUKASI 22:51

Kito mine ko, Yesu bei gabia kapala mata rame nima ndo' sa mo ntalinga ndon dang butu' mo. Masing sio lau ratu ti Yesu mo, madi Yesu ge ngan di dalian po matatu. Yesu ge padu dang.

BACA MATUSI 26:53-56

Kito mine ko, Yesu notun bahanging hino bidadari ge bidadari pahala Yesu talo. Madi Yesu bahanging hino mo dang po di Yesu gananou You mpanganotun di mene ne ka ntaku' muing dang. Mo ge Yesu bei ti ma no ngka. Madi Yesu bei iko po You ndio. Dadi Yesu yati ngkanangi hino sio mata dang ha' ratu Yesu mo ka sio madung Yesu. Bali kito mine di Yesu mo ma pede di mananak gatepa hila mo lahi gadele mata mo. Ngan di matatu sou-souk pede gadele Yesu ka Yesu pede.

II. SIO YODI YESU HA' HINO KAPALA MATA RAME

A. Yesu ha' Makama Yahudi / Yesu goho hino Makama Yahudi mbeleng ndian:
BACA MATUSI 26:57-68

Sio madung Yesu mo souk, yodi ha' kapala mata rame sa ngan Kayafasi ndeha'. Hino mboko, Makama Yahudi napa' lomu gamenan ngka. Makama Yahudi mo po mine di hali-hali hino soan Yahudi mo. Sio mata putu' ban hali-hali hino soan Yahudi mo. Sio mine di ngking bi dufu, ngking bi sala, gusu mohon Makama Yahudi mo. Sio dahu di mamputu'.

Madi mai ndeling hino Yesu mai ge sio napa' putu' mena ngka, di mote sio ndian ge gamate Yesu mo. Sio ngaku Yesu ge You nanak dang. Sio do matatu Isarae waha gipik Yesu ka sio do, sado sio ndian haya dang di, bali sio ngan di kapala mata rame mo. Sio Farisi bali sio Saduki bayasa mangamasak po hino Leha' You ndian, madi Yesu gatepa matatu Isarae ne mbaruku You po hino Leha' You. Dadi sio matatu Makama Yahudi mangkanao, ntaku' sio souk rugi. Sio mbelen nduling po do Yesu hino Leha' You ndian, bali ntalinga nduling po mine Yesu gatepa matatu-tu di You ndio hino Leha' You ndian po dang sio bene bei di Yesu mo. Sio dulok di matatu ne bei asi-asi ne gasala di You.

Masing sio gananou Yesu dosa sala dang, madi sio sone ne bei ngkira-kira ne gamate tiba Yesu. Yesu mine sio waha gasala mo, madi Yesu gasupu ndio ngan ndik sia ma dang. Kemo fiking noson di mata gegeng mpanganotun ne? Yesu dabe dang noson, taun bali maratu' sio lefo ne dahu po begai:

12 Dele yati Aku hino musu nima ndian ka musu bei suka suka Aku. Matatu waha napan gasala Aku notun Aku ge sala. Sio kaba sadehe notun bene bei aku.

B. Kayafasi nikak Yesu, "Kemo ge You nanak te dang?"

Mo mohon kito mine di Kayafasi nikak gatong di Yesu mo, baya, "Kemo ge You nanak te dang?" Yesu mine bego, baya, "Ma po besa kemo baya ko". Kayafasi mine Yesu baya bego, lama mote Kayafasi sio ndian mo ma yanak darusok, di Yesu sango mo ge pede dufu, madi sio ge do dufu Yesu dang. Sio gasala Yesu, notun Yesu bene yipik paling You, madi sio gusu tu-tu ngan di Lusifa nuhu-nanak, po dang bene yipik paling You mai ndeling bia kahila mai.

BACA MATUSI 26:66-68

Mo mohon kapala mata rame nikak hino matatu waha dang pakatuo' mo, baya, "Kemo bene sara besa io?" Sio kaba gahanak ndio, baya, "Io sala ka io ge nikan kamate!" Mo mohon sio kaba goho ka dakilu Yesu mbelen ndian bali dutu bali dapa' Yesu, baya, "Woi po dapa-dapa' kemo mai? Notun katong di da! Kemo ge ngan di Karistu, hedi? Raja po mo!" Kito mine sio baya sa ofo bali yutok Yesu, bali sio bagiging Yesu po mukung ngka mai.

YESAYA 50:6

"6 Matatu bene bung A takolo nun, A ati takolo nun hino matatu dang bene bung mo. Matatu bene dintak A parabesi, A ati A parabesi hino tadenge la se. Sio bene dakilu A belen ndian ne A mahi, ma A helek sio di A belen ndian dang." You ndio ge lungsung dang.

III. SIO YODI YATI YESU HINO PARENTA ROMA

A. Pilatusi nikak Yesu, "Kemo ge Raja Yahudi po kemo?"

BACA MATUSI 27:1-14

Pilatusi, matatu Roma dang parenta Isarae ne, ge kage. Sio matatu Yahudi gasala Yesu, madi Yesu sango sio ndio gasala mo dang. Bali Pilatusi ma gananou gatong Yesu mo ge sala dang.

B. Pilatusi nikak matatu Isarae, "A fei fesa Yesu mai?"

BACA MATUSI 27:22-25

Dadi kito mine ko, di Yesu nsoan diti ma busu paling Yesu. Sio mangaku di Yesu ge You nanak dang bali sio mangaku di Yesu ge Mata dang You yanji ne dang. Mai ge nfaha' tu.

Yaga fiking di You mpangayanji hino Hawa ne. You yanji ne po baya, "Tadenge-denge Mata sa dabe hino soan sa kou ka nsanubun ne barusa-rusa' Lusifa nulu ntalan. Pangayanji mo nafu paling hino Abarang, Isak, Yako sio. Sio matatu Isarae ngangano nun po Mata sa dang You yanji mo, tofo sio bene gamate paling Mata so. Bali baya ngan di matatu hino dunia mai, mpou mei, mpou haya, sou-souk ma ngangano nun po Mata so, di Yesu mai ge Mata sa dang You yanji ne. Mata mo po dang souk ka gasupu matatu-tu hino susa sai ntakolo bali gasupu matatu-tu hino dosa nsalak sai ntakolo. Masing Yesu bene dadi ti parenta raja hino dunia mai, madi mansoan diti mo

busu paling mata mo, sado bene gamate. Hino dunia mai sou-souk ngangano nun togu-togu po Mata so, souk sio Isarae bene gamate paling. You ganateng ban dunia sai ndeling supu hino susa sai ntakolo po Mata so, madi sio Isarae do go, bei ti ma no ka lau leling galia'. Lusifa do bego, mo ge ndian sanang di. Mata mo po musu You di mena sado ha' di dunia ndoa' sa mo. Lusifa sone bene gahelek You mai ndeling hino Yesu mai.

Kito mine ko, Pilatusi yano' manima hino sio Yahudi waha mo mbelen ndian. Yano' mo po di bei tanda sa besa Yesu ka nate, mo ge nate hino Pilatusi nima ndian dang. Pilatusi notun gatong sio waha dang bene mangamok mo, baya, "Yesu mai ka nate, mo ge aku kananou ha' dang." Sio waha mine go, baya, "Ihi, kami fei fegai sado Mata mai nate, baya basamuhi kami dun bali leba sado ha' di kami uhu-anak basamuhi ko ma bia. Padok dafa' Mata so hino kayu ndik sado nate! Yaga mine di matatu baradosa nfamei po begai!

C. Tantara Roma bagiging tu Yesu:
BACA MATUSI 27:26B-31

Kito mine tantara Roma bagiging tu Yesu mo. Sio bung Yesu di kapung sa. Kapung mo nsanubun sio badok di mai ntala-ntalan nggan bali badok di ase nsewa-nsewang ngga-nggan. Pangahukung mai ge nfaha' tu. Sio bung Yesu sado ntakolo nun mutok souk, sado talan hino ntakolo nun mo supu. Souk, tantara mo yala mai bali nsina-nsina' sa ka bei besa mai pali ka deku di Yesu nulu. Sio bei bego ne yutok, dangei di Yesu, baya, "O, kemo ge ngan di raja. To, kemo nawong raja po mai." Baya bego souk deku gasidak di Yesu nulu sado polo'. Deku gafa', tantara mo yoi lalaga Yesu, mohon sio dalili paling Yesu di tantara nsinang bagasak sa. Yutok, baya, "Kemo ngkalambi raja po mai!" Bali sio ma gahako kayu ndik sa hino Yesu nima ngking wanan, notun baya, "Kemo ngkatokon raja po mai". Sio boyang di Yesu bego pasa, yamo kayu ndik sa gahako di Yesu mo ka bung paling di Yesu nulu ntalan. Sio bei ntamangan Yesu ne Yesu sado galubun bia-bia ne hambik nate. Sio dakilu Yesu mbelen ndian. Sio gakani gahaya Yesu, sado Yesu ngkanangi mo ma bantantan pede di ngkani. Yesu ngkanangi mo ma ngkani gahelek-ganahun. Yesu ngkanangi mo molong dang. Tantara mo yutok Yesu, gahekok gihak Yesu ngan, baya, "O raja Yahudi po Ke!" Dadi a fene nikak kemo, Yesu mai ge tu-tu Mata woi sa? Yaga fiking.

You, Mata dang walu' dunia mai ndalanganon mei, ndalanganon haya, hopok manising sou-souk ka daman kalambi matatu, nsanubun po begai. Yaga fiking di mata gegeng mpanganotun ne.

BACA Yesaya 53:3-7

3 Matatu yutok bali busu paling Mata so. Bali ti kangela ge napa' bayasa tu ngka. Hino mbi, susa hila i ma dali gasou-souk po Mata so. Ngan di matatu mbelen nduling po Mata so. Matatu wai do Mata so, pede do dilok. Kito ma fei rekeng dang paling po Mata so. 4 Madi tu tu Mata so po Mata leba ban kangela sa dang hino kito mai, bali ti leba ban susa sa hino kito mai. Masing bei ti bego ma kito fiking Mata so, baya, "You ma bei bali Mata so." 5 Mata mo sado badito po di dosa kahila dang hino kito mai. Hino mbi, sado Mata so ma biru notun nfafon po di kito mai nfamei dang mbalawan You. Kito sado dalo bia paling po di nun Mata mo ngkanangi dang balofong notun nfafon ban di kito. 7 Matatu bagiging Mata so bali gadito Mata so, madi Mata so tabi ndio ka ndio ndik sia ma dang. Mata mo ge mahu sa domba yohi bene bopo', bali mahu sa domba bene gunting nfulun. Mata mo pede tabi

ndio la se.

D. Sio badok Yesu hino kayu salipi:
BACA MATUSI 27:33-44

Pangahukung dang dali Yesu mai ge nfaha' tu. Sio badok falatu Yesu mpule hino kayu ndik mo. Bali badok falatu Yesu ndo' hino kayu mo. Badok di ase ndik.

Ngan di kito matatu ne matatu badok gandoyang begai ge ngan di kangela tu. Hu' ge ngan di hu' hino lipu petak mai ge hu' lau togu tu po pangahukung begai. Yaga fiking di sio mata gegeng mpanganotun ne. (Psa. 22:16) Sio badok doyang Yesu mo pasa, mohon sio lefo hino papang mpou sa ne dahu hete Yesu nulu nfafon. Sio lefo mo po dahu begai: "Mai ge raja Yahudi Yesu". Sio dahu bego di sio iko ndio yutok, madi Yesu ge tu-tu raja dang You yanji ne po Yesu mo, madi sio ge mamongo. Yaga mine sio matatu Yahudi ndio baya dang lau hino Yesu nsohing mo.

BACA MENA MATUSI 27:41-42;
SOUK BACA Masamuru 22:6-8

6-8 Aku ge matatu dang ka Aku ge daging. Aku ge dadi pangahutok nun po Aku. Matatu sou-souk mbelen nduling po Aku. Matatu waha sou-souk do aku, yutok, bali gatuyuk di nsung nubu. Sio fiking safo Aku ka gigu di nulu, baya, "Io notun mangangano nun po hino You. Dadi naki You gusu po pahala Io. Besa Mata mo ne dali bali You ndian, mo ge souk do You pahala Io."

IV. YESU NATE

A. Yesu hino kayu salipi batondo bali MamBaba:
BACA MATUSI 27:45-47

Hino sarita ndik hila dang kami kasupu di mena ne sado lau dali sarita ndik dina sai ge, sarita ndik sa mai ge nfaha' tu. Yesu bahanging, baya, "You! You! Besa po Ke gadele Aku?" Hino sarita ndik hila di mena ne kito mine di You gaduo' po Yesu ndinsi hino dunia mai bali You notun nanak dalian togu-togu po Yesu dang mai. Dadi Yesu di mai mohon gasupu lio ngan mo. Yesu bahanging bego po di Yesu gananou Manama You napa' do Yesu talo dang ngka. You mbelen dali Yesu talo dang. Yesu ge kafa bali You. Dina basakodo mo tanda sa You bali Yesu ge kafa hino.

B. Yesu nate hino kayu salipi mo:
BACA MATUSI 27:50-54

Yesu ge nate. Besa Yesu bene nouk hino kayu ndik mo ge pede talo, di kito ge kananou di Yesu ngkua'. Yesu ge ngkua' hete tu. Madi Yesu ndian nouk hino kayu ndik mo dang, ka Yesu ndian gadele ngkanangi haya ne nate. Yesu gafoleng mo, lama mote sinang hino Leha' You mbakatanga mo ma garafik gasidak. Mo ge ma mangale hino. Kemo yaga fiking kabia. Hino dunia mai nangka fohun sado ha' dunia ndoa' sa Yesu gafoleng mai, dina susa tu po dina sa Yesu gafoleng mo. Dunia mai sou-souk mangangano nun po gafoleng dang mo. Dina so ge dina susa tu. Susa, yaga fiking. Tantara dang mamongo ka bei ntamangan Yesu mo, sado ndian gaufa'. Ndian gaufa' ti mo, madi napa' Yesu gafoleng ngka. Yesu ha' dunia mai, bene bei gabia matatu, madi matatu ngaku Yesu dang ka gamate Yesu mo la se. Sio gamate paling sio ngangano

nun. Yesu ka sado nate noka, mohon fiking, "O, Mata mai ge You nanak tu."

C. Yosek Ari-matea lofu Yesu ngkanangi haya:
BACA MATUSI 27:57-60

Dadi kito mine ko, mata kaya sa ngan Yosek hino petak Ari-matea ha', ha' mo danek Yesu ngkanangi haya, bene lofu gabia. Mata mo dalian tu Yesu po dang ndian gaha' ka sado lau ha' hino Pilatusi ne danek di Yesu ngkanangi haya.

BACA YESAYA 53:9

9 Sio waha dahu mai ndeling bene lofu Mata so po lofu hemu-hemung bali matatu ndeha' n̄famei etan, mbi, nsanubun tofo ge Mata so mampetak po hino matatu kaya mpetak. Sio waha bene bei ti bego, mbi, Mata so fani ma dang, ndio ngan asi asi ndik sia ma supu hino nsung ma dang.

LIO NGAN PENTING HINO PALAJARANG DANG MAI:

1. Yesu mai ge Mata sa dang You yanji ne po Yesu mai. Masing bego, madi mansoan diti busu paling Yesu. Mata dang You yanji bene souk ma gasupu matatu hino susa sai ntakolo. Tofo kito mine katong Mata so ge You tu ka lau po Mata so di You pake kalambi po Yesu mai.
2. Masing Yesu gananou gatong ngan di matatu bene gamate Yesu, madi Yesu bene galahi paling ngkanangi ge mai dang. Bene yuang Manama ne galau bidadari ne pahala Mata mo ma dang. Bene nouk hino kayu ndik mo ma dang.
3. Yesu nsoan diti busu paling Yesu. Sio mamongo di Yesu ka ngaku Yesu dang sado sio bagiging Yesu, bali bei ntamangan Yesu, bali bei pangahutok nun. Tofo, gamate Yesu. Hino mbi, sio gamate paling matatu hino dunia mai sou-souk ngangano nun.
4. You mpanganotun kahila ge dadi ngka mai. You ndio pede mukung.

39

YESU YANGUN HINO MATE SAI NDIAN / SARITA NISING

MATUSI 28:1-10,16,18; LUKASI 24:44-52

I. NOTUN PALING SARITA MBAI NE

A. SIO BADOK YESU HINO KAYU SALIPI SADO NATE

Dadi palamaung ne, kemo hila sou-souk kaba mine di Yesu gafoleng ngka di hino matatu Yahudi mo mpamili ge gamate Yesu. Kemo hila hino mbai mine di sio yako Yesu mo sado yodi ha' mata sa ngan Pilatusi. Mae, kito mine paling You nsarita mo:

BACA MATUSI 27:25-60

B. YESU MANANAK GATEPA NFAMIKING DAROTO' TU:

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai, Yesu mananak gatepa mo goho galinga yao ka do di sio bei Yesu mo. Sio do sio nTuhang badito bebego, sio kaba do Yesu susa bebego, sio nfamiking daroto' tu. Di matatu yako Yesu dang noson ne ge, mananak gatepa mo fiking Yesu ge raja sa dang You yanji ne. Sio fiking raja mo bene yala sio hino mata Roma mo nima ndian. Madi sio do tantara bei gaetan Yesu bebego, sio fiking, "Mai ge bebesae? Sio bene gamate Yesu mo." Souk, tantara mo badok Yesu nima bali ndo' hino kayu salipi mo, gusu po mohon sio gahangun ne gakoho kayu salipi mo, hopok Yesu.

Dadi tofo, kemo mine Yesu ndio baroa', gahanak ndio tete, baya, "You...You...Besa po Ke gadele Aku?" Souk Yesu ndio baroa' paling, baya, "Mo ge A fei souk ngka." Mohon mamwohe souk. Sio gamate Yesu. Yesu napa' gafoleng ngka.

Dadi kemo yaga fiking Yesu mananak gatepa mo. Sio ge mangkasuka di. Sio goho galinga yao ne gatukun mai ndeling mo sou-souk, sado sio kaba do Yesu tu-tu gafoleng ngka. Tofo, sio baling paling ha' hino Yerusalemg mo. Yesu nanak gatepa mo yala ne duman Yesu ngkanangi haya mo ge dang, di sio taka tantara Roma mo, bali sio nfamiking butu' di sio gananou Yesu gafoleng ngka.

Dadi kito nikan fiking di Yesu mananak gatepa mo. Sio napa' dahu nulu hino Yesu. Sio ngaku Yesu ge You nanak. Nanak gatepa mo fiking Yesu ge raja dang You yanji ne, madi di mai ge sio ndian daroto' di Yesu gafoleng mo. Hino mbi, sio nfamiking ngai-ngai di sio nraja ge gafoleng.

Yesu gafoleng gafa', sio baling ha' Yerusalemg, duo' hino leha' sa sio kaba gan ngale pasa mo. Sio duo' mangkasuka bali fiki-fiking, madi sio ge ngarak hino dang. Sio ndian daroto' tu di fiking ngangano nun hino dang.

Dadi mai mo sou-souk dadi di dina Jumat. Sio gamate Yesu souk, mohon gasiak dahu

Yesu ngkanangi haya mo hino kubu ndian di dina Jumat. Dali huko ge dina Saba'.

II. YESU YANGUN HINO MATE SAI NDIAN

A. FINE HOWO LAU DO YESU NGKUBU MO BACA MATUSI 28:1-6

Dadi kemo mine You nsarita notun ko, Yesu mohon yangun hino mate sai. Dadi dina Saba' mo gafa', dali huko fine howo mo lau do Yesu ngkubu mo. Fine howo mai ge matatu dang ngaku tu Yesu. Sio dalian Yesu sado sio susa di Yesu nate ko, po dang sio ha' Yesu ngkubu di sio dalian Mata mo.

B. BIDADARI NDIO BALI FINE HOWO MO

Dadi sio ha' hino kubu mo...kage!...di mahuyu lau, mahuyu mo ngkoyong tu. Mahuyu mo po di bidadari sa hino You ndipu ka nouk, nouk mo galulung galia' nggaha' sa dutuk di kubu nlaloang mo. Dadi bidadari sa mo batondo bali fine howo mo notun, baya, "Yesu dang sio badok hino kayu salipi mo, Mata mo ge yangun hino mate sai, hemung sa Mata mo baya di mena. Mae ne to ndeha' dang sio dahu Mata mo ngkanangi haya ne." Fine howo mo do bego, kage! Tu-tu Yesu ngkanangi haya mo ge hino dang.

Dadi yaga fiking. Bidadari mo notun fine howo mo, notun baya, "Yesu yangun hino mate sai hemung sa Mata mo baya di mena." Kemo fiking noson di Yesu ndio baya hino mata Farisi bali mata lefo ne, di sio dane-danek tanda herang. Yesu ndio bali sio baya, "Yaga talian di sonto Yunusi ne. Yunusi mo duo' hino kenak haya ntuka ndian lau botu tolu mandian, souk ngan di Mata sa dang You yanji mo, (mo ge Yesu), duo' paling hino petak ndian po lau botu tolu mandian." Dadi di tempu sa Yesu notun sio bebego, mo ge Yesu notun gamenan sio di Yesu nikan gafoleng, sado diak hino mate ndian lau sado botu tolu mandian. Yesu bene supu paling hino mate ndian mo, hemung sa Yunusi supu hino kenak ntuka ndian ne.

Dadi bidadari mo notun fine howo mo di Yesu ge dadi paling hino sai ndian. Sio howo mine lio mo, sio sara kage, bali bakuba di...madi kage!

C. FINE HOWO MO BATARUSU PALING BALI YESU BACA MATUSI 28:7-10

Dadi fine howo mai ge mata do mena Yesu yangun hino mate sai ndian. Sio do Yesu mo, lama mote sio dutu' yako Yesu ndo' bali mbaruku Yesu. Madi Yesu notun sio howo baya dele ntaku'. Mata mo yago sio ne sio lau ha' Yesu nanak gatepa mo ne notun gamenan di Yesu bene ha' sio. Yaga mine Yesu ndio, notun fine howo mo, baya, "Lau ne notun hino A soba' hila ne sio lau ha' Galilea. Ha' mboko ge do Aku hino."

D. YESU MANANAK GATEPA BATARUSU PALING BALI YESU: BACA MATUSI 28:16-18

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai, Yesu mananak gatepa mo do Yesu, sio do dufu Mata mo. Kage-kage di do Yesu ngkanangi haya hino. Hino mbi, sio do tanda di badok ne ma hino Yesu nima bali ndo'. Dadi yaga fiking. Yesu dadi paling

madi pede la Yesu nyawa dang, hopok ngkanangi haya mago-mago'. Yesu ngkalambi mo ge fohu. Yesu ngkalambi mo, You bei ne duo' bali di dina basamuhi mai. Mai ge man tu ka dang Setesi nama bali aku fene gatepa kemo di mai ndeli-ndeling mo, madi yaga fiking kamenan di mai.

III. YESU NDIO BALI MANANAK GATEPA MO

A. YESU YUFA' BAN SIO NFAMIKING DI MAI NDELI-NDELING DI YESU NATE NE
BACA LUKASI 24:44-48

Dadi Yesu notun Mananak gatepa mo di mai ndeli-ndeling hino Yesu nate ne. Hino mbi, Yesu yufa' ban sio nfamiking ne sio gananou gatong di You nsarita mai. Yesu ndio mo gafa', notun sio, baya, "Kemo po dadi A sura' matatu".

B. YESU YANAK HINO ALANG I TETE
BACA LUKASI 24:50-52

Dadi kemo mine ngangaje labe bia mpousa. Yaga fiking Yesu mo bene ha' You ndipu. Yesu yanak ndoya-ndoyang tete, bene ha' You ndipu. Yesu lau hopok ngkanangi haya mago-mago'. Mo ge sonto sa bali harak hino di Yesu bei sonto ne kito ngan ka di matatu kananou. Matatu duo' hino You ndipu ge pede la nyawa dang, duo' hino mbo hopok ngkanangi haya. Kemo mohon do sonto howo. Sia di tempu sa Yesu goho hino mbapeng bali Musa hopok Elia. Musa pede la nyawa dang, hopok ngkanangi haya. Sonto sia paling di Yesu mai. Yesu bene lau ha' You ndipu, madi gadele ngkanangi haya dang ka lau hopok ngkanangi haya mago-mago'. Dadi kemo yaga fiking.

NDOA' SIA KAHOWO: SARITA NISING

I. YESU NGANGAJE BIA

A. YESU MATATU BARADOSA DANG. YESU GE PEDE LA BEI MOTE YOU NDIAN SUKA SOU-SOUK.

Dadi kemo hila sou-souk napa' mine di Yesu mpangadadi. Kemo mine di Yesu dabe nangka fohun ndosa dang, sado ha' hino mpangahaya tete po ndosa dang.

Yesu mo ge bei ti ma no kasia ma dang, pede la bei mote Mbaba ndian suka hila sou-souk. Di Yesu dosun tempu susa mo, hino mpou sa ngan Gesamani mo, mata mo bali nsolang ngali nfamiking ka bei ti ma no, di Yesu napa' gananou matatu bene ha' yako Matahaya, sado gamate Mata mo. Masing bebego, madi Yesu babeto, baya, "Baba, besa Ke ndian ge, ala tiba kangela dang souk ka Aku leba mai ne dali Aku dang. Madi mai ge naki hino Ke ndian suka."

Dadi Yesu bili bene bei mote Mambaba ndian suka bali ti bei diti hino ndian. Dadi Yesu Mbaba ndian sagaro ge Yesu nikan gafoleng.

Dadi hino You nsarita mai nun, You ndian suka ge Yesu sado dabe, souk hino mpangahaya tete dadi ndosa dang, mohon Mata mo gafoleng. Madi yaga fiking!

Mate sai ge dosa nfoko' po mo. Yesu mpangadadi hino dabe nangka fohun sado ha' hino mpangahaya tete, Yesu ge ndosa dang. Dadi besa po sado Yesu nikan gafoleng?

B. YESU NIKAN KA SADO NATE DI MAI NDELI-NDELING

Yesu nikan gafoleng di begai: Yesu gafoleng ne fangu nyohi ban matatu ndosa nfoko'. Yesu ge matatu baradosa ntanau' po Yesu, di Yesu leba ban matatu ndosa sado fangu ban foko' mo di ngkanangi dang gafoleng ko. Yesu fangu ban hino You, di You po dahu pangahukung di dosa. Matatu bei dosa ge mbalawan You, po dang sio bali foko' mo, madi Yesu yala ban pangahukung mo ne matatu dang dosa mo sio bali nfoko' dang. Di besa matatu baradosa bene fangu diti nfoko' mo, nikan fangu di ngkanangi haya bali nyawa diak hino lipu hukung mo.

Mae, ne kito kabalik paling hino You nsarita mena. Kemo napa' mine di tempu sa Adang sio howo Hawa bei mote You ndio dang ne ngka, mo ge dosa diak hino dunia sai. Dosa mo bali nsalak. Nsalak mo po matatu dang dosa mo mantai lau bali manun. Sio mpangadadi butu'. Matatu dang dosa mo bali You ge kafa yao tu. Pede bego dang ka matatu baradosa mohon bali nfoko'. Fangu foko' mo pede la di kanangi haya dang, nikan bali di nyawa. Kanangi haya mo nikan baling paling hino petak, bali nyawa mo nikan diak hino lipu hukung. Matatu nyawa hino lipu hukung bali You ge kafa yao ndeha' sia, kafa bali You ge nsanubun hino dang. Dadi nyohi matatu dang dabe hino lodong Edeng ntakolo ge pede bali nfoko'. Mata so nikan fangu foko' mo di ngkanangi bali di nyawa.

C. MATA SA DANG YOU YANJI NE PO YESU MAI

Madi You dalian kito ngan ka di matatu sado Matahaya yanji hino Hawa, baya, dina kasia Mata sa bene ha' hino dunia mai ne pahala matatu hino dosa nsalak sai ntakolo. Mata mo bene dabe hino fine, madi fine so gananou ka mene dang noson ka ntuka. Mata so bene barusa' Lusifa nulu ntalan ne pahala di matatu hino dosa nsalak sai ntakolo. You yanji hino Adang sio howo Hawa po bego, sado Matahaya dahu mai ndeling di duman dosa. Mai ndeling dang You ganateng ban di matatu dosa ge basanaho di polo'.

Dadi mata sa ne ngaku You mpangayanji di Mata pahala bene ha' mo, mo ge sio bei mote You ndian sagaro. Sio daho domba mpolo' di You. Sio bebego ge sio dahu tanda sa sio ngaku You mpangayanji ne. Besa You do matatu ngaku Matahaya ndio, sado bei mote You ndian suka sado gamate di domba mo, bali dahu domba mo mpolo', mo ge You yala domba mpolo' mo bei matatu baradosa ntanau'. Polo' mo dadi dosa ntanuman. Madi mata dang dosa mo ngangano nun po hino Mata Pahala dang bene ha' mo, di Mata sa mo ge bene gahira dosa sai sou-souk.

D. SONTO-SONTO BASANAHO MAI NDELI-NDELING KA MANGALE

Dadi hino You nsarita nun, sado ha' sarita ndoa' sa mai, kemo mine You bali sonto domba mpolo'. Domba mpolo' mo ge kito mine You dahu ndeling di duman dosa ne matatu bakalemak paling bali You talo. Polo' mo ge dosa ntanuman, madi gahira di dosa ge talo dang.

SONTO HINO YOU NSARITA MENA:

1. Sia nangka fohun di hino lodong Edeng ndian ne. Adang sio howo Hawa bei

mote You ndio dang. Sio bei ti ma no. Mo ge dosa ko po mo. Sio bei dosa mo gafa', sio bene duman diti sio ndosa di mai ndon mo. Madi You yala dang. Souk mohon You bei ban sio mpakeang, ne gataman di sio howo mo. You gataman sio di domba ngkulik. Dadi kito mine sio sone doi diti sio ndosa mo ge talo dang. Pede la You gusu doi dosa mo talo.

Mo ge hemung sa Mata dang You yanji ne. Yesu hemung sa domba dang hino lodong Edeng ndian ne, di domba mo You gamate ne gataman ban di Adang sio howo Hawa, ne sio bakalemak paling bali You ma talo. Dadi Yesu ge gafoleng ban ne kito bakalemak paling bali You ma talo, di Yesu ge fangu ban kito foko' di dosa mo.

2. Sonto sia paling po di Kan bali Habe mo. Di hino sarita ndik dang mo, kemo mine You dahu mai ndeling dufu di duman dosa. Mai ndeling mo po dahoko di polo'. Kemo gananou mai ndeling mo (basanaho di polo') ge dufu di You notun Kan ne. Kan bei galia' You mpanganotun di basanaho nfamei dufu mo, sado You baya, "Besa kou ka bei dufu, mo ge A ala". Dadi mai ndeling dufu ne bakalemak paling bali You, ne sado You yala matatu ge basanaho di polo'.

Dadi a fene notun katong kemo di mai ndeling mo ge hemung sa Yesu gafoleng ne. Yesu mpolo' mo basarabik ne gahira ban matatu ndosa. Yesu notun bego di tempu sa Yesu bali mananak gatepa mo kaba gan ngale pasa ne, Yesu baya, "A polo' mai ge gagaha' You mpangayanji. A polo' dang basarabik mai po gahira matatu waha ndosa." Dadi kemo yaga fiking hino You nsarita nun mai, kemo mine matatu bei dosa nikan basanaho di polo' ne duman di sio ndosa. Madi di mai, Yesu mpolo' mo gahira gasou-souk dosa sai. Pede duman dosa mo dang. Yesu mpolo' ge gahira gasou-souk dosa sai.

3. Sonto sia paling po hino Abarang bali Isak mo. Kemo napa' mine di sarita ndoa' sa mo. You yago Abarang dahoko Isak di Matahaya. Abarang bei mote You ndio mo la se di Abarang ngaku tu-tu po You. Kemo fiking noson di Abarang bali Isak yanak hino mbapeng sa mo, Isak bali mpanganikak sa? Isak nikak Abarang, baya, "Baba?" Abarang baya, "Nsa?" Dadi Isak baya, "Mai ge kateme ndik ma hino, kayu dabun ma hino, domba dang souk dahoko di ko mbi?" Dadi Abarang baya, "Mo ge pede You po ganateng mai mo." Dadi sio ha' hino petak sa dang You notun di sio ne. Abarang madung mananak mo. Souk, danata bape hino kayu dalenga mo nfafon. Mata mo darik pisok, bene dobok di mananak mo. Nima bene lau, lama mote mine You mbidadari sa yuang, "Abarang! Abarang! Dele gamate io." Mo souk, Abarang dangaha do, do domba mene sa. Do domba so, mohon gamate domba so ka dahoko di You. Dadi Abarang dahoko mo, dahoko mananak di You dang, ka dahoko domba dang You ganateng mo. Dadi kemo napa' mine You ganateng domba mene sa ne bei Isak ntanau'. Isak pasa di domba mo. Isak mo dadi po di domba mo.

Mo ge hemung sa matatu baradosa ka yala Yesu ne Yesu dadi io ntanau'. You ganatengg Yesu ne bei matatu ndosa ntanau'. Yesu gafoleng, tuga di matatu dang bei dosa mo ge bei ngangano nun hino ma, sio dadi di. Yaga fiking Yohanesi ndio di tempu sa Yesu ha' mata mo hino Wayo Yoradang ne. Yohanesi do Yesu ha', baya, "To! You ndomba ntanau' dang souk ka gahira dosa hino dunia sai po Yesu mo".

4. Dadi a fene fei sonto sia paling ne kemo gananou sarita nising mai ka mangale. Sonto mai di hino domba pasa mo. Kemo gananou di domba pasa mo nikan domba mene. Yesu ge matatu mene. Domba pasa mo nikan molong. Yesu ge ndosa dang. Dadi a fene nikak kemo hila hino mbai, sio matatu Isarae nikan bebesa bali domba mo? Sio nikan gamate domba mo. Yesu ma gafoleng ngka, hemung sa domba pasa mo. Dadi matatu Isarae mo, nyohi ulun nikan yala domba mo mpolo' ne dapu di sio nyarung hino laloang ngking bali ngking, bali hino ambang notun. Dadi besa Bidadari Mate do polo' mo, You yanji sio di sio pasa You mpangahukung mo. Pangahukung mo ge mate sai, hedi? You bene gamate anamei mantuan mo sou-souk, madi besa sio bali tatoho polo' mo ge sio pasa di.

Dadi yaga fiking Yesu mo ma hemung sa domba pasa mo. Matatu baradosa ge pasa po di Yesu mpolo'. Dadi yaga fiking. Matatu Isarae ngangano po di domba pasa mpolo' mo ne sio dadi di. Di You mpangayanji hino sio ge, besa Bidadari Mate do polo' mo souk lau gadufu. Dadi sio, di tempu sa mo, ngangano togu-togu po hino domba pasa mpolo' mo. Dadi besa You do kito matatu baradosa dahu ngangano nun togu-togu po hino Yesu mpolo' dang basarabik ne, mo ge souk You mpangahukung mo ge dali kito dang ngka. Kito pasa hino You mpangahukung mo ko da. Kito baraasan.

E. YESU GE MATA PAHALA KITO NAPA' YIPIK PANGAMATE SAI, BALI PASA HINO DOSA MPARENTA

Dadi kemo hila hino mbai, a notun kalau, sonto mai sou-souk gatun po hino Yesu. Yesu po Mata sa dang You yanji ne. You mpangayanji ne hino Hawa notun tadenge-denge Mata sa bene barusa' Lusifa nulu ntalan ne pahala di matatu hino dosa sai ntakolo. A fene notun kabia kemo di mai ndeling mo mpousa. Kemo napa' gananou di nyohi matatu dang dabe hino lodong Edeng ntakolo ge Lusifa mata parenta sio sou-souk. Dadi a fene kemo fiking Yesu ndio di tempu sa Yesu hino kayu salipi mo. Yesu baroa' baya, "You! You! Besa po Ke gadele Aku?" Di tempu sa Yesu baroa' bego, Yesu yala di kito dosa hino dunia sa mai sou-souk, ka Yesu leba ban kito dosa hino dunia mai sou-souk. Kemo yaga fiking kabia hino kemo hila ndian. Di kito mine ko, Yesu yala kito dosa hino dunia mai sou-souk ka leba ban, sado Yesu matatu ndosa dang sado badadi dosa po di manun leba ban kito dosa hila hino dunia mai. Po dang You wai galia' ne do Yesu dang, di You do dosa ge talo dang. Gusu mohon kito mine Yesu baroa' paling kasia, baya, "Mo ge A fei souk ngka!" Yesu ndio mo ge mangale begai: Yesu mohon pahala matatu baradosa sado sio pasa hino dosa sai ntakolo. Mo ge Yesu yala paling matatu hino Lusifa nima ndian, sado ganafu di Lusifa bali Lusifa mparenta. Po dang Yesu baroa', "Mo ge A fei souk ngka". Yaga fiking.

Dadi kemo hila hino mbai sou-souk mohon mine di Yesu barusa' Lusifa nulu ntalan sado yala paling kito matatu ma talo. Mae, kito mine You nsarita:

BACA YOHANESI 3:14-16

Dadi mai, aku fei sonto sia, sonto mai di habai tambaga. Sonto habai tambaga mai ge sonto penting tu kalau. Sonto mai begai: Kito hino dunia mai susa, hemung sa matatu Isarae hino una' tangan ne. Sio susa di You galau habai goki dese hino sio sou-souk. Habai mo goki sio matatu Isarae, sado sio bene nate. Kito hino dunia mai susa di kito dosa mago' noson, sado kito nikan mate. Dadi kito hemung sa matatu Isarae ne di kito kaba susa di You mpangahukung mai.

Madi You dahu mai ndeling sa ne matatu Isarae pasa hino pangahukung mo ntakolo ne sio dadi. Mai ndeling mo po Musa gahanak habai tambaga hino kayu ndik, ne besa sio wai do gatong habai tambaga mo, mo ge sio dadi di, bali ti sio bia paling.

Mo ge hemung besa Yesu mai. You dahu mai ndeling sa ne matatu dosa pasa hino You mpangahukung mai ntakolo talo. Di You gahanak mananak Yesu mo hino kayu ndik. Kayu ndik mo po kayu salipi. Dadi mata sa ne wai do gatong Yesu hino kayu salipi mo ge io pasa di. Mata mo pasa hino dosa nsalak sai ntakolo.

Madi a fene notun katong kemo hila hino mbai di mangale di "wai do". Di matatu Isarae mo nikan dahu ngangano togu-togu po hino habai tambaga mo. Besa sio ngangano hino mai-mai galia' mo ge souk sio nate.

Dadi matatu hino dunia mai po hemung. Besa kito tahu kito ngangano nun hino mai galia', mo ge souk kito rugi la se. Di hino dunia mai kito ngangano nun togu-togu sia la. Ngangano nun mo po Yesu.

You naki hino kemo mata sia-sia ndian diti ne do di dang kemo mata sia-sia dahu ngangano nun hino Yesu te dang.

F. Mai Nfamei Pake hino Kito Pangadadi:

Dadi a fene basarita bali kemo hila mpousa di mai ngan sa dosa kahila mai. Di tempu sa aku ngangare noson, a kananou ka You nsarita mai dang. Dadi aku ngan di matatu baradosa tu kalau. A mbalawan a ina-mama ngkoyong tu sado tempu-tempu sio dangik, madi a mbalawan gaha' sio ndio. Besa asi-asi, o, aku ge labe tu kalau, sado a fei asi-asi hino a ina-mama sado ha' di matatu galia'. Hino mbi, a kahekok a falituha diti. Besa baya rekeng dang You ngan, mo ge aku mata labe tu kalau. Besa pakanako, mo ge a kananou nfamei.

Madi di tempu sa a mine You nsarita mai, a mohon kananou. O, aku mai ge ngan di foko' haya tu hino You. Hino mbi, foko' mai nikan fangu po di a kanangi bali a nyawa. A mine ngangaje mo, a pakataku'.

Gusu mohon a mine di Yesu nsarita mo. Mohon a nanang bali leling supu sa hino. Mohon a hodi a dosa hila mo kanafu kasouk hino Yesu. A sanek Yesu leba ban a dosa mo ne a fangu diti dosa nfoko' mo talo dang.

Dadi a fene fei sonto sa ne kemo gananou mai ndeling gahira dosa mo ge besa. A dosa mo, a lefo hino keratasi mai, besa sia mai dosa asi-asi, besa sia mai dosa pakanako, besa mai dosa tabea a ina-mama dang...sia mai ge dosa a faya rekeng dang You ngan. Hino mbi, dosa waha mai a notun kemo dang di a mahi, madi You napa' do dufu ngka. Dadi di tempu sa a mine You nsarita notun Yesu leba ban a dosa mai sou-souk, a tahu a ngangano nun togu-togu po hino Yesu mo. A lian mago' hino Yesu mo. A kananou besa aku bali dosa mai sou-souk mago' hino a kanangi mai, o, mo ge aku bali foko', madi a ngaku You, sado a hodi dosa hila mo kanafu hino Yesu. Di You nsarita notun, Yesu po leba ban aku dosa ne sado aku siak hino ndeha' naha' talo. Hino mbi, a fangu dosa mo di a kanangi dang. A fangu dosa mo di nyawa dang. Yesu po Mata tada ban a dosa mo sou-souk...dosa a fei di mena, sado ha' di dosa souk ka a fei di dina sai, hino mbi, dosa souk ka a fei di dina basamuhi ko. Mo ge Yesu leba ban bali ti gahira sou-souk. Po dang aku bakalemak paling bali You noka, di kangalang

mo Yesu napa' riwa' ban ngka. Aku baraasan po di aku ngaku Yesu po leba ban a dosa mo sou-souk.

1

PALAJARANG TAMBAHAN: YESU GATAGA MAI NTON DANG DALEDUNG HINO SA

LIO NGAN NANGKA FOHUN:

1. Notun paling di mata baradosa ndeha' dang ngaku dang noson ge Lusifa parenta sio.
2. Manun po Adang bali Hawa, bei mote You ndio dang ka bei mote Lusifa ndio.
3. Lusifa bali mai nton bene matatu dadi bia dang, hino mbi sio bene do matatu nate gaha'. (Mangale butu' bali You.)
4. Lusifa ngkua' ge "ofu notun", You ngkua' nahu ti hete. Lusifa po Matahaya mai walu' po dang. Io ngkua' ofu ti.

BACA MARKUSI 5:1-5

Mai ge sarita di mata sa ka mai nton daledung hino ka susa. Dadi mata sai ge susa tu kalau. Susa mo po di mai nton dang daledung hino mo. Mai nton daledung hino mo, yoi diti ma talo dang. Kemo ngan di matatu hino Taliabo mai yaga fiking kabia di Lusifa mai nfara mei, di Lusifa mai ndeling dahu po begai. Lusifa lelong matatu ndeling sia po manahu-nanak daledung hino matatu. Dadi matatu dang mai nton daledung hino mai ndeha' duo' po mote kubu-kubu. (Matatu Isarae bayasa lofu matatu hino liang ndian, te petak bahu, tempu tempu sio gayo' hino petak ntun ne bei kubu bebegu.) Mai nton parenta mata mo ngkanangi po dang mata mo sadi duo' mote kubu-kubu mo. Lusifa bopok mbala mai nton mo sanang po hino pangadadi dang ka Lusifa sio sanang po hino mangamate, po dang mata mo duo' mote kubu-kubu, bali duo' mote tala-talain bali duo' hino ndeha' basakodo besa petak bahu. Dadi mata so susa ka susa tu po dang dangik, yundung, sado baroa' di mai nton bei susa io mo. Mai nton dang daledung hino io ma buju io ne gamate diti io po dang sado io gakani diti ngkanangi. Bene gakani diti io ne sado io gafoleng di. Mo ge ngain di Lusifa ntafain sia paling. (Yaga fiking Adang sio howo hawa, Lusifa fandung ge dele matatu dadi.) Kemo ko mine, matatu bene yako mata mo ma talo dang. Mata mo ge ngkoyong tu. Kemo yaga fiking. Mata mai ngkua' diti dang ka Lusifa sio ngkua' po dang sado rante mo ma butu', pangamadung mo ma butu' di talo.

BACA MARKUSI 5:6-5:10

Kemo mine ko, mata mo do Yesu, lahi ha' Yesu ka dokun ntun hino Yesu mbeleng ndian. Dadi a fene nikak kemo hila hino mbai sou-souk, Besa po mata mo lahi to denge gila-gila dokun ntun hino Yesu mbelen ndian? Mata mo bei bego po di mai nton dang daledung hino mata so do dufu Yesu mo. Yesu ge sio gananou gatong di Mata so nouk hino lage mo ge matatu bayasa dang ka You nanak po nouk hino lage mo po dang, sio pakataku' etan tu po

Mata so, (Yesu). Po dang sio yalu gahaya ndio tete baya, **"Yesu bene besa aku? Ke ngain di You hete nanak bene besa aku? Suba You, Ke dele bagiging aku."** Mai nton mo sia baya bego po di mai nton bali Lusifa ge sio gananou Yesu ge souk diba sio hino lipu hukung talo. Baya dina so Yesu diba sio hino utoin baraasan. Sio ntaku' souk ka sio kalabahi di uton. Sio gananou di You ndio notun dali tadenge-denge ge sio ndeha' duo' po lipu hukung. Yesu mai po dali tadenge-denge ka sado gatuo' sio hino lipu hukung ko. Yesu mai po dali tadenge-denge hukung sio hino lipu hukung, po dang sio danek hino Yesu dele ka gataga sio hino ndeha' mote kubu-kubu mo. Ma di Yesu dahu ka ndian hino sio nsananek mo dang ka bene gahanak la You ngan, di Yesu bene pahala mata sa mai nton daledung hino mo, ne mata so bia paling sa mena.

BACA MARKUSI 5:11-17

Dadi kito mine ko, baya mai nton bali maribu ma Yesu ngkua' pasa ti. Yesu ge You nanak po Yesu. Mai nton sou-souk pede danata nsuba hino lipu hukung ma talo. Ma di tempu sa mo, Yesu ndian diba sio hino lipu hukung dang ka gataga la sio hino mata so ngkanangi ne Yesu bei gabia di mata so. Yesu fandung mata so dalo dadi. Dele ka mata so dadi Lusifa nuhu-nanak ne mata so gabalik ne dadi You nuhu-nanak.

A fene notun katong kemo di mai ndeling nfaha' sa. Begai: Besa kemo ka ngangano soho di Yesu dang mo ge kemo ge duo' po hino Lusifa nima ndian noson. Masing kemo dampong notun, mai dang, madi mo ge talo dang. Lusifa tu-tu parenta kemo. Besa sado mai nton daledung hino kemo ge mo ge a kananou ka dang madi tu-tu Lusifa nuhu-nanak po kemo. Madi perlu bego dang. Taliabo mai duo' hino basakodo ndian lau man gai, bali duo' hino Lusifa nima ndian lau man gai, di mai ge kemo gananou di naha' bali gananou di ndeling supu hino Lusifa nima ndian ma hino. Dadi a fene kemo fiking mpou sa. Besa kemo nseing fiking denge ndian, baya,

"O aku mai ge Lusifa nuhu-nanak dang!" Yaga fiking di mai ndeli-ndeling hino kemo mpangadadi hino mbai. Lio mangan besa padoman: Padoman ma ndeling sia po gamate matatu, ma ndeling sia po bei gasina matatu sado nate. Dadi a fene nikak kemo, Famiking mo ge manun You te manun woi? Woi perlu matatu ne dadi, woi perlu matatu ne nate. Lusifa perlu matatu nate. Mata mo perlu matatu nate la see. Kira Lusifa ma bei gabia matatu mpangahu' talo ne gahekok matatu fiking "A fei padoman mai ge dufu." Yaga fiking kabia ne sado kemo nfamiking gaufa'. Padoman ndeling sia paling po kimo ngkayaka ntaminen dinggang hino kemo. Kemo mangadoson danek ne padoman duman kemo ngkanangi lau dali kemo nima nubu, lau dali kemo ndo' nubu. Bali danek lape bia-bia hino kemo. A fene notun katong kemo, famiking bego ge manun hino You dang. Mo ge mai po Kakatipu kahila hino dunia mai ge manun hino woi? Manun togu-togu mata sia. . . Lusifa. Lusifa lelong matatu ne bene matatu harak nun soho sia dang ne bei harak nun mo ma yatu-yatu. Pangadadi ma yatu-yatu.

Madi di mai pangdadi napa' ha' Taliabo mai. Ndasi po hino kemo ndian, bene yala Yesu te yala dang. Nseing napa' yala ngka, Nseing kira nfamiking besa matatu hino You nsarita mai ka gasun Yesu ne supu hino sio mpetak duo'. (To Markusi 5:17)

BACA MARKUSI 5:18-20

Mata dang mai nton daledung hino ge bia ngka. Io ngaku tu-tu Yesu. Io daliain tu-tu po Yesu. Io do Yesu pahala io hino Lusifa nima ndian ka io dahu harak togu-togu po hino Yesu. A fene notun kemo. Kemo ndeha' ndian ngai-ngai noson di Yesu mai, yaga fiking. Ma po Yesu po gasupu kemo hino dosa mpangakung sai ntakolo, ma po Yesu po gasupu kemo hino

Lusifa nima ndian. Besa kemo ka ngaku dang noson, mo ge Lusifa bei mbala kemo noson. Madi besa kemo bei ngangano togu-togu po hino Yesu, mo ge Lusifa parenta kemo dang ngka!! Kemo duo' gaha' po hino You nima ndian. Kemo dokung bali damo hino ndeha' basakodo ndian dang ka demo supu ti hino ndeha' naha' ngka.

Yaga fiking di mata so. Io dalian tu-tu Yesu sado danek hino Yesu ne lau bali Yesu. (BCA PALING MARKUSI 5:19,20) Kira mata sa hino mbai bene notun di Yesu napa' bei gabia kemo Yesu napa' bakaosu kemo.

Mark 5:1-20

Yesu Gataga Mai Nton Dang Daledung Hino Matatu Sa

1 Dadi Yesu bali mananak gatepa mo taga mote talaga Galilea mo ngking. Sio taga toyo mo, taga hino mpou sa ngan Gerasa. 2 Dadi Yesu nouk hino lage mo pasa, do matatu mai nton daledung hino sa ha'. Mene so duo' nyohi mote petak bahu bali kubu. Mata mo duo' nyohi mote kubu kubu. Matatu bene madung paling mata so ma madung talo dang. Baya bene rante di rante ase ma rante gaha' dang. 4 Di mena, matatu pake madung mata mo nima bali rante mando'. Madi rante ase mo, io wola' ka rante ase mo butu', pangamadung mo ma io wola' ka butu'. Mata bene gamahu io ne yako paling io ge mai hino dang. Mata so ge ngkoyong tu. 5 Nyohi dina modong io lau nyohi mote mbape-mbapeng ka io baroa' bali lau nyohi mote kubu kubu ka yalu. Bali ti io gakani diti ngkanangi.

6 Dadi mata mo do Yesu lau sai, yawo yawo noson, mata mo lahi tadenge sado ha' Yesu, gila gila duo', dokon ntun hino Yesu mbeleng ndian. 7 Mata mo duo' dokon ntun pasa, yalu gahaya ndio, baya, "Yesu bene besa aku? Ke ngan di You hete nanak bene besa aku? Suba You, Ke dele bagiging paling aku." 8 Mai nton mo ndio bego po di Yesu napa' yago mai nton mo ge supu hino mata mo. Yago ko po notun, baya, "Kemo mai nton mo da, supu kalia' tiba hino mata mo." 9 Yesu nikak mai nton mo, baya, "Kemo ngan sa?" Dadi mai nton mo notun, baya, "Aku ngan Legiung di kami waha." 10 Dadi mai nton hila mo sia danek, souk danek hino Yesu ne dele ka gataga sio hino petak mpou so.

11 Dadi tempu sa mo, yaba sobung haya sia manga-mangan hino ntombing ngkananging hino sio howo nsohing mo. 12 Dadi mai nton hila mo danek hino Yesu ne Yesu yati sio ne sio daledung ti hino yaba waha mo. 13 Sio dane-danek bego, Yesu yati, baya, "Supu kalia'." Yesu ndio mo pasa, mai nton hila mo kaba supu hino mata mo ka daledung ti hino yaba waha mo. Dadi yaba mo dosun fatang ribu howo te sa. Dadi mai nton hila mo daledung hino yaba sobung so pasa, yaba mo rundung gasidak ka nouk soru soru di hino wayo, bali gapodok gila gila. Yaba mo nate gasou-souk. 14 Dadi sio mata yaga yaba mo do go, sio lahi ka gegeng di hino kota bali matatu dang duo' hino kota mo ntakolo. Sio waha mine bego, kaba lahi ka ha' hino mbo, bene do dang mai sa sa po badadi hino mbo. Sio bene dulok di mai ndeling dang badadi mo ka mandufu. 15 Dadi sio waha ha' Yesu mo, do mata dang mai nton daledung hino mo ma duo' hino. Sio do mata mo ma napa' daman paling ngkalambi ngka bali ti sio ma do dufu paling mata mo di mata mo ndian ma mantong ngka ka sio kaba pakataku'. 16 Dadi matatu dang do diti mo, basarita paling di. Basarita di mata so bali basarita di yaba dang mo. 17 Dadi sio mata petak mo ntaminen mine sio notun paling di bego, sio danek ne Yesu supu

galinga hino sio mpetak duo'.

18 Dadi Yesu mine go, mata mo bene yanak paling hino lage. Dadi mata sa dang mai nton daledung hino ka napa' bia paling dang mo ma ha'. Ha' mo, danek hino Yesu ne lau bali. 19 Yesu mine go, notun baya, "Mai dang. Paling ne ha' dafa' kemo nfalituha mai ne notun di mai ndeling dang Tuhang bei gabia ban di kemo mai. Notun di sio faya, "Tuhang nafa bakaosu ti aku ka bei gabia aku."" 20 Mata mo mine go, lau. Lau ka gegeng paling di mai ndeling dang badadi hino io mo hino kota kahulu. Gegeng mo, notun di matatu-tu di mai ndeling sa dang Yesu bei gabia di mata mo. Matatu dang mine mo sou-souk kaba kage ka bakuba di.

2

PALAJARANG TAMBAHAN: TOMASI

Dadi hino sarita ndik dang mai, a fene kabalik paling hino tempu sa Yesu yangun paling hino mate ndian. Kemo fiking noson sarita dang mo? Di tempu sa fine howo mo ha' Yesu ngkubu, kemo fiking noson?

Batondo paling di Matius 28:1-10

1. **Mo ge fine howo mo ha' Yesu ngkubu di dina sa?**

Dina Minggu--dina Saba' gafa' dali huko.

2. **Fine howo mo ngan sa?**

Maria Maga-dalena bali Maria galia' sa.

3. **Fine howo mo ha' kubu mo, sio do bebesa?**

Sio do mai ndeling tolu po bagai:

- mahuyu lau ngkoyong tu.
- bidadari hino You ndipu ka nouk.
- bidadari sa mo galuling galia' nggaha' sa dutuk di kubu mo.

4. **Tantara dang yaga kubu mo bebesa?**

Sio ntaku' tu sado ngkanani baratinding. Sado sio daroso, bali bukan ofo besa matatu nate.

5. **Souk, bidadari sa mo notun fine howo mo bebesa?**

- Bia ntaku'. A kananou kemo howo lau dulok Yesu dang sio badok hino kayu salipi.
- Mata mo hino mbai dang ngka.
- Mata mo ge yangun hino mate sai.

6. **Mo ge souk, fine howo mo mine bidadari ntanefa ne sio lau ha' Yesu mananak gatepa ka notun sio di Yesu ge yangun hino mate sai. Lau ha' Galilea, souk do Yesu hino. Dadi fine howo mo lahi, ha' leling bakatanga, mansa dang badadi?**

Sio batarusu bali Yesu.

7. **Yesu vago sio howo pangaago mo po hemung sa bidadari mo. "Lau ne notun hino A soba' hila ne lau ha' Galilea. Ha' hino mboko gi do Aku hino."**

TOMASI

I. YESU GANOTUN NGKANAGI HAYA HINO MANANAK GATEPA

A. YESU YANGUN PALING HINO MATE NDIAN GAFA' HA' MANANAK GATEPA

Dadi di modong Minggu dali manuk ndio, fine howo mo ha' Yesu ngkubu. Sio mohon mine ngangaje di Yesu hangun paling hino mate ndian. Hino mbi, sio kaba do Yesu mo, bali batondo tadenge sai bali Mata mo. Souk, sio lahi ne notun Yesu mananak gatepa mo di ngangaje bia dang mo. Sio howo ha' mananak gatepa mo notun di Yesu ndio mo. Dadi mananak gatepa mo dahu mai ndeling ne lomu di modong sa. Kira sio bene batondo di mai ndeling-deling di sio do Yesu gafoleng, souk mine di dadi paling mote.

Dadi di modong mo, sio kaba lomu, madi pede mata hulu la. Yesu nanak gatepa sia ge ha' dang noson. Dadi sio duo-duo', nseing batondo bali nseing. A fene notun dimo hila hino mbai, sio duo' hino leha' ndian mo, laloang ma ribo' di sio ntaku' noson. Sio ntaku' sa? Sio ntaku' di matatu Yahudi, bali di tantara Roma mo. Sio taka di mata Farisi bali Mata Lefo mo. Yaga fiking. Sio mohon do matatu waha mo yado Yesu sado badok Mata mo hino kayu ndik sado nate. Po dang sio lomu di modong bali laloang ma ribo' tiba. Sio duo' hemung bali fiki-fiking mai ndeling-deling dang mohon dali sio ne.

Dadi kage-kage, Yesu ha' sio. Ha' hino sio mbakatanga. Madi laloang mo ribo' tiba. Yendela ma dutuk. Masing bebego madi Yesu ha' goho hino sio mbakatanga di Yesu ngkangi mo ge fohu. Mai ngka ge hemung sa kanangi sa mena ne dang ngka. Yaga fiking di tempu sa Yesu gafoleng dang noson, Yesu pake kalambi matatu. Yesu ngkanangi mo hemung sa kito no dang mai. Mae kito kaba fiking Yesu kalambi matatu mo.

B. KANANGI TEBA BALI KANANGI FOHU

1. YESU PAKE KALAMBI MATATU

Dadi Yesu ngkanangi mena mo, di tempu sa pake kalambi matatu mo ge, bei sonto di kito matatu hino dunia ndoa' sai. Yesu pake kalambi mena mo, hemung sa kito mai. Besa gan kangan dang, mo ge susa, Yesu nanang baluhan. Dadi a fene notun katong kemo hila, dele dang kemo nfamiking futa hino You ndio mai. Dele dang kemo fiking begai, "**Mote a lian ge, a mine You nsarita mai ge kangan ma A kan dang. Hino mbi, mai waha A tulok dang.**"

Kemo yaga fiking la di sio matatu misonaris ne. You ndio ge sio ma gananou, madi sone gan kangan hemung sa kito. Nanang baluhan po hemung sa kito. Sio ngkanangi mo, pangahu' dali hemung sa kito kanangi mai. Yaga fiking tempu kasia Jonda nina mena ne. Di bulehaya hu', madi mo ge mangale di bulehaya iko You nsarita mai dang ge dang. Mo ge pede bukti kito dunia teba mai ge kangela. Kangela di Adang sio howo Hawa ndosa ne. Sado You dahu mai ndeling ne dunia mai susa po di Adang ndosa. Dadi mai, You bene galono' paling dunia mai, madi nikan gaka' mena kito matatu baradosa mai lian. Mo ge pahala kito matatu baradosa hino dosa sai ntakolo, besa matatu

dahu ngangano togu-togu po hino Yesu ge matatu mo pasa hino dosa sai ntakolo po di Yesu.

Dadi yaga fiking, di tempu sa Yesu pake kalambi matatu, Mata mo ngkanangi badito ge talo. Yaga fiking di tempu sa tantara Roma mo bei gaetan Yesu mo. Yesu badito sado gafoleng, madi mo ge di Yesu pake kalambi matatu noson. Yesu gafoleng, souk yangun paling hino mate ndian. O, mo ge Yesu bali kanangi fohu.

2. YESU NKANANGI FOHU

Dadi mai a fene fei sonto sa hino sokalati. Besa kemo mohon danong sokalati nggohon sia. Dadi kemo yaga io sado io nfuhan nitu. Dadi kemo do nfuhan nitu mo, kemo fiking, **"O, a harak ngka. . . naki tadenge-denge fuan waha."** Dadi mo ge hemung sa Yesu ngkanangi fohu mai bene bei sonto ne notun di kito matatu ngaku hino dunia ndoa' sa mai, kito bali harak hino. Yesu ngkanangi fohu mo hemung sa nfuhan nitu. Kito ngaku Yesu ge kito hemung sa nfuhan waha dang basamuhi ko. Di kito ndeha' dang ngaku Yesu ge tadenge-denge dalo kanangi fohu. Kanangi fohu mo hemung sa Yesu ngkanangi fohu mo. Dadi kito hino dunia ndoa' sai, ndeha' dang napa' bei ngangano nun po hino Yesu noka, mo ge kito bali sonto. Sonto mo po Yesu dadi nfuhan nitu, ne tahu tanda tadenge-denge kito matatu ngaku sou-souk bene dalo kanangi fohu hemung sa Yesu mai.

Dadi yaga fiking. Yesu mananak gatepa mo duo' hino leha' sa. Laloang dutuk bali kunci ngka. Masing bebego, madi Yesu ha' goho hino sio, mbakatanga. Sio sara kage. Yesu do go notun sio, baya, **"Ogo. Bia ntaku'"** Dadi sio mine Yesu ndio mo sio sanang, ntaku' dang. Madi nseing nfamiking ngai-ngai noson, di sio fiking, **"Kira mai ge Yesu ngkambok, te sa?"** Po dang Yesu ganotun sio di Matahaya mpule bali di ase badok ndeha' hino Matahaya ndo'. Masing bebego nseing ge ngai-ngai noson sado Matahaya nikak sio, **"Kangan hino?"** Souk, sio yodi ban Yesu kenak goreng mpou sa. Mohon Yesu gan kenak mo bali notun sio, **"To, Aku po mai. Aku pede kambok dang. Besa pede kambok, O, kambok gan kangan dang, hedi?"** Di Yesu bene sio gananou tu-tu Yesu yangun paling hino mate sai ndian hopok ngkanangi haya mago-mago'. Pangamate sai ngkua' ofo notun ti. Yesu ngkua' pasa ti hete.

Dadi kemo yaga fiking, Yesu mananak gatepa mo mohon do sio ntuhang bego, sio mahesi tu kalau, mo di sio do Yesu di nangkafohun, sio fatak sio do pede la Yesu ngkambok. Yesu bene sio gananou di Yesu ge bali ngkanangi fohu. Po dang Yesu notun sio, **"Lau sai gusu. Hako Aku. To A lima bali lo' mai. Ase badok ndeha' hino noson. Yesu po Aku. Ati kangan ne A kan ka kemo gananou Aku pede kambok dang. Yesu po Aku."** Dadi kito mine di Yesu ngkanangi fohu mo, mai ngkahelek bene dali ge hino dang, di laloang dutuk souk madi Yesu ha' sio. Yesu ngkanangi fohu mpaha' hemung sa ngkanangi mena ne madi fohu. Yesu mpaha' humung di Yesu pake ngkanangi mena, ne, madi You Yawe napa' galono' ban. Yesu ngkanangi fohu bali ngkani ndeha' noson, madi hu' dang, di Yesu ngkanangi fohu gananou hu' dang bali gananou pangamate sai dang. Yaga mine, yaga fiking ne tolon.

"Mo mohon Yesu yufa' ban sio nfamiking ne sio gananou gatong di You nsarita mai. Yeus notun sio, baya, 'Sio mata lefo ne dahu begai, 'Dali

tadenge-denge matatu bagiging Karistu sado nate.'" Souk, Karistu mo nate, botu tolu mandian, yangun paling hino mate ndian." Dadi Yesu gatepa sio bebegu souk, mohon lau.

II. TOMASI--MATA DANG NIKAN DO NISING NE SADO NGAKU

Dadi Yesu mohon lau, Yesu mananak gatepa sia ngan Tomasi ha'. Madi kona, Yesu napa' lau gafa' ngka, Tomasi mo maling.

A. TOMASI HA' MADI MALING. BACA YOHANESI 20:24-25

Yaga mine Tomasi mai ndio, **"A ngaku dele besa a to ase badok ndeha' hino Yesu mina, hino mbi, sado a tampan lima nsangan hino ase badok ndeha' mo."** Yaga fiking Tomasi mai. Mata mai mohon ha' ma nfalituha hulu mo Tomasi nfalituha po mo. Sio mahesi tu, bakuba di sio mohon do Yesu. Dadi sio Tomasi ha', sio lama-mote notun, notun di ngangaje bia, madi Tomasi mai ge ngaku dang.

Dadi Tomasi mai, sontu sa matatu dang perlu do nising mohon ngaku madi pede la mine. You ndio ge sio ngaku dang. Kemo fiking besa? Tomasi ndio mo **"A ngaku dele besa a to."** dali bali Yesu ndian te dang. Mai dang. Hino mbii, Yesu mohon lau gafa' madi Tomasi mai ngaku io nfalituha ndio dang. Mata mai nikan do di mbelen diti, souk mohon ngaku. Kona, io ngaku dele besa mata mo do diti di belen gusu po mohon ngaku.

B. YESU GANOTUN NKANANGI FOHU MO HINO TOMASI--BACA YOHANESI 20:26-27

Dadi kito mine Tomasi mo ngaku You ndio dang bali ngaku io falituha ndio mo dang. Yesu mananak gatepa hulu bali fine howo dang napa' do Yesu mo, sio duo' sanang tu. Bakuba di sio gananou Yesu ge tu tu yangun paling hino mate sai ndian, madi Tomasi nfamiking futa-futa di ngaku dang. Tomasi mo bei sontu sa kito to matatu dang ngaku dang. Mata mo ndian bakuba di dang, mata mo ndian susa. Tomasi mo duo' bego minggu ka sia, lau botu walu. Dadi dali paling dina minggu Yesu mananak mo lomu. Sio duo' hino leha' ndian mo, laloang ma ribo', hemung sa minggu kasia mena ne. Duo-duo', kage, di Yesu ha' goho hino sio mbakatanga. Souk, Yesu yuang Tomasi, kira baya, **"Tomasi, lau sai gusu. To diti lima mai. Tampan kou nima kiking hino mbai. Tabak kou nima ne tampan hino a usuk kanangi mai."**

Guru nikak hino sio dang mine sarita sa mai po bagai: "Lio mangan tempu sa mo kemo ma hino bali nfamiking hemung sa Tomasi mo. Ge kemo ma hino sado Yesu yuang kemo ne bei hemung sa Tomasi mo ge nanang bebesa?"

C. TOMASI MOHON MANGAKU-- "A TUHANG PO KE, A YOU PO KE." BACA YOHANESI 20:28

Dadi yaga fiking. Di tempu sa Tomasi io nfalituha notun di minggu samena ne mata mo baya, **"A ngaku dele besa a to ase badok ndeha' hino Yesu nima"**, Yesu mohon lau gafa' di Yesu hino dang. Di tempu sa Tomasi baya bego Yesu mine dang, madi Yesu mine dufu. Yesu ge You.

Yesu ntalinga besa kito talinga dang. Baya kito lio mei, haya, pede Yesu mine souk. Baya basasinok te, baya kito fiking la hino kito lian, madi Yesu napa' mine ngka.

Yesu napa' gananou ngka.

Dadi kito mine Yesu dalian tu Tomasi mo. Yesu ha' ganotun ngkanangi fohu mo, ne sado Tomasi ngaku Yesu yangun paling hino mate sai ndian ngka. Madi yaga mine You ndio.

D. **YESU YATI NASEHAT HINO TOMASI--BACA YOHANESI 20:28-29**

Dadi Tomasi mohon ngaku Yesu. Tomasi mohon ngaku Yesu ge tu-tu yangun paling hino mate sai ndian, sado Tomasi mangaku di nsung, baya, "**A Tuhang po Ke. A You po Ke**" mangaku di nsung ngka. Madi Tomasi mo nikan do mena di mbeleng diti. Besa do di mbeleng diti dang, mo ge ngaku dang. Tomasi nfamiking dali bali Yesu ndian dang di Yesu notun Tomasi, baya, "**Kou ngaku po di do nising, madi sanang tu po di matatu do ka dang noson madi ngaku.**" Dadi Yesu ndio mo mangale begai: matatu do ka Yesu dang, ti do ka tanda herang sa dang madi ngaku, matatu bebego ge sanang tu. Matatu bebego ge dali bali Yesu ndian tu di ngaku Matahaya ndio. Mata mo nikan do tanda dang madi ngaku You ndio. Mata mo gananou You ndio pede mucking, dadi mata mo ngaku You ndio. Yaga fiking You ndio di dunia mai nun nangkafohun, baya, "**Naha**", souk naha' ngka mo.

You ndio baya, "**Wayo kafa.**" Souk wayo kafa ngka mo.

You ndio baya, "**Fulung-kayu. . .**" Souk fulung-kayu badadi ngka mo.

You ndio baya, "**Dina mbeleng, bombon, bali fuho hila i. . .**" Souk sio dadi sou-souk.

Di hino dunia ndoa' sai, You ndio notun kemo hila hino mbai, baya, "**Woi sa ngaku di ndian nising di Yesu leba ban sio ndosa, souk sio pasa di. Di You dalian tu-tu matatu hino dunia mai sou-souk, po dang sado mananak sia dufu ma yati, ne matatu ka ngaku, mo ge mata so dalo baraasan. Io dalo mate dang ka io dalo po baraasan.**" Dadi kemo nikan bili di kemo ngaku You ndio te ngaku You ndio dang. **Yohanesi 20:30-31.**

LIO NGAN PENTING

1. Yesu ngkanagi fohu hemung sa nfuang nitu. Di woi sa bei ngangano nun hino Yesu, di Yesu diak ban ne leba ban kito dosa, mata mo tadenge-denge bene dalo kanangi fohu, hemung sa Yesu no.
2. Tomasi bei sonto sa hino kito matatu ndeha' dang nedan do nising mohon ngaku. Madi besa pede la mine You ndio ngan sio ngaku dang.
3. Yesu ndio bali Tomasi baya "**Sanang tu po di matatu do ka dang noson madi ngaku,**" dali kito hino dunia ndoa' sa mai. Kito nikan ngaku mena souk tadenge-denge kito kaba to di beleng diti mai ndeling bia kahila hino You.
4. Tomasi mai bei sonto sia paling hino kito matatu ndeha' dang napa' ngaku Yesu noka. Tomasi mangaku di nsung ne sado ma nfalituha kaba mine. . . "**A Tuhang po Ke. A You po Ke.**" Dadi besa ntaku' mangaku di nsung.

3

PALAJARANG TAMBAHAN: MATATU KAYA BALI LASARUSI

I. LIO NGAN NANGKA FOHUN:

Dadi hino sarita ndik dang mai, kito kaba mine Yesu basarita bali mata Farisi hopok mata lefo, di sio pake dahake gasala Yesu ndio. Sio bayasa duo' mine Yesu ndio, madi hino sio ndian, ge sio bei ngkira-kira ne gasala di Yesu ndio mo. Yesu mohon gatepa sio mpou sa di You nfamiking, di hino pipi bali mai hino dunia mai. Yesu gananou di mata Farisi, sio daliain tu po pipi bali bene mura di mai waha hino dunia mai. Sio pusing di You ndio dang. Po dang Yesu bene basarita bali sio ne notun gatong di sio. Yesu pake bei sarita ne gatepa bali di matatu. Di hino sarita sarita dang Yesu bei mo, Matahaya baya lolik, madi sarita mo bali mangale. Dadi mae, kito mine Yesu nsarita sa mai:

BACA Lukasi 16:19-31.

II. BANDING DI MATA KAYA SIA BALI MATA KASIANG SIA:

Baca Lukasi 16:19-21.

A. MATATU KAYA:

Dadi hino Yesu nsarita mai, kemo mine di mata howo hino. Mata sia ge matatu kaya sa. Mata mo duo' hino kadato sa, bali nobong batu tela lau lolik io ndeha' duo' mo. Besa matatu bene ha' dulok mata kaya sa mo, nekain diak hino isa laloang mohon ha' di hino io talo. Mata kaya mo mura di mai waha hino dunia mai sou-souk. Io bene kurang paling mai ndeling sa sia ge mai hino dang. Mata kaya mo mpakeang ge pede pakeang pede bia bia. Mata mo gananou kalambi ntora' ge hino dang. Io mpakeang pede mpakeang nsan haya haya. Bali io ngkangan gan ge sa mata bia ngdangan, kangan mo, mpaha' bia tu bali yayok nfon ge galubun. Dadi mata kaya mo pede mura la se. Io ge bene gananou kurang paling di mai sa sia ge mai hino dang.

B. MATATU KASIANG

Madi hino Yesu nsarita mai bali matatu galia' sa hino. Mata mai ngan ge Lasarusi. Mata mo ge matatu kasiang sa. Mata mo mpakeang pake ge mpakeang pede mai ntora-ntora'. Hino mbi, io ngkanangi ge dutu-dutu' pede la di ngkani, io ngakani mo ge nana gusu foun etan tu. Mata mo susa tu. Io ngkangan gan po pede la hino mata kaya so ngkangan nsewang nafu hino meja notun mo. Kona, mata kasiang mo ge kangela tu, sado asu asu ma ha' ka balo' mata so ngkani mo. Mata so bali nfallituha ne gayaka ban io ngkani mo ma dang, ka pede la asu asu ha' ka balo' io ngkanangi ngkani mo.

Dadi hino Yesu nsarita mai, kemo mine mata howo hino. Mata sia ge matatu kaya bali mata sia paling ge matatu kasiang. Mata kasiang so ge ngan di kangela tu.

III. PANGAMATE GE MAKAN BILI MATATU DANG,

A. PANGA MATE SAI GE DALI NYOHI KITO MATATU MAI, NAMEI MATAHAYA, MATA KAYA, MATA MISIMING TE YAYARU NGANGARE MO GE DALI GA SOU-SOUK SIO:

Baca Lukasi 16:22-26.

Dadi You nsarita notun kito di dali dina kasia Lasarusi mo gafoleng. Hino mbi, man dang mata kaya mo ma gafoleng. Mo ge kito mine sio howo kaba gafoleng. Kemo hila hino mbai, yaga talian kemo sou-souk nikan gafoleng. Pangamate sai po Adang sio howa Hawa ndosa nsalak ne, di You notun sio howo baya, "Kayu nfuang nfuang kahila hino lodong mai ge gan bia souk; duga po kayu gananou mo nfuang ge gan talo dang. Di dina sa kou gan ge dina sa mo, kou nate po dina sa mo." Madi Adang sio howo ngaku You ndio mo dang, ka ngaku ti Lusifa ndio, mo po dang sio gan kayu gananou nfuang mo. Gan souk, You dahu panga doto hino sio howo mo. Panga doto mo ndeling sio po pangamate sai. Di You ndio baya, "Di kemo badadi hino petak ge nikan souk kemo baling paling po hino petak." Dadi dosa nsalak mo lau sumpasumpak sado dali kito hino dunia ndoa' sai sou-souk. Nyohi matatu dang dabe hino lodong Edeng ntakolo sou-souk ge nikan baling paling hino petak, po di nun sio howo ndosa mo.

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai mpou sa di kito ngan ka di matatu mai. Matatu ge fiking ha' panga mate sai dang. Di begai: Besa tempu modong kemo lau mansawai ne kemo duo' hemun-hemung bali kemo nseing. kemo duo' hemung mo po kemo mangkalekok dangei. Mangkalekok dangei mo po di kemo fiking ha' panga mate sai dang ko. Po dang kemo basarita di mai sia begai, sia begai, ne tuga di kemo mantalingun di pangamate ko. Te besa mata sia, io karya di naha' hangkik di modong, modong hankik di naha', io fiking ha' di nate ma dang. Io fiking soho la ia ngkarya mo. Te anamei ngangare bali yayaru, sio fiking baya, "E, kami ge hambik mate dang di kami mai ge umun masi nfula-fula noson. Kami mai ge hambik mate dang noson. Ma po matatu ntika-ntika' mo ge, sio man dang gafoleng, madi kami ge hambik gafoleng dang." Dadi besa kemo ne nfamiking bebego mo ge. . . yaga! Di begai: Ngan ka di kito matatu mai ge, besa huko kito gafoleng te, sado hu' minggu kasia kito gafoleng te, sado ha' tahun kasia kito gafoleng te, kito dina gafoleng ko ge, kito kananou ka dang. . . Kito modong gafoleng te dina gafoleng ko ge kito kananou ka dang. Kage kage! Kito gafoleng gasidak ngka! Namei gafoleng hino nina ntuka ndian, deha' dabe lansung gafoleng, deha' dabe ha' bombon dang gafoleng, ndeha' ha' taun kasia gafoleng, ndeha' taun kawo lasi gafoleng. Dadi kito dina gafoleng kito kananou diti dang, madi kito sou-souk kananou kito ge souk nikan gafoleng la se.

SONTO NGANGARE

Dadi mai, a fei sonto sa hino anamei ngangare nfula-fula noson sa, io nsung fulun mohon bakawahu. Io ngangare nfula noson, madi io ge fasek di hino kangan ntanulok, besa hino karangsung te kalohon. Hino kangan ntanulok mo ge io fasek tu kalau. Dadi modong kasia io fiking baya, "Mai ge napa' dali tempu bei karangsung po mai ngka". Dadi modong mo, io napa' fiking gamenan-menan di ngka. Dadi dali naha' io lau. Io lau sado ha' hino karangsung ndeha' bei mo. Io bei karangsung sia te howo, souk duo' wasik. Io wasik souk, bene bei paling karangsung mo, kage kage io diak ti hino karangsung ndeha' bei mena mo, kadali io ka io gafoleng. Dadi mo ge io ganangou gamenan io souk gafoleng mo, te gananou dang? Io gananou ka dang. Hino mbi, io fiking io mpangadadi ge man nosoin, mbi mai dang. Dadi yaga!

SONTO YAYARU

Mai, sonto ti hino anamei yayaru sa. Fine so yayaru mohon dali io. Dadi io fiking baya, "A mai ge, bia sa, a basanudong ne, a bali lodong hino, hino mbi, a bali anak. Dadi io mine matatu bei rame ofo ge io lau ne rame hino. Te mangan ka di matatu bene bei rame-rame ge pede io lau ha' hino souk. Io lau mo, hino io ndian famiking ge io bene do dang mene do bia io. Dadi io pake pakeang bia, hino mbi, io bei ndai ma bia. Io dahu ka ndian hino panga mate dang. Io fiking baya, "A mai, yayaru nfula nfula nosoin begai! Dadi mai ge a sone dafa' mene ne sado a basanudong." Dadi lau lau dali naha' kasia io hu'. Fine so hu' ngkoyong tu. Pangahu' mo lau botu ngha', te botu walu io gafoleng. Dadi mo ge io gananou gamenan io souk gafoleng mo te gananou ka dang? Dadi io ndina gafoleng gananou ka dang.

Dadi sonto howo mo ge hemuing sa sarita di matatu kaya bali Lasarusi mai. Sio gananou sio ndina gafoleng ge dang. Kage kage sio gafoleng gasidak.

Dadi besa hino mai ndeling waha mo, hino kangan tanulok te besa bei ginang te, mo ge dosa te sala di mo ge mai dang. Hiti kemo sone mai waha mo bali kemo nikan ndian ma soho hino Yesu. Dele dang kemo sone la kemo nlodong te kemo sone la mai ndeling bebesa sia sado kemo nfamiking ha' Yesu dang. Ka kemo dahu ti ngangano nun hino mai waha mo, mo ge nsanubun ge kemo susa. Kemo yaga fiking di mata kaya mo. Io ndian soho la hino io ngkaya waha mo, sado io fiking di You ndio dang. Sanubun tofo io nyawa mo rugi. You gasala di io kaya mo dang. Mai ko di io dahu la ngangano nun hino io kaya mo. Po dang Yesu ndio notun begai baya, "Lio mangan, besa mata sa ka io mura la di mai hino dunia mai sou-souk, tofo io nyawa ma rugi, mo ge io utung te rugi, mo ge rugi." (Lukasi 9:25)

B. MATA KAYA SIO NGKAYA MO RIO SIO NE SADO SIO NATE DANG GE DANG, KA SIO MA SOUK NATE :

Dadi kemo hila yage fiking di mata sa kaya mo. Mata mo kaya tu, masing ti bebego madi mata mo gafoleng, hemung sa matatu kasiang Lasarusi mo. Sio howo hemung sia. Dadi mata kaya mo, io ngkaya mo ne riwo io sado io gafoleng dang, mo ge dang. Ka io ge nikan gafoleng hemung sa matatu kaya dang. Hino mbi, io mpipi, ngkadato, bali lodong waha mo sou-souk ge io nikan gadele. Io yodi mai waha mo sado ha' di hino dunia basamuhi ko ge talo dang. Dadi a fene batanefa hino kemo mpou sa. You gasala matatu kaya mo di io ngkaya mo dang. Besa matatu pakatua sado dalo lodong waha, bali mai mai ma waha hino dunia mai, mo ge sala dang. Madi besa mata mo, ne dahu ngharak nun la hino mai waha mo, mo ge Yesu notun baya, mata mo ge souk ruge la se. Dadi You gasala matatu kaya mo di mgkaya mo ge dang, ka gasala matatu kaya mo di io harak togutogu po hino mai waha mo. Po dang You gasala io ko.

Dadi kemo mine You ndio notun di mata howo mo gafoleng, mo ge sio diak hino sio ndeha' duo' masi-masing, mata sa kaya mo gafoleng lau gila gila diak hino lipu hukung. Io nyawa lau yatu yatu dang. Mata mo gafoleng, lau gila gila diak hino lipu hukung. Madi Lasarusi mo gafoleng lama mote bidadari ha' yala mata mo ka yodi ha' hino You ndipu. Lasarusi mo gafoleng, lama mote lau ha' You ndipu. Dadi besa kemo nfamiking mantai, te ngaku dang noson di mai, mo ge kemo nikan ngali dafa' kemo nfamiking ne ngaku You ndio ngan mai. Di You ndio ngan mai gatepa kito, notun besa tempu sa kito mate ge kito lau gila gila ne ha' hino ndeha' duo' dang kito pili diti di tempu sa kito dadi noson hino dunia mai. Yaga fiking.

Dadi kito ngan ka di matatu mai sou-souk ge nikan gafoleng. Di tempu sa matatu ne gafoleng, mo ge pangahukung dang dahuku mata so dolo io ngka mo. Io nikan lau gila gila ne diak hino lipu hukung. Madi matatu dang mangaku di Yesu leba ban io ndosa ge mata mo dalo pangahukung mo dang ngka. Mata so gafoleng madi io lau gila gila ha' You ndipu.

Dadi kito mine hino You ndio mai di tempu sa matatu gafoleng, mo ge hemung sa laloang dang dutuk. Dadi laloang mo mangale po begai: besa di tempu kito gafoleng noka, mo ge kito fene pili paling leling ge talo dang ngka. Kito fene pili leling, ge pili po di tempu sadi kito dadi noson hino dunia mai.

Mae, kito mine You ndio. . . Baca Lukasi 16:22-23.

C. TUJUANG HOWO DANG PEDE PEDE TI

Dadi hino sarita ndik dang mai, Yesu gatepa kito di mai ndeling-deling hino ndeha' duo' howo mo. Besa kito bali You ndio dang, mo ge kito kananou di mai ndeling deling mai talo dang. Pedes la hino You ndio mai po kito mine di mai ndeling deling hino dunia basa muhi mai. Dadi yaga mine Yesu ndio notun di hino lipu hukung mo.

1. NDEHA' DANG SUSA KANGELA TU.

Mai ndeling sia nangka fohun, kito kaba mine di lipu hukung ge ndeha' dang matatu lau ka duo' hino mbo ge oli. Matatu dang diak hino lipu hukung mo ge ngan di kangela tu. Matatu dang dalo pangahukung mo ge matatu dang ngaku You Ndio Ngan dang bali sio ngali sio nfamiking ma dang, po dang nikan sio diak hino lipu hukung mai. Mai kito mine You ndio:

Baca Lukasi 16:23-26.

2. KANGELA MO PO DI UTON BALI NTOLON BAKATING

Dadi lipu hukung mo ndeha' susa di begai: hino lipu hukung mo ge uton. Mata kaya mo ndio bali Abarang baya, “Ke galau Lasarusi ne dobu io nima kiking hino wayo ne ganggomon ban di a man mai, di hino mbai ge ngan di oli ka oli lau togu po hino mbai.” Yaga fiking. Mata mo nsananek dang mo baya, “pedes la wayo ntalan sia la.” Di mata mo fiking pedes la wayo ntalan sia la, ma io sanang ngka. Dadi mo ge kito to di tanda sa. Kangela ge ngan di kangela lau tohu tu po hino mbo. Po dang sado mata mo danek wayo mo di mata harak hino dang, pedes la wayo ntalan sia la ma mata mo nanang sanang ngka. Dadi kito mine hino lipu hukung mai ge matatu dang duo' hino ge ndeha' dang kangela ka kangela lau togu tu po hino mbo, bali kangela mo ge lau ndeha' sia nsanubun ma hino dang. Mata kaya so ntakafuhi bakating madi bali mai besa wayo ne yinung ma hino dang. Dadi mata mo, ma po tabi gadufu po bebegola, mata mo ge harak hino dang.

3. KANGALANG NUBONG HAYA TU MATATU LAU SADO PASA HINO GE TALO DANG:

Dadi kito mine mata kaya mo duo' hino lipu hukung, io dangaha ka do Abarang madi Abarang mo yawo. Mo ge kito kananou You ndipu ge kafa yao tu bali lipu hukung. Hino mbi, lipu hukung bali You ndipu mbakatanga bali nubong nahu tu haya sa hino. Nubong mo ge matatu pasa hino talo dang. Mo ge kito kananou hino You ndio di lipu

hukung bali You ndipu mbakatanga kangalang hino. Kangalang mo ge tanda sa matatu hino lipu hukung pasa ne sado ha' You ndipu ge talo dang, bali matatu hino You ndipu ge bene pasa ne ha' lipu hukung ma talo dang.

4. SUPU HINO LIPU HUKUNG MO GE TALO DANG.

Mai ndeling sia paling po begai: Matatu-tu dang diak hino lipu hukung mo ge supu ma talo dang. Besa mata kaya sa mo ne supu hino talo, mo ge besa po io danek hino Abarang ne Abarang galau Lasarusi ne riwo io? Besa mata kaya mo supu talo, mo ge io supu ne dulok diti wayo, madi supu hino mbo ge talo dang. Dadi supu talo dang ko po di nubong haya tu hino lipu hukung bali hino You ndipu mbakatanga mo. Nubong mo ge kangalang.

Dadi Yesu nsarita mai gatepa kito di mai ndeling ka ngha' hino lipu hukung mo:

1. Sia nangkafohun po begai: **Lipu hukung mo ge nde ha' kangela tu kalau. Kangela ge ngan di kangela lau nangkato gu tu po hino mbo.**
2. Sia kahowo po begai: **Kangela mo di uton. Matatu dang duo' hino lipu hukung mo ge duo' po hino uton ndian lau nde ha' sia, uton mo ge nate nate ma dang. Uton mo ge dadi gaha'.**
3. Sia katolu po begai: **Lipu hukung bali You ndipu mbakatanga ge bali nubong nahu tu haya sa hino. You ndipu kafa yawo bali lipu hukung. Matatu hino lipu hukung bene ha' You ndipu ge talo dang, Matatu hino You ndipu bene ha' hino lipu hukung ma talo dang**
4. Sia kangha' po begai: **Matatu dang diak hino lipu hukung mo ge supu ma talo dang. Ndeling supu hino dang. Harak ma hino dang. Bali matatu dang duo' hino lipu hukung ndian mo ge sio nate ma dang madi sio ge ngan di oli ka oli lau togu tu po hino mbo. Io nde ha' duo' gaha' po hino mo.**

IV. MATA MO NGALI FAMIKING KADI SUPU TALO DANG NGKA, MALING NGKA (TERLAMBAT) Baca Lukasi 16:27-31.

Dadi di nangkato gu kito mine hino Yesu nsarita mai di mata kaya mo mohon ngali io nfamiking madi maling ngka. Di mata mo mohon bene notun gamenan hino io nulik-kaka di nde ha' susa mo. Di mata mo dalian io nulik-kaka sio lima mo, io bene notun gamenan sio ne dele dang sio ma dalo bali susa hemung sa io mo.

Madi mata kaya mo gananou io supu hino lipu hukung ne lau ha' io nseing ma talo dang ngka. Po dang io danek hino Abarang ne galau Lasarusi mo ne lau notun ban io nulik kaka sio lima hino mambaba nde ha' mo. Yaga fiking. Di tempu sa sio howo dadi hino dunia mai noson ne, mata kaya mo fiking ha' Lasarusi mai dang. Mata kaya mo bali perlu dang dadi io dahu ka ndian hino matatu galia' ma dang. Madi di mai ge io kangela tu noka, mohon io bali nsanane k. Yaga fiking!

Dadi mata kaya mo danek ne Abarang galau Lasarusi ne ha' io mbaba nde ha' ne notun You nsarita hila mai hino sio. You nsarita mo notun gatong di hino lipu hukung mo. Bia ge sio bei mote You ndio mo di tempu sa sio dadi noson, sio bei iko dang ge souk sio kala bahi di uton dang mo.

Mata kaya mine Abarang ndio mo, sanang dang, di mata mo bene Abarang galau Lasarusi ne ha' hino io nsei-nseing hila ne. Io bene io nsei-nseing mo do tanda herang ne sio ngaku di tutu You nsarita dang mo. Madi Abarang nsanango po notun mata mo baya, "Yaga ne fiking! Kemo do sio dahu ka ndian hino You ndio Ngan dang notun souk notun ne ma dang, **Mo ge masing ti do mata sa yangun hino mate sai ndian ka souk notun gabia ban hino sio ma sio ngali sio nfamiking dang ko da.**"

Dadi a fene notun kemo hila hino mbai, dele ka kemo naki naki tanda sa ne bei bukti You ndio mai ge dufu. Pede la ngaku dafa' Matahaya Ndio Ngan mai. Bia mantalingun di kemo gananou kemo ndina gafoleng ge gananou ka dang. Hino mbi, besa kemo gafoleng di ngaku Yesu dang noson, mo ge harak ma hino dang. Dadi kemo hila hino mbai ndeha' dang napa' ngaku Yesu noka ge yaga fiking! Yesu pahala kemo hino kangela mo ngka. Dali tadenge-denge kemo souk ha' hino lipu hukung dang ngka. Kemo ha' dang ko po di Yesu diak ban ne leba ban kemo ndosa nfoko' ne. You dahu pangahukung hino kemo dang ngka, Yesu no po kemo ngka. Yesu ge yala ban pangahukung mo ka leba ban gasou-souk ngka. Kemo ndeha' dang dabe paling ka sia mai, kemo ndeha' dang dabe kasia mo po kemo mata ngaku Yesu di ndian nising mo, kemo bene ntaku' paling lipu hukung ge dang ngka, di Yesu pahala kemo hino pangahukung dosa ntakolo mo ngka. Po dang kito ngan ka di matatu dang ngaku Yesu di ndian nising ge kihak dafa' Yesu ngan lau butu-butu dang. Kito ge kihak Yesu di Yesu pahala kito hino susa mo ntakolo ngka. Kihak Yesu di kemo ndian nising bali kihak Yesu di kemo nsung diti mo, di dali tadenge-denge ge kemo dalo pangahukung mo dang ngka.

Dadi aku fene tahu lio ngan nising hino sarita ndik dang mai ne kemo mantalingun dang.

Sia nangkafohun begai:

Kito ngan ka di matatu sou-souk nikan gafoleng. Mata kasiang bali matatu kaya sou-souk ge nikan gafoleng. Baya namie mata haya ge souk gafoleng la se.

Sia kahowo:

Kito kananou ka kito dina gafoleng ge dang. Di besa kito luku' damou mai ne souk hangun di gafoleng ma kito kananou ka dang. Dadi kito nikan kanateng kemenamenan di hino kito lian.

Sia katolu:

Di tempu sa kito gafoleng mo ge siak hino dunia basamuhi ko. Hino dunia basamuhi mo ge kito fene pili pili ne souk ma ngali di kito famiking ge talo dang ngka. Tempu bili ge gafa' noka. Tempu bili ge di tempu sa kito dadi noson hino dunia mai.

Sia kangha':

Di tempu sa kito gafoleng ge kito siak tuo' hino kito ndeha' tuo'. Kito gafoleng souk kito gila gila ne ha' ndeha' duo' mo. Kito nyawa lau yatu-yatu dang.

Sia kalima:

Hino dunia basamuhi mai, ndeha' duo' ge howo la: Lipu hukung bali You ndipu. Lipu hukung ge begai: ndeha' dang kangela ka kangela lau togu tu; kangela di duo' hino uton ndian, madi utun mo ge nate dang; nyawa dang duo' hino mo ma nate dang; lipu hukung bali You ndipu mbakatanga bali nubong nahu haya sa hino; matatu diak hino lupu hukung mo ge duo' gaha' po hino mbo, bene supu ge talo dang.

Sia kanong:

Besa matatu ne dahu ka ndian hino You ndio notun ne dang, mo ge masing bebesa-sa

ma, sio do mata sa yangun hino mate sai ndian sado ganotun gabia sio, madi sio ge ngali ka sio nfamiking mo dang kalau ko da. Baca Yohanesi 14:6

Sia nangkatoğu po begai:

Matatu ndeha' dang ngaku Yesu ge diak po hino You ndipu. Bene gananou kangela ge hino dang. Ndeha' bia ka bia lau togu tu po hino You ndipu mo.

4

PALAJARANG TAMBAHAN: MATA SAWIDING TANANONG NTALAN

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dali naha' kasia, Yesu bali mananak gatepa sio hila mo sou-souk hino talaga sa nsohing. Matatu-tu hino kampong hino mbo sio ma kaba ha' hino Yesu mo, matatu dang ha' mo ge sio goho sado lape-lape. Souk, Yesu yanak hino lage sa mo kafa mpou sa hino una' nun mohon gatepa di matatu waha mo. Dadi sio sou-souk kaba duo' hino una' nun mo madi Yesu hopok mananak gatepa ge sio sou-souk duo' ti hino lage sa nfafon.

Dadi Yesu do matatu bali maribu bego, Yesu ndian baka osu sio sado Yesu bene gatepa sio. Yesu bene notun gamenan sio ne sio mine gatong di Yesu ndio mo. Hino mbi Yesu bene sio waha mo mine sado ngaku bali ti sio bei mote You ndio, ngan di Yesu ndio mo po You ndio.

Dadi hemung besa a notun kemo mbai ne Yesu pake basarita. Yesu nsarita mo pake baya sawali. Dadi matatu bali ntalinga mo ge mine gabia di ngka, madi matatu ndeha' dang ha' pede la mbalalie, mo ge sio mine dufu dang. Yesu nfamei sia ge gatepa matatu mo ge baya lio sawali. Dadi hino sarita ndik dang mai, kito kaba mine Yesu baya lio sawali di mata sa dang widing tananong ntalan.

BACA LUKASI 8:4-8

Dadi kito kaba mine Yesu nsarita mai, di mata sadang widing tananong ntalan mo. A fene noton katong kemo hila hino mbai di matatu Yahudi nfamei bei. Kemo kaba mine di matatu Yahudi ngkangan ge pede la roti. Sio bei roti mo hino tepung "tarigu". Tepung mo ge sio danong tananong sa ngan po "padi gandung".

Sio biasa danong padi gandum mo nfamei po begai: Di nangkafohun sio nikan gaka' mena sio ngginang. Sio gaka' souk, mohon sio galemak petak mo ne petak nggomon ofo mo yanak hete. Petak ngkida hete mo gabalik ofo notun. Ne sio widing di sio ntananong ntalan mo hino. Sio widing mo po hino ndeha' dang nggomon mo. Souk, sio yala padi gandum ntalan mo ne lau widi-widing hino petak mo.

Dadi a fene notun katong kemo hila, tempu-tempu matatu Yahudi danong tananong ge sado ha' hino leling nsohing mo, di sio bene dalo tananong mo nising waha.

Kito kaba mine hino Yesu nsarita mai di mata sa widing tananong ntalan. Mata so bene dalo nising haya, po dang io widing tananong ntalan mo, sado lau mote ginang mo nsokon bali widing galau hino leling nsohing.

Dadi kito mine mata mo ntananong ntalan nafu hino petak mpou farangha' ngka!

1. Petak mpou sia po begai: **Petak rampa' dang hino leling nsohing mo.**

Kito kaba mine tananong ntalan nseing dang nafu mote leling mo dadi dang, di tananong ntalan mo diak hino petak mo dang, pede gapape hino petak ngkulik. Di petak mo galemak dang, di matatu bei ndeling lau hino. Souk, matatu lau hino leling mo betak, bali manu-manuk ha' ka gan gasouk. Nsanubun tofo tananong ntalan mo sou-souk dadi dang.

2. Petak mpou sia paling po begai: **Petak mo bali nggaha' pakaragang.**

Dadi tananong ntalan dang nafu hino nggaha' pakaragang mo ge dadi bia dang. Dadi bia dang, ko po di petak hino nggaha' pakaragang mo ge nggomon dang, sado tananong ntalan dang dadi mo ma ngkoko gasou-souk.

3. Dadi petak mpou sia paling po begai: **Petak mote ginang mo nsokon ge fulung bali nsina' ma hino di gaka' dang.**

Mo ge tananong ntalan dang nafu hino ndeha' bebego ge fulung bali sina' mo dapu' tananong ntalan mo ka sado nising dang souk, bali ti tananong ntalan dang nafu hino ndeha' fulung bali sina' mo tadenge-denge sado nate souk.

4. Petak mpou sia paling po begai: **Petak mpou bia sa.**

Petak mpou bia, mo ge petak dang mata mo galemak gabia-bia ne sado petak mo mutok bia gabia-bia ne souk ma nggomon di. Dadi tananong ntalan dang nafu hino petak mpou bia bego ge dadi bia di. Di petak mo ge napa' galemak ngka. Petak dang mata ganateng mo ge nggomon ne petak mo bia. Mo ge tananong ntalan nafu hino mbo ge, sio dadi bia tu. Sio mpangadadi balalundak.

Dadi mo ge kemo kaba mine Yesu basarita di petak mpou farangka':

Sia nangkafohun: Petak rampa' hino leling nsohing.

Farasia kahowo: Petak mo bali nggaha' pakaragang.

Farasia katolu: Petak mote ginang mo nsokon, ge fulung bali nsina' ma hino di gaka' dang.

Fara sia nangkatogu: Petak mpou bia sa.

BACA Lukasi 8:9,11

Dadi Yesu mananak gatepa mo bene gananou di Yesu ndio baya sawali mo ka mangale. Yesu notun sio di lio ngan mo mangale po **"tananong ntalan mo ka magele po hemung sa You ndio ngan"**.

Dadi a fene notun katong kemo hila hino mbai, di tananong ntalan mo ge mangale po hemung sa You ndio ngan dang kemo mine mine hino mbai. Hino mbi, di petak mpou farangha' mo ge hemung sa matatu dang mine You ndio mai. Yesu ndio baya sawali mo bei sonto ne kito kananou di mai ndeling-deling mo ka mangale .

Baca Lukasi 8:11-15

Dadi Yesu notun gatong di matatu-tu mo, di tananong ntalan mo ge hemung sa You ndio ngan. You widi-widing Matahaya ndio ngan hino kemo hila sou-souk. Dadi kemo sou-souk

kaba mine You ndio mai. Madi yaga fiking kemo ndian hemung sa petak mpou sa dang mata sai widing ntananong ntalan hino mai. Yesu notun gatong di matatu ndian nfamiking hino ndian. Nfamei mo farangha'. Kemo nikan fiking hino kemo ndian nfamiking. Kemo fiking di fara sia bi?

A. PETAK NGKIDA TE RAMPA':

Dadi Yesu notun, **BACA LUKASI 8:12**. Mo ge mangale po begai: Kemo nseing duo' mine You nsarita mai, madi nseing ndian ge ngkoyong. Ndian nu dang bali ndian rampa' sado nseing ndian hemung sa petak hino leling nsohing mo, po dang You Ndio Ngan mai, gapape la hino kemo ndian nfafon / ngkulik. Po dang sado You ndio ngan mai diak hino kemo ndian dang.

Dadi Yesu notun mata sa ne io ndian bebegai, mo ge Lusifa sasahati ge ha' yamo You ndio ngan mo hino mandian, sado yala galinga. Yesu notun, baya Lusifa bebego ne dele dang sio ngaku ka sado pasa. Hemung besa tananong ntalan nafu hino petak rampa' mo, sado matatu betak bali manuk gan gasouk. Tofo, tananong ntalan mo dadi dang. Matatu nde ha' ndian bebego ge matatu dang pasa dang, di io ngaku dang.

B. PETAK BALI NGGAHA':

Dadi petak farasia paling ge petak hino nggaha' pakaragang. Yesu baya begai: **BACA Lukasi 8:13**.

Dadi matatu ndian dang hemung sa petak dang hino nggaha' pakaragang mo mangale po begai: Besa tananong ntalan nafu hino petak bebego ge, io mbeleng dumpa' ngka mo, mo ge hemung sa matatu dang mine You ndio ngan mai. Di nangkafohun ne sio ndian nanang sanang di sio mine leling supu ma hino.

Madi hemung besa tananong ntalan dang nafu hino nde ha' nggaha' pakaragang mo, tananong ntalan mo, nangkafohun io dumpa' tete. Mo ge bia, madi io nuha' dombong ti hino nggaha' nfafon mo ka souk io ngkoko paling. Mo ge hemung sa matatu mine You ndio ngan mai. Di nangkafohun io mahesi di, madi man dang io dalo pangabuju-buju kareho io ndian, sado io bei mote You ndio ngan mai dang ka sado bei ti ma no.

Pangabuju ndeling bebesa? Kira begai:

Di nangkafohun kemo mahesi di mine You ndio ngan noutn kemo di leling supu sa ma hino. Madi kemo dahu ka kemo ngangano nun soho hino Yesu dang. Mo ge souk kemo bei galia'. Bei galia' di pangabuju diak sado kemo bei mote la se, di kua' hino dang. Besa Lusifa ha' buju kemo ne kemo bei mote kemo nfamei bei mena ne, besa dane-danek hino mai galia' di kemo fiking, "A fei fegai ma talo hiti a ha' kito pangalomu mai ne mine You ndio ngan." Te kemo fiking, "Aku sanek hino mai galia' baya a untung talo; hiti a fiking You ndio ngan mai."

*Madi a fene notun kemo hila hino mbai, besa kemo lau ne ha' hino leling bapanga sado kemo dahake iko leling howo mo, moge kemo ngkanangi bene gapuak di ngking lau mote leling sia, ngking lau mote leling sia. Bia sa kemo lau soho la hino leling sia. Kira kemo mine You ndio ngan mai dufu dang noson. Madi Matahaya yago kemo, "Ngali kemo nfamiking ne bei ngangano nun **SOHO LA PO HINO YESU MAI!**" (Baca Lukasi 16:13)*

Dadi besa kemo pede la ha' mine-mine You ndio ngan mai, madi kemo nfaramai bei ge ngali dang, mo ge hemung sa kemo ngali kemo nfamiking dang ko da. Dele harak, baya, "Aku pasa!" Di kemo nfaramai mena ne ge bei tanda sa kemo iko noson leling galia'. Leling galia' besa kemo dadopon. Souk kemo bei iko mote dadopon mo. Bebesa kemo ne gananou dadopon mo dufu te dufu dang? You ndio ngan notun kito di Matahaya batondo-tondo noson di dadopon ge mai dang ngka. Dadi woi sa po yati kemo dadopon mo? Yaga fiking! Dele dang kemo nafu paling hino mai roto'. Lio ngan dufu ha' ngka. Yaga mine ne sado kemo fei mote di.

A tule kemo ne yaga mine You mpangaago; "Ngali kemo nfamiking" ne sado kemo dahu kemo ngangano nun togu-togu po hino Yesu. Dele harak hino mai mai galia', te mbapeng, te mai-mai galia' dang kemo harak di mena ne. You napa' ganotun kemo, "Hino mai-mai galia' ge kemo harak di talo dang, pede la hino Yesu gusu po kito dalo harak di talo. Kito harak nun ma po hino Tuhang Yesu.

Dadi a fene notun kemo hila di matatu bego, mo ge di nangkafohun ne ma io ngaku dang. Mo ge pede mahesi la di mine ngangaje bia mai, madi io dahu ka ngangano hino Yesu dang! Po dang tempu sa pangbuju ha' buju io ndian, io bei mote la see, di io bali kua' yati ntakolo nun hino pangabuju mo ge mai hino dang.. Kona. Yesu notun di matatu ndeha' bego ge sio ngaku di ndian nfafon/ngkulik, madi You ndio ngan diak tu-tu hino sio ndian dang.

C. **MAI ROTO' HOPOK MAI SINA':**

BACA Lukasi 8:14.

Dadi Yesu notun gatong petak mpou farasia paling. Petak farasia dang mai ge roto' di fulung bali sina'. Besa tananong ntalan mo nafu hino, mo ge susa. Dele ngangano, baya, **"tadenge-denge ka sado untung."** Di tananong ntalan dang nafu hino fulung bali sina' mo, souk fulung dapu' bali buyu tananong mo sado nate.

Dadi Yesu notun matatu-tu dang mine You ndio mai, madi tagahu noson di mpangadadi ndeling etan-bia ka hila hino dunia mai, sado nfamiking roto' di, mo ge mata mo dalo dang. Matatu taguhu hino mpangadadi ndeling ka hila, besa lodong, te mai pake, mo ge matatu bebego ge nfamiking ha' You ndio ngan mai dang, di io nfamiking futa hino mai ndeli-ndeling waha ka hila mo la.

Fiking di hino You ndio ngan ne ma dang ngka. Dadi famiking roto' di hino mpangadadi mai ndeling ka hila dang hino dunia mai, hemung sa tananong ntalan dang nafu hino fulung bali nsina' mo.

D. **PETAK MPOU BIA:**

BACA Lukasi 8:15

Dadi tananong ntalan ndeha' dang nafu hino petak bia mo ge io dumpa' tete ge, io mpangahaya mo kito beleng to-to. Hino mbi, io mpangahaya mo ge mandon galubun; io haya nyohi naha', nyohi modong, madi bali io ma ngkoyong di! Po dang, masing ti talan sia, madi io nfuhan bali ma ratu'.

Dadi matatu dang mine You ndio ngan mai ka dahu gabia-bia hino sio ndian, sado sio

ngaku You ndio di Yesu leba ban sio ndosa ge, sio souk dalo di pasa. Mo ge sio hemung sa tananong ntalan dang nafu hino petak bia mo. Sio ngali sio nfamiking hino mai ndeling kahila hino dunia mai sou-souk, di sio mo ndian ge taguhu soho la hino You ndian suka ka hila mai. Po dang sio mpangadadi tete ge pede iko pangadadi fohu mai, mo ge sio mpagadadi balalundak.

Dadi besa po sado matatu bebagai ge dadi balalundak? Sio sado dadi balalundak hino sio mpangadadi fohu mai po begai: Sio yala ndian sa ofo, lian sa mbala'. Besa sio mine You ndio ngan ne di gasala sio nfamei bei dang sala bali You ndio ngan mai, lama mote sio ngale di sio nfamiking hino mai ndeling dang mo sado sio bei paling nfamei bei mo dang ngka. Sio ndian soho la hino You ndio ngan mai. Sio ndian ge bei mote po You ndian suka. Dadi sio ndian mbalomo bali nggomon hemung sa petak mpou bia so. Hama' You po mata sa gaka' gamenan di fulung bali sina' hino mata mai ndian. Souk, galemak petak mo ne petak ngkida hete mo dadi mbalomo, gusu mohon danong tananong ntalan mo hino. Fulung bali sina' ma hino dang, tananong ntalan mo nafu hino ge io dadi bia. Yaga mine. Yaga fiking. Mo ge dali basamuhi, sio mpangadadi bali nising di sio nfuhan bali maratu'.

Lukasi 8:4-9, 11-15

Yesu Baya lio Sawali Di Mata Sa Widing Tananong Ntalan

4 Matatu-tu hino kampong waha kaba ha' hino Yesu. Farasia ha' pasa, farasia ha' paling. Sio waha mo kaba ha' souk, mohon Yesu baya lio ngan sawali sa hino sio.

5 Yesu ndio ngan baya mo po begai, baya, "Dali tempu kasia, mata sia lau widening tananong mo ntalan hino ginang. Tananong ntalan widening dang mo, nseing nafu hino leling nsohing. Ndeha' nafu hino leling nsohinong mo, manuk gan nseing, matatu betak nseing.

6 Tananong ntalan mo nseing paling nafu ti hino petak mpou sa bali nggaha' pakaragang hino. Tananong ntalan farasia mo, do ti mbeleng dumpa' ngka, madi tofo ge, mesek gasou-souk. Mesek mo po di petak mo nggomon dang.

7 Bali ti ndeha' nafu mote fulung bali nsina' mo ma hino. Tananong ntalan mo kaba dadi hemu-hemung bali fulung bali nsina' mo tete. Souk, fulung bali nsina' mo buyu ka sado nate gasou-souk.

8 Bali ti tananong ntalan mo ndeha' nafu ti hino petak mpou bia ma hino. Nseing dang mo dadi balalundak sado ntalan sia dalo paling nfuhan bali maratu'." Yesu baya lio sawali mo souk, gahanak ndio tete baya, "Besa kemo ka bali ntalinga, ge mine kabia di A lio mai, te besa kemo ne bali ndian ge yaga ne fiking kabia di A lio mai ."

9 Yesu ndio mo souk, mananak gatepa mo nikak di hino Yesu, baya, "Ke ndio sawali mo ge mangale bebesa?"

10 Yesu mine go, baya, "A lio sawali mai mangale po begai. Tananong ntalan mo po hemung sa You Ndio Ngan kahila mai.

11 Tananong ntalan dang nafu mote leling nsohing mo po hemung sa matatu nde ha' dang mine You ndio ngan mai ka souk Lusifa ha' lelong paling sio ndian, ne dele ka sio ngaku ka sado sio dalo di pasa.

12 Dadi tananong ntalan dang nafu hino nggaha' pakaragang nfafon mo po hemung sa matatu dang mine You ngangaje mai ka sio mahesi la di nangkafohun. Sio ngaku la di ndian nfafon/ngkulik, madi diak tu tu hino sio ndian mo dang. Pangabuju ne dali sio noka ge sio gadele di You Ndio Ngan mai ngka mo.

13 Souk, tananong ntalan nde ha' dang nafu ti hino fulung bali nsina' mo po hemung sa matatu dang mine You ndio ngan mai madi taguhu noson di pangadadi teba ndeling etan bia kahila mai, sado nfamiking ma roto' di po hemung sa mai buyu tananong sado tananong mo roto' ka nising dang.

14 Madi tananong ntalan dang nafu hino petak bia mo ge hemung sa matatu nde ha' mine You ngangaje mai ka dahu gabia-bia hino sio ndian. Sio ndian ge bei mote po You Ndio Ngan kahila mai. Mata so ndian sone soho la hino You Ndio Ngan mai. Mo ge dali dina basamuhi ko ge io mpangadadi bali nising."

5

PALAJARANG TAMBAHAN: NIKO-DEMUSI

YOHANESI 3:1-10, 14-21

LIO NGAN NANGKAFOHUN:

Dadi tempu sa di sarita ndik dang mai, mo ge Yesu lau loli-lolik noson hino petak Isarae mo. Di tempu sa mo, Yesu gafoleng dang noson. Yesu lau gatepa-tepa matatu-tu hino sio ngkampo-kampung. Dadi dali naha' kasia, Yesu ha' hino kota Yerusaleng. Yesu duo-duo' hino kota Yerusaleng mo bali gatepa matatu Yahudi. Dali modong kasia, mata sa ha' Yesu. Mata mo lau pede. Io ngan Niko-demusi. Dadi mata mo ge mata Farisi sa, hino mbi, io ma matatu Yahudi ngguru sia po io mo. Matatu Yahudi ge dahu nulu po hino Niko-demusi mo. Besa sio bali panganikak, sio bayasa lau ha' mata mo ne dalo mandufu hino.

Dadi dali modong kasia, mata mo lau pede ne ha' hino Yesu, di mata mo bali panganikak hino mo. Dadi io lau mo lau di modong. Dele dang matatu Yahudi do sio ngguru mo ha' Yesu ka bali panganikak. Niko-demusi ge matatu mahi. Masing ti bego, madi io lau ha' Yesu di bali panganikak hino. Dadi sarita ndik dang mai ge sarita di Niko-demusi mohon batondo tadenge sai bali Yesu.

I. KEMO NIKAN DABE PALING KASIA

A. DEMUSI BALI YESU BATONDO HEMUNG BACA YOHANESI 3:1-4

Dadi Demusi mo ha' Yesu di modong, ha' mo, souk nikak. Nikak gafa', souk Yesu sango mata mo ndio. Yesu nsanango mo bei mata mo labe kage mpousa. Di Yesu notun Demusi, baya di mata sa ne bene do You bali You ndipu nikan dabe paling kasia. A fene fato lio ngan sa mai mpousa ne kemo gananou. Di tempu sa Yesu mo, matatu Yahudi sou-souk duo' sanang, di sio fiking sio nusi-kobi po Abarang. Hino sio nfamiking, do besa You yuang soba' Abarang, mo ge Abarang nuhu-nanak kito ma You yuang soba'. Di sio nusi-kobi po Abarang, di sio fiking sio ge ulun sia bali You, di sio nusi-kobi po Abarang mo.

Dadi Demusi mo labe kage mpousa di tempu sa Yesu notun baya, "Kemo nikan dabe paling kasia". Yesu ndio hino mata mo mangale begai: Besa Demusi mo dahu la ngangano nun po hino Abarang, mo ge pasa dang. Souk, Yesu baya galibang, notun baya, "Kemo nikan dabe paling kasia". Yesu ndio ngan sa mo ma ndeling tolu:

1. BESA DABE PALING KASIA MO GE DIAK HINO ULUN FOHU SA

Dadi a fene notun katong kemo hila mpousa di begai: Hino dunia mai sou-souk, lau dali-dali nsohing ge pede la matatu ulun howo. Ulun sia po kito ngan ka di matatu dabe hino Adang sio howo Hawa. Kito ngan ka di matatu sou-souk nun po Adang sio howo Hawa ne, hedi? Madi kemo gananou Adang sio howo bali dosa. Hino mbi, dosa mo lau sumpa-sumpak sado ha' hino nuhu-nanak kito mai. Adang sio howo bei dosa mo di sio howo ngaku ti Lusifa.

Dadi mo ge ulun sa Adang sio howo nuhu-nanak sado lau dali di kito mai, mo ge mambaba po Lusifa. Di kito nun po hino Adang sio howo dahu nulu hino Lusifa ne, po dang sado dali kito dunia ndoa' sa mai ma baba po Lusifa, po di kito nun po Adang sio howo ngaku ti Lusifa. Po dang Yesu notun hino Niko-demusi mo, "Kemo ge nikan dabe paling kasia" di Yesu gananou nyohi matatu dang dabe hino dunia mai sou-souk ge nun po hino Adang sio howo Hawa. Dadi mo ge ulun sia po mo ngka. Ulun so ge susa tu.

Madi ulun sia paling ge begai: Nyohi matatu dang ngaku You ndio mai, sado mangaku di Yesu leba ban sio ndosa, mo ge dabe paling kasia noka. Yesu Mbaba mo dadi sio mbaba, di sio mohon diak hino ulun sa You. Sio diak hino ulun sa You ka mandeling po ngaku.

Dadi yaga fiking, nyohi matatu dang ngaku Yesu di ndian nising ge mambaba po You ngka. Mai ge mangale hino. Mangale po begai: nyohi matatu dang ngaku You ge mambaba po You, po dang kemo hila hino mbai ndeha' dang ngaku Yesu di ndian nising noka ge a uang ulik-kaka po di kito Baba sia ngka. Kito Baba mo po You. Yesu Mbaba ge kito Baba, besa kemo ka ngaku Yesu di ndian nising ge kemo mbaba You ngka. Madi matatu dang ngaku dang noson, mo ge sio hino ulun sa Lusifa noson. Dadi yaga fiking!

2. BESA DABE PALING KASIA, MO GE NAPA' DALO PANGADADI FOHU

Dadi hino Yesu ndio ngan mai ge ganotun baya, "Kemo ge nikan dabe paling kasia", mandeling sia kahowo po begai: "Besa kemo dabe paling kasia noka, mo ge mangale po kemo hemung sa namei dang mohon dabe. Kemo ge mohon dabe fohu. Kemo hemung sa namei mohon dabe sa. Kemo dabe fohu bali kemo nfula noson. Kemo nfula noson hino pangadadi fohu mai. Dadi namei mohon dabe ge sio mpangalaun di haya tete ge bei besa? Di namei mohon dabe ge ngkoyong dang noson. Namei fohu mohon dabe fohu mo ge nikan gan kangan sa? Io nikan dete manina ntete mwayo hedi. Po dang You ndio notun kito po begai:

BACA I PETUSI 2:2

Dadi You ndio mo mangale po begai: Kemo nfulak noson hino You nsarita mai. Kemo nikan dete po hino You ndio ngan mai. Kemo nikan balajar You ndio ngan mai ne kemo mpangadadi tete mai ma bia-bia. Ne kemo nfamiking ma ntika' di kemo gananou di etan, bali bia, po di hino You ndio ngan mai. You ndio ngan mai ge hemung sa anamei manina ntete mwayo. Kemo nikan dete hino. You ndio ngan mai bene galono' kemo nfamiking dang futa di Lusifa lelong kemo di mena ne. Ne kemo nfamiking dang futa mo ma sado dufu. Kemo gananou mai ndeling dufu mo po di You ndio mai. Dadi besa kemo napa' ngaku Yesu di ndian nising noka ge kemo tolon kabia-bia You ndio ngan mai, hemung sa namei nfula dang dete manina ntete nwayo ka ntolon bakating manina ntete mwayo ko, ne kemo ma gananou di mai ndeling dufu hino You ndio ngan mai.

3. BESA DABE PALING KASIA, MO GE KITO NIKAN HAKO GAHA' MATAHAYA. KITO NGANGANO HINO MATAHAYA

Dadi kito mine mai ndeling sia paling hino Yesu ndio mo, "Kemo nikan dabe paling kasia". Mai ndeling katolu mai po begai: Matatu dang ngaku Yesu ka Yesu leba ban io ndosa noka mo ge mata mo hemung sa namei mohon dabe sa. Yaga fiking di sonto namei mohon dabe. Namei mo ngkoyong dang. Duo' pede ma talo dang, lau diti ma talo dang noson, lau dulok diti ngkangan ma talo dang. Namei mo nfula, bali

mbalomo noson. Namei mo nikan bali manina ne yaga io. Di ngan anamei nfula ge bene yaga diti ngkanangi ge talo dang. Dadi anamei mo mbaluhan ge manina mo nikan gatete. Te besa namei mo lapa mote nsohing ge manina yala. Hino mbi, besa modong, namei mo kahayong ge manina nikan yoko io, di manina mo dalian namei fohu mo.

Mo ge hemung sa matatu dang mohon ngaku Yesu di ndian nising. Io mbalomo noson, madi You yaga mata mo di You dalian io. Po dang kami notun kemo begai, "Tahu dafa' kemo ngangano nu po hino Yesu mai, hemung sa namei dang mohon dabe ko. Namei mo ngangano po hino manina mo, bali nafisu po manina ntete mwayo la. Dadi kemo dang ngaku Yesu ge kemo nikan dahu soho ngangano nun po hino You ndio mai ne kemo mpangadadi tete mai ma bia-bia.

Dadi Niko-demusi mo mine Yesu ndio, notun mo baya, "Kemo nikan dabe paling kasia", mata mo manyawo baya, "Matatu haya noka bene dabe paling bebesa e? Io diak hino manina ntuka ndian ka dabe paling?" Mata mo nfamiking ha' dang. Dadi Yesu gatepa paling mata mo nfamiking po begai:

II. KEMO NIKAN DABE HINO HAMA' YOU

A. MATA KA DABE HINO ISING BALI POLO' PO ISING BALI POLO' BACA YOHANESI 3:5-7,10

Dadi Yesu notun Niko-demusi di mai ndeli-ndeling ne mata mo nfamiking gaufa' mpousa. Yesu bene mata mo fiking di You nsarita mena, di hino Adang sio howo Hawa. Yesu ndio, baya, "Mata ka dabe hino ising bali polo', mata mo ge ising bali polo' la". Yesu ndio ngan mo mangale po begai: Yesu notun Niko-demusi mo di nyohi matatu dabe hino dunia mai ge dabe hino lodong Edeng ntakolo. Mo ge mangale po napa' dabe hino dosa ndian ngka. Kito sou-souk dabe hino ulun sa Adang sio howo Hawa, mo ge dabe hino ising bali polo'. Madi Yesu bene Niko-demusi mo gananou di leling supu ge hino. Leling supu mo ge matatu nikan dabe paling kasia. Mandeling di dabe paling kasia ge ngali kito famiking bali ngaku You ndio di Yesu leba ban kito dosa. Matatu dang gaduo' You ndio mo, mo ge mata so dabe paling kasia ngka mo. Mata mo ge Lusifa nuhu nanak dang ngka, di mata mo mBaba fohu po You. Po dang Yesu notun, "Mata ka dabe hino Hama' You mo ge mpangadadi baraasan". Souk, Yesu yago Niko-demusi mo, "Dele kage di mai ge tu". Yesu ndio mo ge pede muing. Hino mbi, Yesu notun mata mo, baya, "Kemo ge ngan di guru Isarae po kemo hedi. Besa po kemo gananou mai ndeling begai dang?"

Yesu do Demusi ndian ngai-ngai noson di mata mo fiki-fiking di nusi-kobi Abarang mo, po dang Yesu bei sonto sa di matatu Yahudi mpangadadi mena ne. Sonto mo kemo napa' mine ngka. Mo ge sonto di habai tambaga.

B. SONTO HABAI TAMBAGA BACA YOHANESI 3:14-15

Dadi Yesu pake sonto habai tambaga ne notun di sonto hino Niko-demusi nusi-kobi ne. Dadi Yesu notun Niko-demusi mo di matatu baradosa ge nikan dahu io ngangano togu-togu po hino Yesu, hemung sa Niko-demusi nusi-kobi ne ka sio dahu ngangano hino habai tambaga sa dang Musa hanak hino una' tangan ne. Tu-tu sio ngaku You ndio, baya, "Nyohi mata dang do gatong habai tambaga sai ge souk sio bia paling".

III. MATATU NGAKU PEDE TI. MATATU NGAKU DANG PEDE TI **BACA YOHANESI 3:16-21**

Dadi kito mine Yesu notun gatong di mai ndeli-ndeling hino matatu dabe paling kasia noka, bali ti matatu dang ngaku dang.

A. MATA DANG NGAKU DANG GE NATE. MATA DANG NGAKU GE DADI **BACA YOHANESI 3:16b-17**

Mata sa ne io ngaku Yesu ge io dalo pangadadi baraasan ngka, madi matatu dang ngaku Yesu dang, mo ge dalo pangadadi baraasan dang. You ndio notun po begai, di You ndian suka matatu sou-souk pasa madi pede la matatu ndeha' dang ngaku gusu pasa. You bene matatu diak hino lipu hukung ge dang, di Matahaya dalian kito ngan ka di matatu, po dang Matahaya dahu mai ndeling ne kito supu hino dosa sai ntakolo talo. Madi mai ndeling mo nikan mata sia-sia bili diti hino io ndian. Yaga mine Yesu notun gatong paling po begai.

B. MATA DANG NGAKU DALO PANGAHUKUNG DANG. MATA DANG NGAKU DANG, PANGAHUKUNG NAPA' YOTUN IO NGKA. **BACA YOHANESI 3:18**

Yesu notun hino Niko-demusi di matatu dang ngaku You ndio mai di hino Yesu noka, mo ge mata mo dalo pangahukung dang ngka. Madi di matatu ngaku dang noson ge pangahukung napa' yotun gaha' mata so di mata mo ngaku dang. Besa mata mo gafoleng, souk pangahukung mo dolo mata mo. Harak ma hino dang susa lau ndeha' sia.

C. MATA DANG NGAKU DUO' HINO NAHA'. MATA DANG NGAKU DANG MAHARA NAHA' **BACA YOHANESI 3:19-21**

Yesu notun besa matatu ne gaduo' You ndio mai dang, mo ge di mata mo yako gaha' noson io ndosa. Dadi lio ngan sa naha' mo mangale po Yesu, te You ndio. Dadi naha' mo (Yesu) hino You ndipu ha' dunia mai noka. Mo ge naha' mo dage nyohi hino matatu nfamei sou-souk. Besa matatu nfamei etan ne naha' mo dage hino, mo ge mata mo poha di naha' mo dang. Di naha' mo dage hino io nfamei etan mo po dang mata mo po ha' di dang ko. Mata mo ndian suka ge duo' hino ndeha' basakodo ndian, ne tuga di bei dosa, fiking matatu do dufu io dang.

Madi matatu ndeha' dahu ndian hino You ndio mai, mo ge mata mo ndian suka po duo' hino ndeha' naha', ne matatu-tu do dufu io bei mote You ndian suka mo. Masing mata mo bei paling dosa kasia kahowo, madi mata mo mahara io ndosa. Io bene bei mote Matahaya ndian suka ka sado mata mo mandaha io ndosa ne lau hino leling dufu paling.

LIO NANGKATOGU

Dadi hino sarita ndik dang mai, kemo mohon mine matatu fara howo ma hino. Fara sia ge ndeha' ngaku Yesu di ndian nising. Matahaya sa dang bei ngangano nun hino Yesu noka ge dabe paling hino Hama' You noka. Sio ge diak hino ulun sa You nagka, po di ndeling ngaku Yesu. Sio ge duo' hino ndeha' naha', hino mbi, naha' mo (Yesu) ge sio dalian tu, di sio bene bei mote You ndian suka, po dang naha' mo dage hino sio nfamei mo, bali sio ma ntaku'

dang. Sio napa' dalo pangadadi baraasan. Sio nikan ntaku' pangahukung dang ka Yesu napa' leba ban sio mpangahukung mo ngka.

Madi matatu fara sia paling po ndeha' dang ngaku Yesu dang, te ngaku Yesu di nsung nubu ge sio pede dabe hino ising bali polo'. Po dang sio duo' hino ulun sa Adang sio howo Hawa notun, di sio dabe paling kasia dang noson. Sio ge duo' hino ndeha' basakodo ndian . Hino mbi, sio mahara naha', di naha' mo sado dage hino sio nfaremei etan. Sio bene galua nfaremei mo ge dang, po dang busu di naha' mo. You mpangahukung napa' yotun sio di sio ngaku Yesu dang. Sio nsanubun ge hino uton, pede susa lau ndeha' sia. Dadi kemo hila hino mbai a notun kabia hino kemo, di mote You ndian suka ge nyohi kemo hila, hino mbai namei, matahaya, sou-souk ge kaba bili hino ndian ne duo' hino fara sia bi, te ulun sa bi? Mo ge naki hino kemo ndian masi-masing.